

Χωρίς την παραμικρή αλλαγή της στάσεως του Βατικανού στο ζήτημα της Ουνίας, πού ήταν καί η αίτια για την απόφαση νά μήν αποσταλούν ὀρθόδοξοι παρατηρητές στην Β΄ Βατικανή Σύνοδο, τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ἐπιδιώκει παρά ταῦτα τήν ἀποστολή παρατηρητῶν στό Βατικανό καί τήν ἐπίσημη ἔναρξη τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν.

Συγκαλεῖ γιά τόν σκοπό αὐτό ἐσπευσμένα (στίς ἀρχές Σεπτεμβρίου 1963) τήν δεύτερη Πανορθόδοξη Διάσκεψη τῆς Ρόδου καί μάλιστα σέ διάστημα λίγων μόνο ἡμερῶν, χωρίς τήν ἐλάχιστη προετοιμασία, χωρίς τήν προηγούμενη ἐπιλογή τῆς θεματολογίας καί παραβιάζοντας κάθε σχετική κανονική διαδικασία.

Ἀξίζει ἐδῶ νά ἀναφέρουμε τήν κατηγορηματική καί μετά σθένους ἄρνηση τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στήν πρόσκληση τοῦ Βατικανού γιά ἀποστολή Ὀρθοδόξων παρατηρητῶν στήν Α΄ Βατικανή Σύνοδο πού πραγματοποιήθηκε τό 1870.

Ἡ ἀντίθεση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Στήν σπουδή αὐτή τοῦ Πατριάρχου Ἀθιναγόρα καί τήν προσπάθειά του γιά τήν ἐπιβολή τετελεσμένων στήν Πανορθόδοξη Διάσκεψη ἀντιτάχθηκε σθεναρά ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καί ὁ Ἀρχιεπίσκοπός της Χρυσόστομος Β΄ (Χατζησταύρου).

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος ὑπῆρξε ἕνας ἀπό τοὺς ἐπιφανέστερους ἱεράρχες τῆς Ἐκκλησίας μᾶς. Ὡς ἀρχιδιάκονος τοῦ τότε Μητροπολίτου Δράμας (τοῦ ἱερομάρτυρος Χρυσόστομου Σμύρνης) ἔπαιξε ἀποφασιστικό ρόλο στήν ὁργάνωση τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνα. Διετέλεσε Μητροπολίτης Τράλλεων, Φιλαδελφείας καί Ἐφέσου. Ἐπέστρεψε στήν Ἑλλάδα μετά τήν μικρασιατική καταστροφή καί ἐξελέγη Μητροπολίτης Καβάλας καί κατόπιν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν.

Στήν μακρόβια ζωή του ὁ Ἀρχιεπίσκοπος «ἔχοντας ζήσει τή σύμπραξη τοῦ Βατικανοῦ μέ τοὺς Κομιτατζήδες στὸν Μακεδονικὸ Ἀγώνα, τὴ βοήθεια τῶν Καθολικῶν πρὸς τὸν Κεμάλ Ἀτατούρκ, καθὼς καὶ τὴ δράση τῆς Οὐνίας, δέν μπορούσε νὰ κατανοήσει τὴ βιασύνη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθιναγόρα καὶ τὴν ἄνευ ὅρων συμφωνία του στό «διάλογο τῆς Ἀγάπης» μέ τὸν Πάπα τὸν ΣΤ΄» (Γ. Καραγιάννη, Ἐκκλησία καὶ Κράτος, ἐκδ. Τό Ποντίκι, σελ. 153). Ἐχοντας, λοιπόν, ἰδίᾳ ἀντίληψη γιά τίς τακτικές τοῦ Βατικανοῦ δέν ἦταν διατεθειμένος νά

Ἐπάνω: Οἱ σφαγεῖς 800.000 Ὀρθοδόξων Σέρβων Στρατηγὸς Πάβελιτς (τέταρτος ἀπὸ δεξιὰ) καὶ Καρδινάλιος Στέπινατς (πρῶτος ἀπὸ δεξιὰ).

Κάτω: ὁ Καρδινάλιος Στέπινατς στενὸς συνεργάτης τῶν ναζί καὶ ἀναγνωρισμένος ὡς «ἅγιος» ἀπὸ τὸ Βατικανό.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Β' Χατζησταύρου (1962-1968) ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐπιφανέστερους ἱεράρχες τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὡς ἀρχιδιάκονος τοῦ τότε Μητροπολίτου Δράμας (τοῦ ἱερομάρτυρος Χρυσοστόμου Σμύρνης) ἔπαιξε ἀποφασιστικό ρόλο στὴν ὀργάνωση τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνα. «Γνώρισε ἀπὸ κοντὰ τὴ σύμπραξη τοῦ Βατικανοῦ μὲ τοὺς Κομιτατζήδες στὸν Μακεδονικὸ Ἀγώνα, τὴ βοήθεια ποὺ προσέφερε τὸ Βατικανὸ στὸν Κεμάλ Ἀτατούρκ καὶ τὴ δράση τῆς Οὐνίας».

ἀποδεχθεῖ καὶ νὰ συνθηκολογήσει μέ τίς νέες μεθοδεῖες τοῦ καὶ τὴν «ἐπίθεση στὰ νῶτα».

Στόν αἰφνιδιασμό τοῦ Πατριάρχου ἀπαντᾷ μέ σθένος καὶ ἀποφασιστικότητα. Στὴν ἑκτακτὴ σύγκλησὴ τῆς Ἱερᾶ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἡ ὁποία «...ἡσχολήθη μέ τό καταδλῖψαν τοὺς Ποιμένους αὐτῆς θέμα... κατεδίκασεν ὁμοφώνως τὸν ἔξω πάσης Κανονικῆς δεοντολογίας τρόπον, δι' οὗ ἐπιδιώκεται ἡ συγκρότησις τοῦ περὶ οὗ πρόκειται Διορθοδόξου Συνεδρίου, κωλυμένη ἐκ τῶν Ἱ. Κανόνων νὰ ἀναγνωρίσῃ μονοκρατορίαν, εἰς οἷονδήποτε τῶν Πρωτοκαθέδρων Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας» (Χρυσοστόμου Β', Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, Τὰ Πεπραγμένα ἀπὸ 15-7-1963 μέχρι 15-7-1964, σελ. 18-19).

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος λαμβάνοντας ὑπόψη τὴν πάγια τακτικὴ τοῦ Βατικανοῦ κατὰ τῆς Ὁρθοδοξίας «διαχωρίσασα καθηκόντως τὰς ἑαυτῆς ἱστορικὰς εὐθύνας» καταλήγει στὴν ἀπόφαση νὰ μὴν λάβει μέρος στὴν Β' Πανορθόδοξη διάσκεψη τῆς Ρόδου. Τό σκεπτικὸ τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἦταν τό ἐξῆς:

«Ἐκτιμῶσα πρεπόντως (ἡ Ἱερὰ Σύνοδος), ἀφιλαδέλφους, ἀντεπαγγελικὰ καὶ κατακρίτους ἐνεργείας καὶ μηχανορραφίας, ἀπαρᾶλτάκτως πάντοτε γινομένης ἐκ μέρους τοῦ Παπισμοῦ εἰς βάρος τῆς μιᾶς Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, μὴ ἀποβαλόντος τοῦ Παπισμοῦ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, οὐδέ τὰς ἀνεντίμους μεθόδους τοῦ μέσῳ τῆς οἰκτρᾶς Οὐνίας ἐπιδιωκόμενου δολίου προσηλυτισμοῦ, ἀπέληξεν εἰς τὴν ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν, ὅπως μὴ μετάσχη τῆς ὑπὸ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος καὶ μόνον ἀποφασισθεῖσης Διορθοδόξου ταύτης Διασκέψεως, ἧς αἱ ἐπιπτώσεις θέλουν ἀσφαλῶς κατεργασθῇ τὴν καταρράκωσιν τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας ἡμῶν. Εἰς τὴν ἀπόφασίν της ταύτην ἡ Ἱερὰ Σύνοδος σύμμαχον ἔχει καὶ ἄπασαν τὴν Γερασμίαν χορείαν τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σπεύσασαν τηλεγραφικῶς νὰ καταδικάσῃ τό περὶ οὗ πρόκειται ἀκαίρως καὶ ἐν σπουδῇ ἀποφασισθέν τοῦτο Συνέδριον» (ὁ.π., σελ. 19-20).

Τὴν ἴδια σθεναρὴ στάση κράτησε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ στὴν περίπτωση τῆς συναντήσεως Πάπα-Πατριάρχου στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων μεταξὺ Φαναρίου καὶ Βατικανοῦ, γεγονότα ποὺ γνώρισαν τὴν κατακραυγὴ τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος στὴν Ἑλλάδα.

Ἡ ρῆξη, λοιπόν, μεταξύ Φαναρίου καὶ Ἀθῆνας ἦταν ἀναπόφευκτη, γεγονός ποὺ ἔφερε σέ δύσκολη θέση τὸν Ἀρχιεπίσκοπο στὴν σχέση του μέ τὴν ἐλληνικὴ Κυβέρνηση. Εἶναι ἡ περίοδος ποὺ «οἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης δέχονται συνεχεῖς πιέσεις ἀπὸ παράγοντες τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ ΝΑΤΟ νὰ στηρίξουν τὴν προσπάθειαν γιὰ τὴν Ἑνωση τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀφοῦ θεωροῦν ὅτι μόνο μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ μπορέσει νὰ ἀντιμετωπιστεῖ ἡ Σοβιετικὴ Ἑνωση καὶ τὸ

Σύμφωνο της Βαρσοβίας» (Μαρίας Άντωνιάδου, Από τόν άφορισμό του 1054 στην έπίσκεψη του 1999, Τό Βήμα, 12/9/1999).

Στίς 23 Ιουνίου του 1966 σέ συνάντηση του Αρχιεπισκόπου Χρυσόστομου μέ τόν τότε Άντιπρόεδρο της Κυβερνήσεως κ. Γ. Αθανασιάδη-Νόβα και τόν Υπουργό Παιδείας κ. Στ. Άλαμάνη, ό Υπουργός δηλώνει στόν Αρχιεπίσκοπο ότι «ή κυβέρνηση βαρέως φέρει τήν αντίθεση της Έκκλησίας της Ελλάδος πρός τόν Οικουμενικόν Πατριάρχην και τό Πατριαρχείον, διότι ή αντίθεση αυτή ένθαρρύνει τās Σλαβικές Έκκλησίες έναντίον του Οικουμενικοῦ Πατριαρχείου και δέν πρέπει νά άδεται ή άφορμή αυτή από τήν Έκκλησία της Ελλάδος».

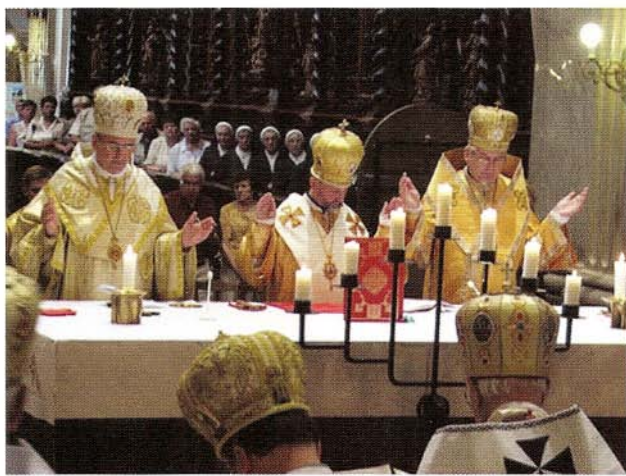
Και ό Αρχιεπίσκοπος άπαντά μέ παρησία και άποφασιστικότητα: «Όχι. Δέν εἶμεθα διατεθειμένοι νά εγκαταλείψωμεν τήν Όρθοδοξίαν μας, ή οποία είναι άπ' αἰώνων συνηφασμένη μέ τήν Ιστορίαν του Έθνους. Εἶμεθα πρόθυμοι νά ύποστώμεν και θυσίαν χάριν της όρθοδόξου πίστεώς μας. Εἰς τό Βιετνάμ θυσιάζονται εἰς τήν πυράν Βουδισταί μοναχοί χάριν της πίστεώς των...». (Γ. Καραγιάννη, Έκκλησία

Η «λύση» στό ζήτημα δόθηκε μόλις ένα χρόνο μετά από τό δικτατορικό καθεστώς πού εκδίωξε τόν Χρυσόστομο Χατζησταύρου από τόν αρχιεπισκοπικό θρόνο για νά αναβιβάσει τόν Ιερώνυμο Κοτσώνη, πρωδιερέα ἔως τότε τῶν Ἀνακτόρων.

Θά πρέπει ἐδῶ νά ἀναφέρουμε παρενδειτικά ὅτι ή στάση της Έκκλησίας της Ελλάδος ἦταν, σέ γενικές γραμμές, πάντοτε φειδωλή στίς οἰκουμενικές της ἐπαφές μέ τούς ἑτεροδόξους. Οἱ ἐκπρόσωποι της Έκκλησίας μας στούς ἐπίσημους διαλόγους τηροῦσαν, κατά κανόνα, τήν ὀρθοδοξότερη στάση καί ἦταν αὐτοί πού ἐπέφεραν τά μεγαλύτερα προσκόμματα καί ἐξέφραζαν τίς μεγαλύτερες ἀντιρρήσεις σέ συμφωνίες ἀπαράδεκτες ἀπό ὀρθοδόξου θεολογικῆς ἀπόψεως. «Επανειλημμένως οἱ ἐκπρόσωποι της Έκκλησίας της Ελλάδος στίς συναντή-

Σταθερή είναι ή ύποστήριξη του Βατικανού στην άνθελληνική πολιτική τῶν Σκοπίων καί τήν σχισματική Έκκλησία τους. Αὐτή ἐκφράσθηκε καί τόν Μάιο του 2008 κατά τήν ἐπίσκεψη της σκοπιανῆς ἀντιπροσωπείας στό Βατικανό (ἐπάνω) μέ ἐπικεφαλῆς τόν Πρωθυπουργό Νίκολα Γκρούεφσκυ (κάτω) για τήν ἐορτή τῶν Ἀγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, ὅταν καί ὁ σχισματικός Ἀρχιεπίσκοπος κ. Στέφανος (κέντρο) ἐξέφώνησε τά ἀλυτρωτικά του κηρύγματα κατά της ἐλληνικότητας τῶν δύο Ἀγίων φωτιστῶν τῶν Σλάβων καί της Θεσσαλονίκης.

Μετά την πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων της Ανατολικής Εύρωπης το Βατικανό ενίσχυσε την διείσδυσή του στις Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες μέσω της Οὐνίας. Ἐπάνω: ὁ Οὐνίτης Πατριάρχης της Οὐκρανίας Husar. Στό κέντρο: Καρδινάλιοι καί Οὐνίτες στήν Τσεχία καί κάτω: οὐνιτικό "ἀρχιερατικό συλλείτουργο" στήν Οὐκρανία.

σεις μέ τούς Ρωμαιοκαθολικούς ἐπεδείκνυαν σκληρή στάση... Πολλές φορές ὁ πρῶν συμπρόεδρος τοῦ διαλόγου μεταξύ τῆς Ὁρθόδοξης καί τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιεπίσκοπος Αὐστραλίας κ. Στυλιανός συγκρούστηκε μέ τούς ἱεράρχες καί τούς θεολόγους πού ἐκπροσωποῦσαν τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος» (Μαρίας Ἀντωνιάδου, Ἡ ὑπέρβαση τοῦ κ. Χριστοδοῦλου, Τό Βῆμα τῆς Κυριακῆς, 10/12/2006).

Κλασική περίπτωση αὐτῆς τῆς στάσεως ἦταν ἡ Σύνοδος τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Θεολογικοῦ Διαλόγου στό Βalamand τοῦ Λιβάνου τό 1993, ὅπου ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μαζί μέ πολλές ἄλλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἀρνήθηκε νά συμμετάσχει, διαμαρτυρόμενη γιά τήν κλιμάκωση τῆς Οὐνίας στίς χώρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ἀσκήσε μάλιστα δριμεία κριτική στό κείμενο τοῦ Βalamand, τό ὁποῖο δέν συνυπέγραψε καί ἡ εὐθύνη τοῦ ὁποίου βαρύνει τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο.

Ἡ γραμμή αὐτή τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνατράπηκε ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπο Χριστόδουλο πού μέ τά οἰκουμενιστικά του ἀνοίγματα (μέ κορυφαία τήν ἐπίσκεψη τοῦ Πάπα στήν Ἀθήνα καί τοῦ Ἀρχιεπισκόπου στό Βατικανό) ἀνέτρεψε τήν ἐκκλησιαστική μας παράδοση προσχωρώντας στήν τακτική τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ νέα αὐτή γραμμή φαίνεται νά ἀκολουθεῖται καί ἀπό τόν νέο Ἀρχιεπίσκοπο κ. Ἱερώνυμο, ἔτσι ὅπως διατυπώνεται στήν πρόσφατη συνέντευξή του στήν ἐφημερίδα τοῦ Βατικανοῦ Avennire (14 Ἀπριλίου), ὅπου θεωρεῖ τό Κείμενο τῆς Ραβέννας «ἕνα θετικό βῆμα τό ὁποῖο περιμένει καί τήν συνέχειά του» συμπληρώνοντας ταυτόχρονα πώς ὁ δρόμος γιά τήν ἐνότητα εἶναι «ἕνας δρόμος χωρίς ἐπιστροφή».

Ἡ ἀποδοχή ὡς «θετικοῦ» τοῦ Κειμένου τῆς Ραβέννας πιστοποιεῖται καί ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου γιά τήν συμμετοχή τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στήν Σύνοδο τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τόν προσεχῆ Ὀκτώβριο στήν Κύπρο, ὀρίζοντας ὡς ἐκπρόσωπό της τόν Μητροπολίτη Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομο. Μία ἀπόφαση ἡ ὁποία ἐλήφθη ἐνῶ ἀκόμη ἐκκρεμεῖ ἡ ἔγκριση ἢ μή τοῦ Κειμένου τῆς Ραβέννας ἀπό τήν Ἱερά Σύνοδο.

Ὁ ἐπίσημος Θεολογικός Διάλογος Ὁρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν

Ὁ διάλογος «ἐπὶ ἴσοις ὅροις» πού ἀποφασίστηκε, χωρίς τήν συμμετοχή τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στήν Δεύτερη Πανορθόδοξη Διάσκεψη τῆς Ρόδου, λαμβάνει τήν ἐπίσημη μορφή του τό 1980, ὅταν συνέρχεται γιά πρώτη φορά ἡ Διεθνής Μικτή Ἐπιτροπή Θεολογικοῦ Διαλόγου στήν Πάτμο καί τήν Ρόδο.

Ἡ Δεύτερη Σύνοδος τῆς ὁλομελείας τῆς Διεθνούς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς συνήλθε στό Μόναχο τό 1982 καί ἐξέδωσε τό κείμενο μέ θέμα «Τό Μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Εὐχαριστίας ὑπό τό φῶς τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἁγίας Τριάδος». Ἡ Τρίτη Σύνοδος τῆς Ἐπιτροπῆς συνήλθε στό Κολυμπάρι τῶν Χανίων τό 1984 μέ θέμα «Πίστις, μυστήρια καί ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας» ἡ Τέταρτη στό Βατί τῆς Ἰταλίας τό 1987 μέ θέμα «Πίστις, μυστήρια καί ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας» ἡ Πέμπτη στό Νέο Βάλαμο τῆς Φιλανδίας τό 1988 μέ θέμα «Τό μυστήριον τῆς ἱερωσύνης ἐν τῇ μυστηριακῇ δομῇ τῆς Ἐκκλησίας καί ἰδίᾳ ἡ σπουδαιότης τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς διὰ τόν ἀγιασμόν καί τήν ἐνότητα τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ».

Ὁ «Πατριάρχης» τῶν Οὐνιτῶν τῆς Οὐκρανίας Καρδινάλιος Lubomir Husar (ἐπάνω) καί ἡ οὐνιτική ἱεραρχία (κάτω) μέ τόν Πάπα Βενέδικτο κατά τήν ἐπίσκεψή τους στό Βατικανό.

Τήν περίοδο ἐκείνη τό Βατικανό κλιμακώνει, μέσῳ τῆς Οὐνίας, τίς ἐπεκτατικές του ἐπεμβάσεις εἰς βάρος τῶν καθυμαγμένων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καί προκαλεῖ τήν δίκαιη ἀγανάκτηση τῆς ὀρθόδοξου πλευρᾶς. Οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες τῆς Ἀντιοχείας, τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Σερβίας, τῆς Πολωνίας καί τῆς Τσεχοσλοβακίας ἀρνοῦνται τήν παρουσία ἀντιπροσώπων τους στήν Ἑκτη Συνέλευση τῆς ὁλομελείας τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς πού συνέρχεται στό Freising τῆς Γερμανίας τό 1990. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ζητᾷ τήν ἀναστολή τοῦ Διαλόγου καί τελικά μετά ἀπό συζητήσεις καί διαπραγματεύσεις ἀποφασίζεται νά μήν συζητηθεῖ τό προγραμματισμένο θέμα «Ἐκκλησιολογικά καί Κανονικά Συνέπειαι τῆς Μυστηριακῆς Φύσεως τῆς Ἐκκλησίας – Συνοδικότης καί Αὐθεντία», ἀλλά τό πρόβλημα τῆς Οὐνίας (βλ. σχ. Γρηγόρης Μ. Λιάντας, Διορθόδοξος Διακονία τοῦ

Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί ἡ συμβολή τῶν δύο Ἐκκλησιῶν στούς διμερεῖς θεολογικούς διαλόγους μέ τή Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία καί τήν Ἐκκλησία τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἐκδ. Κορνηλία Σφακιανάκη 2009, σελ. 202).

Τό Κείμενο πού ἐκδόθηκε στό Freising ἦταν μία καταδίκη τῆς Οὐνίας, πού πολύ σύντομα, ὅμως, ἀνατράπηκε ριζικά στήν ἐπόμενη Ἑβδομη Συνέλευση τῆς Ἐπιτροπῆς στό Balamand τοῦ Λιβάνου τό 1993. Ἐκεῖ ἀναγνωρίστηκε καί ἐπισήμως ἡ Οὐνία μέ εὐθύνη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καθώς πολλές Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες δέν μετεῖχαν στήν Συνέλευση καί ἄσκησαν δριμεία κριτική στό Κείμενο. Μεταξύ τῶν ἀντιδρώντων στό Κείμενο τοῦ Balamand ἦταν καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς ὁποίας μέ ἐπιστολή της πρὸς τόν Οἰκουμενι-

τό ἀδιέξοδο τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν, πού καταλήγει σέ ναυάγιο καί ὁδηγεῖ σέ παραίτηση τόν ἐπί εἰκοσαετία Συμπρόεδρο (ἀπό ὀρθοδόξου πλευρᾶς) τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀρχιεπίσκοπο Αὐστραλίας κ. Στυλιανό. Ὁ κ. Στυλιανός ἐξηγώντας τούς λόγους τῆς παραίτησέως του δηλώνει ἀργότερα ὅτι «μετὰ τὴν 20ετὴ ἐπίπονη Προεδρία μου εἰς τὸν ‘Ἐπίσημο Θεολογικὸν Διάλογον’ Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, παραιτήθηκα οἰκειοθελῶς, διὰ νὰ μὴ ἔχω πλέον οὐδεμίαν σχέση μέ ἓνα τέτοιο ‘ἀνούσιο παῖγνιο’» (Τό Βῆμα τῆς Ἐκκλησίας, Ἰούλιος 2005).

Νέος Ὁρθόδοξος Συμπρόεδρος ὀρίζεται ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ὁ Μητροπολίτης Περγᾶμου κ. Ἰωάννης Ζηζιούλας.

Ὁ Διάλογος ἐπαναλαμβάνεται καί πάλι τό 2006 στό Βελιγράδι στήν Ἑνατη Ὀλομέλεια τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς μέ θέμα «Ἡ θεολογία τῆς κοινωνίας (πρωτεῖο τοῦ Ρώμης καί τὸ συναφές ζήτημα τῶν ἀνατολικῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν)». Ἡ Οὐνία συνεχίζει νὰ ὑφίσταται, ἀλλὰ αὐτό δέν ἀποτελεῖ πλέον πρόβλημα, ἀφοῦ ξαφνικά θεωρήθηκε πὼς «δέν ἀποτελεῖ ἀντικείμενο τοῦ παρόντος διαλόγου».

Αὐτός εἶναι καί ὁ λόγος πού στήν τελευταία Δέκατη Σύνοδο τῆς Ἐπιτροπῆς τό 2007 στήν Ραβέννα τῆς Ἰταλίας μέ θέμα «Ἐκκλησι-

Ὁ Ὁρθόδοξος Συμπρόεδρος τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Θεολογικοῦ Διαλόγου Μητροπολίτης Περγᾶμου κ. Ἰωάννης στήν παπική λειτουργία. Βατικανό 2006.

κό Πατριάρχη κ. Βαρδολομαῖο τό χαρακτήριζε «ἀπαράδεκτο ἀπὸ ὀρθόδοξη ἄποψη» (Ἐκκλησιαστική Ἀλήθεια, 393/16-1-1994).

Στήν Βαλτιμόρη τῶν Η.Π.Α., ὅπου τό 2000 συνέρχεται ἡ Ὁγδοη Συνέλευση τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἀναδεικνύεται μέ ἀνάγλυφο τρόπο

ολογία καί κανονικά συνέπειαι τῆς μυστηριακῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας, Ἐκκλησιαστική Κοινωνία, Συνοδικότης καί Ἐξουσία» ἡ συζήτηση τοῦ ζητήματος τῆς Οὐνίας (Κείμενο Balamand) μετατίθεται στό «ἐγγὺς μέλλον», χωρίς αὐτό νὰ προσδιορίζεται.

Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης καί ἡ ὀρθόδοξη ἀντιπροσωπεῖα στήν Σύνοδο τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐπισκόπων τόν Ὀκτώβριο τοῦ 2008.

Ἡ μέθοδος τοῦ διαλόγου

Σύμφωνα μέ ἀπόφαση τῶν δύο μερῶν ὁ διάλογος ξεκινᾷ ἀπό τά «ἐνϋϋντα», ἐνῶ ἡ συζήτηση γιά τίς δογματικές διαφορές τοποθετήθηκε στό ἀπώτερο μέλλον. Σκοπός τῆς ἐπιλογῆς ἦταν νά δημιουργηθεῖ τό κατάλληλο κλίμα μεταξύ τῶν δύο πλευρῶν, τό ὁποῖο εἶχε ἀρχίσει νά καλλιεργεῖται μέ τόν διάλογο τῆς ἀγάπης καί τό ὁποῖο κινδύνευε νά ἀνατραπεῖ ἂν ἐτίθετο τό ζήτημα τῶν δογματικῶν διαφορῶν.

Ὁ ψυχολογικός παράγοντας ὑπερισχύει γιά μία ἀκόμη φορά ἔναντι τῆς πραγματικότητος καί τῆς ἀληθείας μέ τραγικές καί ἀνυπέρβλητες συνέπειες γιά τήν δεύτερη. Τό ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι σήμερα, ὀδεύοντας πρός τήν συμπλήρωση μίας τριακονταετίας ἐπισήμου θεολογικοῦ διαλόγου μέ τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς καί ἐνῶ ἔχουν ἐκπονηθεῖ 10 σχετικά κείμενα ἀπό τήν Μικτή Ἐπιτροπή, τό συμπέρασμα στό ὁποῖο καταλήγουν οἱ δύο πλευρές εἶναι ὅτι δογματικές διαφορές δέν ὑπάρχουν, παρά μόνο ἄλλες παραδόσεις, πού μποροῦν νά συνυπάρξουν καί νά ἐμπλουτισθοῦν ἀμοιβαῖα.

Χρειάστηκε δηλαδή μισός αἰώνας περίπου «*ψυχολογικῆς προετοιμασίας*» γιά νά ἀποδεχθοῦν οἱ Ὀρθόδοξοι ἐπισήμως τίς ἀποφάσεις τῆς Β΄ Βατικανῆς Συνόδου γιά κοινή ἀποστολική πίστη καί παρά-

Ὁ ψυχολογικός παράγοντας ὑπερισχύει γιά μία ἀκόμη φορά ἔναντι τῆς πραγματικότητος καί τῆς ἀληθείας μέ τραγικές καί ἀνυπέρβλητες συνέπειες γιά τήν δεύτερη.

Ὁρθόδοξοι Ἀρχιερεῖς καὶ Καρδινάλιοι δέχονται τὴν κοινὴ εὐλογία τοῦ Πάπα καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Φανάρη Νοέμβριος 2006.

**Χρειάστηκε μισός αἰώνας
περίπου «ψυχολογικῆς
προετοιμασίας» γιὰ νὰ
ἀποδεχθοῦν οἱ Ὁρθό-
δοξοι ἐπίσημως τὶς ἀπο-
στολικὴ πίστι καὶ παρά-
δοση, κοινὰ μυστήρια,
κοινὴ ἱερωσύνη,
ἀλλὰ καὶ γιὰ ταυτόχρονη
ἀποδοχὴ ἄνευ ὄρων τῆς
Οὐνίας καὶ τῆς πολεμικῆς
τοῦ Βατικανοῦ εἰς βάρος
τῶν Ὁρθοδόξων.**

δοση, κοινὰ μυστήρια, κοινὴ ἱερωσύνη, ἀλλὰ καὶ γιὰ ταυτόχρονη ἀποδοχὴ ἄνευ ὄρων τῆς Οὐνίας καὶ τῆς πολεμικῆς τοῦ Βατικανοῦ εἰς βάρος τῶν Ὁρθοδόξων.

Πρῶτὴ χειροπιαστὴ ἐπιβεβαίωση ἡ συμφωνία τοῦ Βalamand. Τό κείμενο τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς πού συνῆλθε ἐκεῖ τό 1993 στήν 7^η συνεδρία τῆς ὀλομελείας τῆς ἀποφαίνεται:

«**Πράγματι, πρὸ παντὸς ἀπὸ τῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων καὶ τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου καὶ ἐξῆς, ἡ ἐκ νέου ἀνακάλυψις καὶ ἡ ἐπαναξιοποίησις, τόσο ἐκ μέρους τῶν Ὁρθοδόξων ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν Καθολικῶν, τῆς Ἐκκλησίας ὡς κοινωνίας μετέβαλε ριζικῶς τὰς προοπτικὰς, ἐπομένως δὲ καὶ τὴν στάσιν των. Καὶ ἀπὸ τῆς δυὸ πλευρῆς ἀναγνωρίζεται ὅτι αὐτὸ πού ὁ Χριστὸς ἐνεπιστεύθη στὴν Ἐκκλησία Του -ὁμολογία τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, συμμετοχὴ στὰ ἴδια μυστήρια, πρὸ πάντων στὴ μοναδικὴ ἱερωσύνη πού τελεῖ τὴ μοναδικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ, ἀποστολικὴ διαδοχὴ τῶν ἐπισκόπων- δὲν δύναται νὰ θεωρητῇ ὡς ἡ ἰδιοκτησία τῆς μιᾶς μόνον ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας. Στὰ πλαίσια αὐτά, εἶναι προφανὲς ὅτι κάθε εἶδους ἀναβαπτισμὸς ἀποκλείεται». (Ὁ ἐπίσημος Θεολογικὸς Διάλογος Ὁρθόδοξης καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, Οἰκουμένη-Διάλογος καὶ προβληματισμοί, ἐκδ. Παρατηρητῆς, Θεσσαλονίκη 1998, τ. 3, σελ. 86-93).**

Στήν δέκατη όλομέλεια τής Έπιτροπής στήν Ραβέννα τό 2007 φθάσαμε στό σημείο νά θεωρεΐται πώς τό μόνο έκκρεμές ζήτημα μέ τούς Ρωμαιοκαθολικούς εΐναι τό πρωτεΐο τοϋ Πάπα καί αυτό μόνον νά συζητοϋμε.

Οί γνωρίζοντες, βεβαίως, καλύτερα τά πράγματα ήταν σέ θέση νά τά προβλέπουν όλα αυτά έδω καί τριάντα χρόνια περίπου.

«Οϋδεμία άμφιβολία ύπάρχει εΐς τούς σοβαρώς άμφοτέρωθεν καί έξωθεν παρακολουθαΐντας τόν Διάλογον τοϋτον, ότι αί κυριώτεροι δυσκολΐαι τελικώς θά συνοψισθοϋν εΐς τά έχοντα σχέσιν πρός τό πρωτεΐον καί τό αλάθητον τοϋ Πάπα, κατά δεϋτερον δέ λόγον εΐς τήν διά τοϋ *Filioque* εΐσαχθεΐσαν καί επικρατήσασαν διαφοράν, ή όποΐα, εϋτυχώς

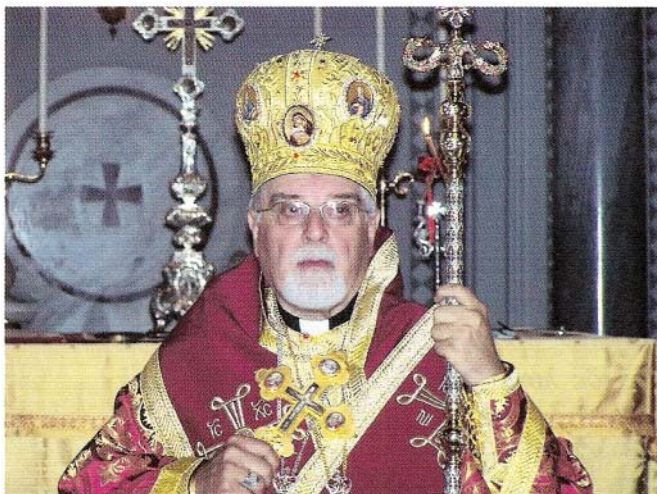
ψη έξ όλοκληΐρου». (ό.π., σελ. 36). Αυτή ήταν ή εκτίμηση τοϋ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας (νϋν Οικουμενικοϋ Πατριάρχου) κ. Βαρθολομαΐου σέ όμιλία του στά πλαίσια τοϋ 32ου Οικουμενικοϋ Συμποσΐου τοϋ ιδρύματος «*Pro Oriente*» στήν Βιέννη στίς 11 Ίανουαρίου 1983.

Στήν ΐδια όμιλία του ό Οικουμενικός Πατριάρχης υπερασπιζόμενος τήν επιλογή νά ξεκινήσει ό διάλογος άπό τά «ένονϋντα» τίς δύο πλευρές, δίνει μία ένδιαφέρουσα, όσο καί άποκαλυπτική, έρμηνεία καί γιά τό ζήτημα τής Οϋνίας:

«Εάν ό Διάλογος ήρχιζεν άπό τάς μείζονας μεταξύ τών δύο Έκκλησιών διαφοράς, ή πρόοδος του θά καθΐστατο προβληματική, διότι θά είχομεν εϋθύς έξ άρχής δυσκολΐας, τών όποΐων αί ψυχολογικής φύσεως δέν θά ήσαν άσφαλώς αί τελευταΐαι. Άλλά καί πάλιν, δηλαδή καί τώρα πού ήρχισεν ό Διάλογος άπό τά ένονϋντα, αί ψυχολογικαΐ δυσχέρειαι δέν άπέλιπον. Θά αναφέρω έν μόνον παράδειγμα: τό θέμα τής Οϋνίας, επί τοϋ όποΐου οι όρθόδοξοι γενικώς έχουν αλλεργΐαν καί άντιδρουν, διότι τοΐπο συνάπτεται μέ

Ό Πάπας στήν διάρκεια τής Όρθόδοξης Θεΐας Λειτουργΐας (έπάνω) καί ένω άσπάζεται τό Έερό Εναγγέλιο πού τοϋ προσφέρει ό Οικουμενικός Πατριάρχης (κάτω). Φανάρι Νοέμβριος 2006.

Ο νέος επίσκοπος των Ουνιτών

Ένα άγιο ποτήρι προσέφερε ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαίος ως δώρο στο νέο επίσκοπο των βυζαντινής παραδόσεως Ρωμαιοκαθολικών (Ουνιτών) της Ελλάδος κ. Δημήτριο (Σαλάχα), που χειροτονήθηκε και ενθρονίστηκε προχθές Σάββατο, στο ναό τον οποίο διαθέτουν στην οδό Αχαρνών. Κατά την ενθρονιστήρια ομιλία του ο νέος επίσκοπος των Ουνιτών της Ελλάδας, που πήρε τον τίτλο «Καρκαβίος», μιας παλιάς επισκοπής στην περιοχή της σημερινής Τυνησίας, σημείωσε ότι επισκέφθηκε τον Οικουμενικό Πατριάρχη στο ξενοδοχείο που διέμενε, κατά την πρόσφατη επίσκεψή του στην Αθήνα, και τον ενημέρωσε για την εκλογή του και εκείνος του δώρισε το άγιο ποτήρι, το οποίο, όπως είπε, υπό τα χειροκροτήματα των παρόντων, θα το χρησιμοποιεί σε κάθε λειτουργία, την οποία θα τελεί από δω και πέρα. Ο κ. Δημήτριος είναι μετριοπαθής κληρικός, άριστος γνώστης της ορθόδοξης διδασκαλίας και παράδοσης, καθηγητής σε καθολικό πανεπιστήμιο, από τους πιο ειδικούς σε θέματα Κανονικού Δικαίου, εκ των στελεχών της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας που συμμετέχουν στη Μεικτή Επιτροπή Θεολογικού Διαλόγου με τους ορθοδόξους και παλιός γνώριμος του κ. Βαρθολομαίου.

Τό δημοσίευμα της έφημερίδας Έλεύτερος Τύπος (26-5-2008). Μας πληροφορεί για την προσφορά Αγίου Ποτηρίου ως «συμβολικού δώρου» από τον Πατριάρχη προς τον Ουνίτη επίσκοπο, τό όποιο καί χρησιμοποιεί σέ κάθε λειτουργία έξαι-
τώντας τούς Ὁρθοδόξους πιστούς.

δυσάρεστα ιστορικά γεγονότα. Αλλά τήν ψυχολογικήν τοποθέτησιν τῶν Ὁρθοδόξων ἔναντι τῆς Οὐνίας φαίνεται ὅτι δέν κατενόησεν εἰσέτι ἐπαρκῶς ἡ Ρώμη καί τήν ὑποτιμᾷ» (ὁ.π., σελ. 38).

Στήν συνέχεια τῆς ὁμιλίας του ἐκείνης ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, ἀφοῦ ἀναφέρθηκε σέ περιπτώσεις διεισδύσεως τῆς Οὐνίας στίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ἀναφέρει: «Πᾶσαι αἱ περπτώσεις αὗται καί εἴ τις ἄλλη παρομοία δημιουργοῦν πικρίαν παρά τοῖς Ὁρθοδόξοις, ὀπλίζουν τοὺς ἐκ τῶν προτέρων ἀντιτιθεμένους εἰς τόν διάλογον τῶν δύο Ἐκκλησιῶν μέ ἐπιχειρήματα καί, ἐν πάσῃ περπτώσει ἐπιβαρύνουν τό ψυχολογικόν κλίμα» (ὁ.π., σελ. 39).

Αὐτό πού φαίνεται νά ἀπαιτεῖται εἶναι μία ἀνάλογη «ψυχολογική προετοιμασία» γιά νά ἀποδεχθοῦν οἱ Ὁρθόδοξοι τήν ὕπαρξη τῆς Οὐνίας, καθώς «τό πρόβλημα αὐτό ὁδήγησε στήν ἀναστολή τοῦ ἐπίσημου θεολογικοῦ διαλόγου στά τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '90. Εὐτυχῶς διασώσαμε μία διαδικασία, κατὰ τήν ὅποια εἶχαμε τή δυνατότητα νά ἐντρυφήσουμε στά θέματα αὐτά, καί παράλληλα νά παραμείνουμε πιστοί στή δέσμευσή μας γιά διάλογο» (Βῆμα ἐπαναπροσέγγισης τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Συνέντευξη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου στόν Νίκο Παπαχρήστου, Καθημερινή 26-11-2006).

Ἡ «διαδικασία» αὕτη ἐκφράσθηκε ἀρκετές φορές μέ παλινδρομήσεις καί ἀντικρουόμενες δηλώσεις στό συγκεκριμένο ζήτημα. Ἔτσι, μέ τήν ἀναφορά του στήν Οὐνία, στόν χαιρετισμό του πρός τόν Καρδινάλιο Κάσπερ στήν θρονική ἐορτή τοῦ Φαναρίου τόν Νοέμβριο τοῦ 1991 θεωρήθηκε ὅτι ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης «ἐμμέσως πλὴν σαφῶς ἀπέιλησε τή Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία μέ ἄμεση διακοπή τοῦ διαλόγου» (Μαρίας Ἀντωνιάδου, Ἀπό τόν ἀφορισμό τοῦ 1054 στήν ἐπίσκεψη τοῦ 1999, Τό Βῆμα, 12 Σεπτεμβρίου 1999).

Ἀνέφερε συγκεκριμένα ὁ Πατριάρχης:

«Τὸ ἐπὶ δεκαετίαν ἐπιτελεσθὲν ὄντως ἱστορικὸν διὰ τὰ καθ' ὅλα διαχριστιανικά πράγματα ἔργον τοῦ θεολογικοῦ ἡμῶν διαλόγου κινδυνεύει ἀτυχῶς ὄχι μόνον νά ἀνασταλῇ ἐπ' ἀόριστον καί μέ ἀγνώστους προοπτικές ἀλλὰ ἴσως καί νά

Οί Ρωμαιοκαθολικοί Ἐπίσκοποι Ν.Α. Εὐρώπης (διακρίνεται ἰρίτος ἀπὸ ἀριστερά ὁ οὐνίτης κ. Δ. Σαλάχας) μέ τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη στό Φανάρι. 7 Μαρτίου 2009.

ματαιωθῇ ἐξ ὀλοκλήρου, ὥς μὴ ὤφειλε, λόγῳ τῆς δημιουργηθείσης ὑπὸ τῶν οὐνιτῶν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Κεντρὴν Εὐρώπην ἀπα-
ραδέκτου καταστάσεως, εἰς τὰς σχέσεις αὐτῶν πρὸς τὰς τοπικὰς
ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, αἱ ἀποτελοῦν τὸ ἀρχαιοπαράδοτον
κυρίαρχον χριστιανικὸν δόγμα, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιδειχθῇ μεγα-
λύτερος σεβασμὸς καὶ ἀδελφικὴ ἐμπιστοσύνη» (ὁ.π.).

Καὶ ἐνῶ θὰ ἀνέμενε κανεὶς τὴν παπικὴ συμμόρφωση μπρο-
στά σ' αὐτὴ τὴν «ἀπειλή» γιὰ διακοπὴ τοῦ διαλόγου, δύο μόλις
χρόνια μετὰ, στό Βalamand ὑπεγράφη μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ
Ρωμαιοκαθολικῶν (μέ ἀκεραία τὴν εὐθύνη ἐκ μέρους τοῦ Οἰκου-
μενικοῦ Πατριαρχείου, καθὼς πολλές ἐκ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλη-
σιῶν ἀπεῖχαν καὶ κατεδίκασαν τὴν συμφωνία) ἡ γνωστὴ Συμφω-
νία πού προβλέπει ὅτι:

«Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἀνατολικὰς καθολικὰς Ἐκκλησίας (σημ.
οὐνιτικὰς), εἶναι σαφὲς ὅτι αὐταί, ὥς τμῆμα τῆς καθολικῆς Κοινωνί-
ας, ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ δρῶν διὰ νὰ ἀνταποκρι-
θοῦν εἰς τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν πιστῶν των».

Συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Συμφωνίας τοῦ Βalamand
ἡ Οὐνία γίνεται πλέον ἀποδεκτὴ καὶ ἐν τοῖς πράγμασι ἀπὸ τὸ

Αὐτό πού φαίνεται νά ἀπαι-
τεῖται εἶναι μία ἀνάλογη
«ψυχολογικὴ προετοιμασία»
γιὰ νὰ ἀποδεχθοῦν
οἱ Ὁρθόδοξοι τὴν ὕπαρξη
τῆς Οὐνίας.

Έορτή της Ὁρθοδοξίας στό Φανάρι μέ τήν συμμετοχή Καρδιναλίων καί Οὐνιτῶν. Μάρτιος 2009.

Ἡ δύναμη, ἄλλωστε, τῆς
εἰκόνας, τῆς συνήθειας
καί τοῦ συγχρωτισμοῦ
εἶναι ἀδυσώπητη.
Ἀμβλύνει συνειδήσεις,
ἀνατρέπει παραδόσεις,
οχετικοποιεῖ ἀλήθειες,
ἀλλοιώνει πιστεύματα.

Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Ἡ ἀναγνώριση αὐτή ἐκφράζεται ποικιλοτρόπως, ὅπως γιά παράδειγμα μέ τήν ἀδιαμαρτύρητη ἀποδοχή ἐκ μέρους τοῦ Φαναρίου τῆς συμμετοχῆς τοῦ, κορυφαίου στήν ἱεραρχία τοῦ Βατικανοῦ, οὐνίτη Καρδινάλιου Daud, τήν παρουσία του στήν ὁρθόδοξη λατρεία καί τήν τιμή του ἀπό τόν ἴδιο τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη.

Χαρακτηριστική, ἐπίσης, εἶναι καί ἡ προσφορά ἀπό τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη ἑνός Ἁγίου Ποτηρίου, ὡς συμβολικοῦ δώρου, πρὸς τόν οὐνίτη ἐπίσκοπο τῶν Ἀθηνῶν κ. Δ. Σαλάχα τόν Μάιο τοῦ 2008 (Ἐλεύθερος Τύπος, 26-5-2008). Πρόσφατα μάλιστα ὁ κ. Σαλάχας ἔγινε δεκτός (μέ τά ὑπόλοιπα μέλη τῆς Συνόδου Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐπισκόπων Ν.Α. Εὐρώπης) στό Φανάρι καί συνεόρτασε στόν Πατριαρχικό Ναό τήν ἐορτή τῆς Ὁρθοδοξίας (http://fanarion.blogspot.com/2009/03/blog-post_5853.html), δεῖγμα κι αὐτό ὅτι ἡ «ψυχολογική ἀλλεργία» τῶν Ὁρθοδόξων στήν Οὐνία, σὺν τῷ χρόνῳ ἐξασθενεῖ.

Ἕνας ἄλλος σημαντικός τομέας γιά τήν κάλυψη τοῦ ὁποίου ἀπαιτεῖται ἐκτεταμένης κλίμακας «ψυχολογική προετοιμασία» εἶναι αὐτός τῆς «ἀποκαταστάσεως τῆς κοινωνίας» μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν. Ἐδῶ καθοριστική εἶναι ἡ ἐκατέρωθεν συμμετοχή σέ συμ-προσευχές, ἱεροπραξίες, ἀκολουθίες, λειτουργίες κ.ἄ.

Ἡ ἀνταλλαγή ἐπισκέψεων ἐπισήμων ἀποστολῶν στίς θρονικές ἐορτές Βατικανοῦ καί Φαναρίου, πού ἀποφασίστηκε ἐδῶ καί χρόνια, δίνει τήν δυνατότητα μέσα ἀπό πράξεις κορυφαίου συμβολικοῦ χαρακτήρα νά παρέχεται ἡ εἰκόνα «δύο ἐκκλησιῶν» πού συνυπάρχουν καί «κοινωνοῦν» ἁρμονικά. Ὁ συμφυρμός Ὁρθόδοξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν σέ λατρευτικές πράξεις, οἱ ἐπίσημες προσφωνήσεις, ἀναγνώσεις καί ἀποδόσεις τιμῶν, ταυτόσημες πρός ὅλους καί χωρίς καμμία διάκριση ἂν ἀπευθύνονται σέ ὁμοδόξους ἢ ἑτεροδόξους, δίνουν τό στίγμα αὐτῆς τῆς τακτικῆς.

Ἡ δύναμη, ἄλλωστε, τῆς εἰκόνας, τῆς συνήθειας καί τοῦ συγχρωτισμοῦ εἶναι ἀδυσώπητη. Ἀμβλύνει συνειδήσεις, ἀνατρέπει παραδόσεις, σχετικοποιεῖ ἀλήθειες, ἀλλοιώνει πιστεύματα. Εἶναι ἡ σύγχρονη πνευματική νόσος, πού πλήττει τόν ἐκκλησιαστικό θεολογικό μας χῶρο καί ἀπειλεῖ μέ πανδημία τό ὁρθόδοξο πλήρωμα.

Ἡ ἀνταλλαγή λειτουργικοῦ ἀσπασμοῦ μεταξύ Πατριάρχη καί Πάπα, ἀκόμη καί στήν διάρκεια τῆς ὁρθόδοξου Θείας Λειτουργίας στόν Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (τόν Νοέμβριο τοῦ 2006), σηματοδοτεῖ αὐτό πού «ὀφείλουμε» νά συνηθίσουμε, νά ἀναγνώσουμε καί νά ἀποδεχθοῦμε ὡς Ὁρθόδοξοι, τήν «ένότητα τῆς πίστεως» μέ τούς Ρωμαιοκαθολικούς!

Ἡ παρουσίαση ὅλων τῶν ἀποφάσεων, τῶν γεγονότων καί τῶν ντοκουμέντων πού παραθέσαμε, καταδεικνύουν, πιστεύουμε, τήν μεθόδευση καί τήν πρακτική, πού ἀκολουθήθηκε στήν πορεία τῆς προσεγγίσεως μας μέ τούς Ρωμαιοκαθολικούς. Πρόκειται γιά τήν ἴδια ἀκριβῶς πρακτική καί μεθόδευση, πού τηρεῖται καί σήμερα, γι' αὐτό καί ἀποφέρει τά ἴδια ὀδυνηρά καί ὀλέθρια ἀποτελέσματα γιά τήν Ὁρθοδοξία μας.

Ἡ στάση καί οἱ ἐπιλογές μας ἀπέναντι στά τεκταινόμενα, πού ἀφοροῦν μάλιστα τήν ἴδια τήν ὁρθόδοξη πίστη μας καί τόν σωτηριολογικό της χαρακτήρα, ἀποτελοῦν προσωπική εὐθύνη ὅλων μας.

Ὁ λειτουργικός ἀσπασμός τοῦ Οἰκουμενικοῦ Παιριάρχη μέ τόν Πάπα κατά τήν Ὁρθόδοξη Θεία Λειτουργία στό Φανάρι τό 2006.

Εἶναι λάθος νά ἀποδίδεται ὁ ὅρος «ἐκκλησία» στούς Δυτικούς

Σεβαριωτάτου Μητροπολίτου Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως κ. Ἱερεμία,
Καθηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Οἱ Καθολικοί δέν εἶναι Ἑκκλησία

Οἱ Φραγκολατίνοι οὐτε
Καθολικοί εἶναι,
οὐτε Ρωμιοί εἶναι,
οὐτε, πολύ περισσότερο,
εἶναι Ἑκκλησία.
Ἐπαναλαμβάνουμε
ὅτι ἡ Ἑκκλησία -ἂν
μιλᾶμε γιά τήν σωστή θεο-
λογική της ἔννοια-
εἶναι Μία καί αὐτή εἶναι
ἡ Ὁρθόδοξη Ἑκκλησία.
Σ' Αὐτήν ὁμολογοῦμε
Πίστη, ὅταν κάθε φορά
λέγουμε: «Εἰς Μίαν, Ἀγίαν,
Καθολικὴν καί Ἀποστολι-
κὴν Ἑκκλησίαν».

Στό σύντομο αὐτό καί ταπεινό μου ἄρθρο, ἀγαπητοί ἀναγνώ-
στες, θέλω νά ἀποδείξω ὅτι αὐτοί πού τούς λέμε «Καθολικούς» ἢ
καλύτερα νά τούς λέμε «Φραγκολατίνους», δέν εἶναι Ἑκκλησία.

1. Ἡ Ἑκκλησία, ὅπως τό λέμε στό Σύμβολο τῆς Πίστεώς μας,
εἶναι ΜΙΑ. Καί αὐτή ἡ ΜΙΑ Ἑκκλησία εἶναι ἡ Ὁρθόδοξη. «Εἰς
Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καί Ἀποστολικὴν Ἑκκλησίαν» ὁμολογοῦμε.
Ἄς προσέξουμε ὅμως ὅτι σ' αὐτό τό ἄρθρο τῆς Πίστεώς μας τήν
Ἑκκλησία μας τήν λέμε «Καθολική». Καί τήν λέμε «Καθολική»,
πρῶτον μὲν, γιατί ὁ σκοπός Της εἶναι ἱεραποστολικός. Ὁ σκο-
πός τῆς Ἑκκλησίας εἶναι νά περιλάβει στούς κόλπους Της ὅλες
τίς φυλές τῶν ἀνθρώπων, νά σώσει ὅλους τούς ἀνθρώπους, νά
ξαπλωθεῖ σ' ὅλα τά πλάτη καί τά μήκη τῆς γῆς. Ὅλοι οἱ ἀνθρωποι,
ἀγαπητοί μου, εἶναι καλεσμένοι γιά τήν σωτηρία. Καί ἡ Ἑκκλη-
σία θέλει ὅλους νά τούς κάνει μέλη Της, γι' αὐτό καί ξαναλέμε
καλεῖται «Καθολική». Ὅπως μᾶς λέει ὡραῖα ὁ Κύριλλος Ἱεροσο-
λύμων «Καθολική καλεῖται διὰ τό κατά πάσης εἶναι τῆς οἰκουμένης
ἀπό περάτων γῆς ἕως περάτων» (Κατηχ. 18,11). Ἡ, ὅπως μᾶς λέει
πάλι ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ἡ Ἑκκλησία καλεῖται «Καθολική», διότι
«καθόλου τοῦ κόσμου κεχυμένη ὑπάρχει» (MPG 28,724). Δηλαδή
ἡ Μία Ὁρθόδοξη Ἑκκλησία λέγεται Καθολική, ἐπειδὴ εἶναι Οἰκου-
μενική· γιατί ὁ Κύριός μας εἶπε στούς Ἀποστόλους Του, καί δι'
αὐτῶν σέ ὅλους ἐμᾶς τούς κληρικούς, νά πορευθοῦμε σέ ὅλα τά
ἔθνη, νά τά εὐαγγελίσουμε καί νά τά εἰσαγάγουμε στήν Ἑκκλη-
σία Του μέ τό ἅγιο Βάπτισμα: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα
τά ἔθνη βαπτίζοντες αὐτούς εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ
καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Ματθ. 28,19). Ἄς παρατηρήσουμε ὅτι
τόν λόγο αὐτόν τοῦ Κυρίου τόν ἀκοῦμε στό ἱερό Μυστήριό τοῦ
Βαπτίσματος, γιατί ὄχι μόνο τῶν κληρικῶν, ἀλλά
εἶναι καθῆκον τό «πορευθέντες», ἡ ἱεραποστολή δηλαδή γιά τήν
πραγματοποίηση τῆς καθολικότητος τῆς Ἑκκλησίας.

Τό Κράτος τοῦ Βατικανοῦ μέ τήν πλατεία τῆς Βασιλικῆς τοῦ Ἀγίου Πέτρου.

Ἀλλά ὅπως ἡ Ἐκκλησία λέγεται «Καθολική», ἐπειδὴ δέν περι-
ορίζεται καί δέν περικλείεται σέ τόπο, ἀλλά εἶναι παντοῦ, ἔτσι
λέγεται Καθολική, δεύτερον, γιατί δέν περιορίζεται καί σέ χρό-
νο. Ὅσο κι ἂν πολεμεῖται ἡ Ἐκκλησία, θά ὑπάρχει πάντα, μέχρι
τά τέλη τῶν αἰώνων, γιατί ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός εἶπε στοὺς
Μαθητές Του: «Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμί πάσας τὰς ἡμέρας ἕως
τῆς συντελείας τοῦ αἵωνος» (Ματθ. 28,20). Καί τό Ἅγιο Πνεῦμα,
ὁ Παράκλητος, τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, θά μένει μαζί μας «εἰς
τόν αἰῶνα» (Ἰωάν. 14,17).

Βλέπουμε, λοιπόν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι Καθολική, ἀλλά
δέν πρέπει νά ὀνομάζουμε τοὺς Φραγκολατίνους «καθολικούς»,
γιατί αὐτοί δέν ἀνήκουν στήν Ὁρθόδοξη Καθολική Ἐκκλησία.
Ἀλλά οὔτε καί Ρωμιοί εἶναι αὐτοί, ὥστε νά μιλοῦμε γιά Ρωμαιοκα-
θολική Ἐκκλησία. «Ρωμιοί» εἴμαστε ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες,
ὅπως τό δηλώνουν ἀπό παλαιὰ καί σχετικές τοπικές ὀνομασίες
μας (Ρούμελη) ἢ καί ὀνόματα προσώπων μας (Ρωμανίδης).

2. Ἀλλά στό ἄρθρο μας αὐτό θέλουμε νά μιλήσουμε ἰδιαίτερα
γιά τό λάθος πού γίνεται νά ἀποδίδουμε τόν ὄρο «Ἐκκλησία»
στοὺς Δυτικούς. Ξαναλέμε ὅτι τήν Ἐκκλησία τήν ἀποτελοῦν μόνο
οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί.

*Αὐτό πραγματικά εἶναι ἡ
Ἐκκλησία! Εἶναι αὐτό πού
γίνεται μέσα στόν Ναό. Καί
μέσα στόν Ναό τελεῖται ἡ
Θεία Λειτουργία.*

*Τήν ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας,
θά τήν νοήσουμε
καί θά τήν ἀπολαύσουμε
στήν Θεία Λειτουργία.*

Ὁ Χριστός Ποιμήν τῶν προβάτων. Ψηφιδωτό στήν Βασιλική τῆς Ραβέννας.

*Μᾶς κάνει πολλή καί τρο-
μερή ἐντύπωση τό ὅτι, ἐνῶ
οἱ διανοούμενοι ἔχασαν
τήν πραγματική ἔννοια τῆς
Ἐκκλησίας καί τήν μπέρ-
δεψαν στόν λαό μέ τούς
δικούς τους ὁρισμούς,
ὅμως ὁ πιστός λαός μας, οἱ
ἀγράμματα κατά κόσμον,
ἀλλά πιστές γιαγιοῦλες κρά-
τησαν στήν καθαρή τους
ψυχή τήν σωστή ἔννοια
περί Ἐκκλησίας.*

Τό τί καλεῖται Ἐκκλησία, ἀγαπητοί ἀναγνώστες, δέν μπορού-
με νά τό ἐκφράσουμε μέ ἕναν ἀπλό ὁρισμό. Λανθασμένοι εἶναι
οἱ ὁρισμοί, πῶς δίδονταν παλαιότερα ἀλλά καί σήμερα σέ δογ-
ματικά ἐγχειρίδια, περί Ἐκκλησίας. Καί ὁ Καθηγητής Ἀνδρου-
τσος λέγει περί τῶν φερομένων αὐτῶν ὁρισμῶν περί Ἐκκλησίας
ὅτι «ἐρεῖδονται ἐπὶ ἡμαρτημένων προϋποθέσεων ἢ εἶναι κατὰ τό
μᾶλλον ἢ ἥττον ἀτελεῖς» (Δογματική τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατο-
λικῆς Ἐκκλησίας, σ. 260,1). Γι' αὐτό καί οἱ ἅγιοι Πατέρες δέν
μᾶς δίνουν κανέναν ὁρισμό περί Ἐκκλησίας καί καταφεύγουν σέ
σύμβολα καί εἰκόνες, παρμένες ἀπό τήν Καινή Διαθήκη, γιά νά
τήν ἐκφράσουν. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία ἐκφράζεται μέ τήν εἰκόνα τῆς
ἀμπέλου καί τῶν κλημάτων (Ἰωάν. 15,1-8), τοῦ ποιμένος καί τῶν
προβάτων (Ἰωάν. 10,1-16), τῆς κεφαλῆς καί τοῦ σώματος (Ἐφεσ.
1,22-23), τῆς οἰκοδομῆς (Ἐφεσ. 2,19-22), τοῦ οἴκου ἢ τῆς οἰκογε-
νείας (Α΄ Τιμ. 3,15) ἢ τῆς εἰκόνας τοῦ γάμου (Ἐφεσ. 5,32).

Μᾶς κάνει πολλή καί τρομερή ἐντύπωση τό ὅτι, ἐνῶ οἱ δια-
νοούμενοι ἔχασαν τήν πραγματική ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας καί
τήν μπέρδεψαν στόν λαό μέ τούς δικούς τους ὁρισμούς, ὅμως ὁ
πιστός λαός μας, οἱ ἀγράμματα κατά κόσμον, ἀλλά πιστές για-

γιοῦλες κράτησαν στήν καθαρή τους ψυχή τήν σωστή ἔννοια περί Ἐκκλησίας. Ἄν ἕνας ξένος Ἀθηναῖος βρεθεῖ σέ ἕνα χωριό καί ρωτήσῃ μιὰ γιαγιά πού εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἡ γιαγιά δά σηκώσῃ τό χέρι της καί δά δείξῃ τόν Ναό τοῦ χωριοῦ. Αὐτό πραγματικά εἶναι ἡ Ἐκκλησία! Εἶναι αὐτό πού γίνεται μέσα στόν Ναό. Καί μέσα στόν Ναό τελεῖται ἡ Θεία Λειτουργία. Τήν ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας, ἀγαπητοί μου, δά τήν νοήσουμε καί δά τήν ἀπολαύσουμε στήν Θεία Λειτουργία. Γι' αὐτό ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ἔλεγε: «*Εάν μή τίς ἦ ἐντός τοῦ θυσιαστηρίου ὕστερεῖται τοῦ ἄρτου τοῦ Θεοῦ*» (Πρός Ἐφεσίους 5,2). Κατά τόν λόγο αὐτόν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου Ἐκκλησία εἶναι τό Θυσιαστήριο, ἡ Ἁγία Τράπεζα δηλαδή, πάνω στήν ὁποία τελεῖται ἡ Θεία Λειτουργία.

Λέγουμε λοιπόν, τελικά, ὅτι Ἐκκλησία εἶναι ἡ σύναξη τῶν πιστῶν νά τελέσουν τήν Θεία Εὐχαριστία, δηλαδή τήν Θεία Λειτουργία. Ὡς ἀποδείξη γι' αὐτό φέρουμε τό 1^ο κεφάλαιο τῆς Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Εἶναι φανερό ὅτι στό κεφάλαιο αὐτό ὁ Ἀπόστολος μιλάει γιά τήν σύναξη τῶν πιστῶν νά τελέσουν τήν Θεία Εὐχαριστία· καί τήν σύναξη αὐτή τήν ὀνομάζει Ἐκκλησία, γιατί λέει: «*Συνερχομένων ὑμῶν ἐν Ἐκκλησίᾳ ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν*» (στίχ. 18).

Ἄς προσέξουμε τώρα, ἀγαπητοί ἀναγνώστες: Ἀφοῦ Ἐκκλησία εἶναι ἡ Θεία Λειτουργία καί ἀφοῦ τήν Θεία Λειτουργία δέν μπορούμε νά τήν τελέσουμε μέ τούς Δυτικούς –αὐτούς πού λανθασμένα λέμε «καθολικούς»-, ἄρα αὐτοί οἱ Δυτικοί δέν ἀποτελοῦν Ἐκκλησία.

3. Ἀλλά θέλω νά πῶ καί γιατί δέν πρέπει νά τελέσουμε τήν Θεία Λειτουργία μέ τούς Φρα-

γκολατίνους Δυτικούς. Γιατί δηλαδή δέν ἐπιτρέπεται νά ἔχουμε συλλειτουργο μαζί τους. Ὁ Κύριος, στήν ἐπί τοῦ Ὁρους ὁμιλία Του, μᾶς εἶπε ὅτι δέν ἐπιτρέπεται νά προσφέρουμε τό δῶρο μας στόν Θεό, ἂν ἔχουμε διαφορές μεταξύ μας (Ματθ. 5,23-24). Καί μέ τούς λεγομένους «καθολικούς» μᾶς χωρίζουν, χρόνια τώρα, πολλές διαφορές. Δέν εἶναι μόνο τό *filioque* ἢ τό ἀλάθητο τοῦ Πάπα, ἀλλά καί τόσες ἄλλες πολλές καί πάμπολλες διαφορές σχετικά μέ τήν σωστή ἔννοια τοῦ Θεοῦ καί τήν σωστή πορεία μας σ' Αὐτόν. Οἱ Δυτικοί ἔχουν λανθασμένη ἔννοια περί Θεοῦ. Ὁ Θεός τους δέν εἶναι «ὁ Θεός τῶν Πατέρων ἡμῶν». Αφοῦ αὐτοί διά τοῦ δικοῦ τους αἵρετικοῦ Βαρλαάμ κήρυξαν

Θεό ἄνευ θείων ἐνεργειῶν, ἡ νεολαία τους –τά ἐγγόνια τοῦ Βαρλαάμ- κήρυξε τόν «θάνατο» αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ τους, λέγοντας καί γράφοντας στά πλακάτ: Πέθανε ὁ Θεός! Καλά τοῦ τά ἔλεγε τοῦ Βαρλαάμ ὁ δικός μας ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς: «*Φιλόσοφε, κηρύττεις Θεόν ἀνενέργητον, ἄρα Θεόν ἀνύπαρκτον*»!!!

Δέν ἀποτελοῦν λοιπόν Ἐκκλησία οἱ λεγόμενοι «καθολικοί» καί γι' αὐτό θεωροῦμε καί πιστεύουμε ὅτι εἶναι λανθασμένες οἱ ἐκφράσεις πού λέγονται περί

αὐτῶν γραπτῶς καί προφορικῶς «καθολική ἐκκλησία» ἢ «ρωμαιοκαθολική ἐκκλησία».

Οἱ Φραγκολατίνοι οὔτε Καθολικοί εἶναι, οὔτε Ρωμιοί εἶναι, οὔτε, πολύ περισσότερο, εἶναι Ἐκκλησία. Ἐπαναλαμβάνουμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία –ἂν μιλοῦμε γιά τήν σωστή θεολογική τῆς ἔννοια- εἶναι Μία καί αὐτή εἶναι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Σ' Αὐτήν ὁμολογοῦμε Πίστη, ὅταν κάθε φορά λέγουμε: «*Εἰς Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικήν καί Ἀποστολικήν Ἐκκλησίαν*».

Μέ τούς λεγομένους «καθολικούς» μᾶς

χωρίζουν, χρόνια τώρα, πολλές δια-

*φορές. Δέν εἶναι μόνο τό *filioque* ἢ*

τό ἀλάθητο τοῦ Πάπα, ἀλλά καί τόσες

ἄλλες πολλές καί πάμπολλες διαφορές

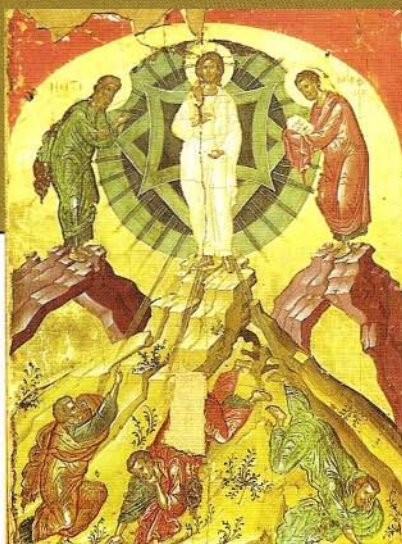
σχετικά μέ τήν σωστή ἔννοια τοῦ Θεοῦ

καί τήν σωστή πορεία μας σ' Αὐτόν.

Οἱ Δυτικοί ἔχουν λανθασμένη ἔννοια

περί Θεοῦ. Ὁ Θεός τους δέν εἶναι «ὁ

Θεός τῶν Πατέρων ἡμῶν».

Εἶναι οἱ Ἑτερόδοξοι μέλη τῆς Ἐκκλησίας;

Πρωτίστως πρέπει νά διευκρινίσουμε ὅτι ὡς Ὁρθόδοξοι πιστεύουμε, σύμφωνα μέ τό Σύμβολο Πίστεως τῆς Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως (381), «εἰς μίαν, ἁγίαν, καθολικήν καί ἀποστολικήν Ἐκκλησίαν». Κατά τήν ἀδιάκοπη δογματική συνείδηση τοῦ πληρώματος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, δηλαδή κατά τήν αὐτοσυνειδησία της, ἡ μία αὐτή Ἐκκλησία εἶναι ἡ Ὁρθόδοξη.

«Εἶναι λοιπόν φανερό ὅτι, ἐπισήμως, ἀπό τό 1014 ὁ Ρωμαιοκαθολικισμός δέν εἶναι Ἐκκλησία», καταλήγει στό ἐμπεριστατωμένο ἄρθρο του ὁ καθηγητής Δογματικῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ., κ. Δημήτριος Τσελεγγίδης. Μᾶς ἀναλύει μέ σαφήνεια τά προβλήματα πού ἀπορρέουν ὅταν ἡ «μία, ἁγία, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία», γίνεται δύο ἢ τρεῖς ἢ καί περισσότερες! Ὡς Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί πού ὁμολογοῦμε τήν πίστη μας μέ τό Σύμβολο τῆς Πίστεως, εἶναι ἀπαραίτητο νά γνωρίζουμε τουλάχιστον ὅσα μᾶς δίνει τό ἀκόλουθο ἄρθρο.

Ἡ ὁμολογία τοῦ Συμβόλου ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι «μία» σημαίνει πώς αὐτή εἶναι βασική ιδιότητα τῆς ταυτότητάς της. Πρακτικῶς αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέν μπορεῖ νά διαιρεθεῖ, νά κομματιαστεῖ, ἐπειδή αὐτή εἶναι τό μυστηριακό σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Καί ὁ Χριστός ὡς κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας οὔτε πολλά σώματα μπορεῖ νά ἔχει οὔτε καί διηρημένο σῶμα νά κατέχει. Στό σῶμα τοῦ Χριστοῦ νικήθηκε καί αὐτός ὁ θάνατος. Ἔτσι, ὅποιος ἐντάσσεται στό σῶμα τοῦ Χριστοῦ καί παραμένει ζωντανός σ' αὐτό μέ τά θεουργά μυστήρια καί τήν ἀγαπητική τήρηση τῶν ἐντολῶν, μεταβαίνει ἀπό τόν βιολογικό θάνατο στήν αἰώνια καί αἰδιαζωή τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Καί ὅπως τά κλαδιά τῆς ἀμπέλου δέν μποροῦν νά ζήσουν καί νά καρποφορήσουν, ἂν ἀποκοποῦν ἀπό τήν ἄμπελο, ἔτσι καί ὁ ἀποκομμένος ἀπό τήν Ἐκκλησία πιστός ἢ καί ὁλόκληρες κοινότητες πιστῶν- ἀνεξάρτητα ἀπό τό ἀριθμητικό τους πλῆθος- δέν μποροῦν οὔτε νά ὑπάρξουν ἐν Χριστῷ οὔτε νά συστήσουν ἄλλη Ἐκκλησία.

Ἡ πίστη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι θεόπνευστη καί ἀδιαπραγμάτευτη. Σύμφωνα μέ τήν συγκεκριμένη πίστη της, πολλές ἢ διηρημένες Ἐκκλησίες δέν μποροῦν νά ὑπάρχουν, ἐπειδή ἀποτελεῖ ἀντίφαση ἐν τοῖς ὅροις τό μία καί τό πολλές ἢ τό μία καί τό διηρημένη. Τό διηρημένη ἀναιρεῖ στήν πράξη τήν πίστη στήν πραγματικότητα τῆς Ἐκκλησίας, πού μόνο ὡς μία καί ἀδιαίρετη μπορεῖ νά κατανοηθεῖ μέ βάση τήν ὀρθόδοξη αὐτοσυνειδησία. Ἀποτελεῖ ἄρνηση τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας, ἄρνηση τῆς ταυτότητας καί τῆς αὐτοσυνειδησίας της, ὅταν κάποιος κάνει λόγο ἐνσυνείδητα γιά διηρημένη Ἐκκλησία. Ἔτσι, οἱ Ὁρθόδοξοι δέν ἔχουν κανένα ψυχολογικό πρόβλημα (κόμπλεξ) ταυτότητας ἐξαιτίας τῆς ἀποκοπῆς ἀπό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τῶν Δυτικῶν Χριστιανῶν. Βεβαίως πονοῦν, προσεύχονται καί ἐνδιαφέρονται γιά τή μετάνοια καί τήν ἐπιστροφή τους.

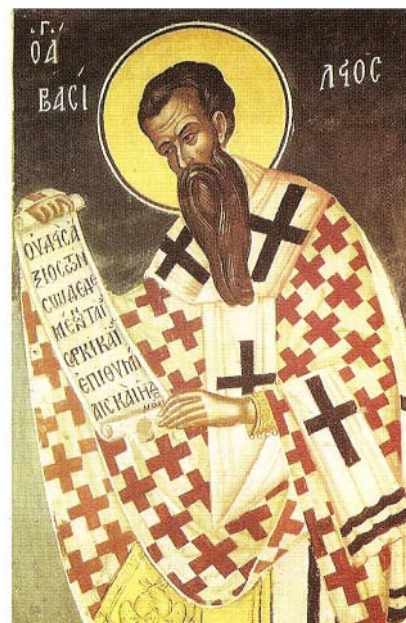
1. Ἀποστολική Πίστη

Ἡ ἔνταξη καί ἡ παραμονή στό μυστηριακό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τήν Ἐκκλησία, δέν εἶναι ἀπροϋπόθετη. Προϋποθέτει ὅπωςδήποτε τήν χωρίς ὅρους ἀποδοχή καί ὁμολογία τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, ὅπως αὕτη ἐρμηνεύτηκε καί ὁριοθετήθηκε ἀπό τίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἔτσι, ὅταν κάποιος πιστός -ἀνεξάρτητα ἀπό τή δεσμική δέση πού ἔχει στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας- ἡ σύνολα πιστῶν -ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀριθμοῦ τους- παραβιάσουν ἐκ πεποιθήσεως τήν ὁριοθετημένη πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ἀποκόπτονται ἀπό τό σῶμα της. Καί ἂν εἶναι σ' ὁποιοδήποτε ἱερατικό ἀξίωμα καθαιροῦνται, ἐνῶ οἱ λαϊκοί ἀφορίζονται, ὅπως προκύπτει ἀπό τά Πρακτικά τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Τοῦτο σημαίνει ὅτι δέν μποροῦν στό ἐξῆς νά μετέχουν καί νά κοινωνοῦν στά μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ Ρωμαιοκαθολικοί ἔχουν ἐκπέσει ἀπό τήν Ἐκκλησία ἐπισήμως τόν 11^ο αἰῶνα. Τό 1014 εἰσήγαγαν στό Σύμβολο τῆς Πίστεως τήν ἐσφαλμένη δογματική διδασκαλία τους γιά τό Ἅγιο Πνεῦμα, τό γνωστό Filioque. Σύμφωνα μέ τή διδασκαλία αὕτη τό Ἅγιο Πνεῦμα ὡς θεῖο Πρόσωπο ἔχει τήν ὑπαρξή του ἐκπορευτῶς καί ἀπό τόν Πατέρα καί ἀπό τόν Υἱό. Ἡ δογματική διδασκαλία τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ὁμως ἀνατρέπει τήν ἀποστολική πίστη τῆς Ἐκκλησίας στόν Τριαδικό Θεό, ἀφοῦ κατά τόν Εὐαγγελιστή Ἰωάννη τό Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας «παρά τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται» (15,26). Ἄλλωστε, ἡ Γ' Οἰκουμενική Σύνοδος διά τοῦ Προέδρου της, ἀγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ἀναφερόμενη στό Σύμβολο τῆς Πίστεως καθόρισε ἀπαγορευτικά, ὅτι «οὐδενί ἐπιτρέπεται λέξιν ἀμεῖναι τῶν ἐγκειμένων ἐκεῖσε ἢ μίαν γοῦν παραβῆναι συλλαβήν» (σέ κανέναν δέν ἐπιτρέπεται νά προσδέσει ἢ νά ἀφαιρέσει οὔτε μία συλλαβή ἀπό αὐτά πού διατυπώθηκαν στό Σύμβολο τῆς Πίστεως). Ὅλες οἱ ἐπόμενες Οἰκουμενικές Σύνοδοι κατακύρωσαν τίς ἀποφάσεις τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς.

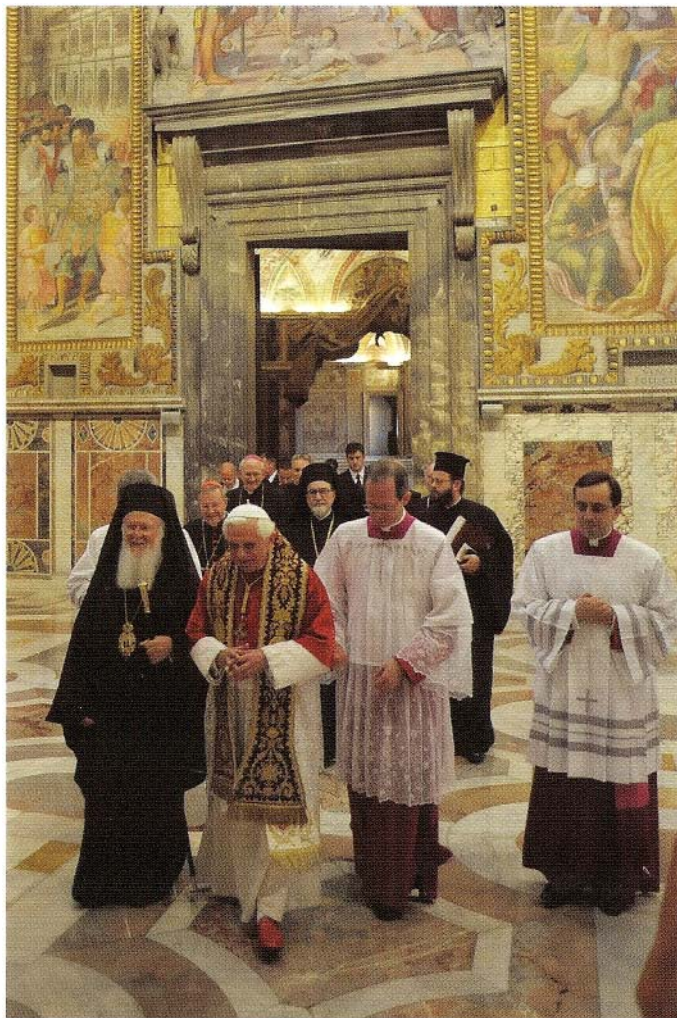
Εἶναι λοιπόν προφανές ὅτι οἱ Ρωμαιοκαθολικοί -κατ' ἐπέκταση καί οἱ Προτεστάντες πού υἱοθέτησαν τό Filioque- ἔχουν ἐκπέσει ἀπό τήν ἀποστολική πίστη τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι γι' αὐτό περιττό νά ἀναφέρουμε ὅλους τοὺς μετέπειτα νεωτερισμούς στήν πίστη ἐκ μέρους τῶν Δυτικῶν Χριστιανῶν (ὅπως τό ἀλάθητο τοῦ Πάπα, τά μαριολογικά δόγματα, τό πρωτεῖο, τήν κτιστή Χάρη κ.ἄ.).

Ἡ ἔνταξη καί ἡ παραμονή
στό μυστηριακό σῶμα τοῦ
Χριστοῦ, τήν Ἐκκλησία, δέν
εἶναι ἀπροϋπόθετη. Προ-
ϋποθέτει ὅπωςδήποτε τήν
χωρίς ὅρους ἀποδοχή καί
ὁμολογία τῆς ἀποστολικῆς
πίστεως, ὅπως αὕτη ἐρμη-
νεύτηκε καί ὁριοθετήθη-
κε ἀπό τίς ἀποφάσεις τῶν
Οἰκουμενικῶν Συνόδων
τῆς Ἐκκλησίας.

2. Ἀποστολική διαδοχή

Μέ τήν ἀποστολική πίστη συνδέεται ἀδιαίρετα καί ἡ ἀποστολική διαδοχή. Ἡ ἀποστολική διαδοχή ἔχει οὐσιαστικό περιεχόμενο μόνο μέσα στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, καί προϋποθέτει ὅπωςδήποτε τήν ἀποστολική πίστη.

Λέγοντας ἀποστολική διαδοχή ἐννοοῦμε τήν ἀδιάκοπη συνέχεια τῆς ἡγεσίας τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τοὺς Ἀποστόλους. Ἡ συνέχεια αὐτή ἔχει χαρακτηριστικό χαρακτήρα καί διασφαλίζεται μέ τή μετάδοση τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τῶν Ἀποστόλων στούς Ἐπισκόπους τῆς Ἐκκλησίας καί δι' αὐτῶν στούς ἱερεῖς.

Ὁ τρόπος μεταδόσεως τῆς πνευματικῆς-ἀποστολικῆς ἐξουσίας στούς Ἐπισκόπους γίνεται μέ τή χειροτονία. Ἄν, ἐπομένως, κάποιος ἐπίσκοπος ἔχει λάβει μέ κανονικό - ἐκκλησιαστικό τρόπο τή χειροτονία του καί στή συνέχεια βρεθεῖ ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας ἐξαιτίας τῆς ἐσφαλμένης πίστεώς του, παύει οὐσιαστικά νά ἔχει καί τήν ἀποστολική διαδοχή, ἀφοῦ αὐτή ἔχει νόημα μόνο μέσα στό μυστηριακό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τήν Ἐκκλησία.

Κατά συνέπεια, ἂν κάποιος ἐπίσκοπος ἢ καί ὁλόκληρη τοπική Ἐκκλησία -ἀνεξαρτήτως ἀριθμοῦ μελῶν- ἐκπέσουν ἀπό τήν πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως αὐτή ἐκφράστηκε ἀλαδήτως στίς Οἰκουμενικές Συνόδους, παύουν νά ἔχουν οἱ ἴδιοι τήν ἀποστολική διαδοχή, ἐπειδή βρίσκονται ἤδη ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας. Καί, ἀφοῦ διακόπτεται ἡ ἀποστολική διαδοχή οὐσιαστικά, δέν μπορεῖ νά γίνεται λόγος γιά κατοχή ἢ γιά συνέχεια τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς στούς ἐκπεσόντες ἀπό τήν Ἐκκλησία.

Μέ βάση τά παραπάνω, ὁ ἴδιος ὁ Πάπας, ἀλλά καί τό σύνολο τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ἐπισκόπων στεροῦνται τήν ἀποστολική διαδοχή, ἐπειδή στερηθέντες τήν ἀποστολική πίστη ξέπεσαν ἀπό τήν Ἐκκλησία. Κατά συνέπεια, λόγος γιά ἀποστολική διαδοχή ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας εἶναι λόγος ἀτεκμηρίωτος ἐπιστημονικά, εἶναι δηλαδή λόγος ἀθεολόγητος.

3. Ἱερωσύνη καί τά ἄλλα Μυστήρια

Ἡ ἱερωσύνη στό πλαίσιο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἱερωσύνη τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός τελεῖ τά μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας Του διὰ τῶν Ἐπισκόπων καί Ἱερέων Του.

Ὁ Πάπας, ἀλλά καί τό σύνολο τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ἐπισκόπων στεροῦνται τήν ἀποστολική διαδοχή, ἐπειδή στερηθέντες τήν ἀποστολική πίστη ξέπεσαν ἀπό τήν Ἐκκλησία.

Ἡ ἱερωσύνη προϋποθέτει τὴν ἀδιάκοπη συνέχειά της ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, προϋποθέτει δηλαδή τὴν ἀποστολική διαδοχή. Πρωτίστως ὅμως ἡ ἱερωσύνη προϋποθέτει τὸν Θεάνθρωπο Χριστό ὡς ἱεουργό στό μυστηριακό Σῶμα Του, τὴν Ἐκκλησία. Σέ τελευταία ἀνάλυση, ἡ ἱερωσύνη τοῦ Χριστοῦ ὑφίσταται στὴν Ἐκκλησία καὶ παρέχεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Χριστό διὰ τῆς Ἐκκλησίας Του καὶ γιὰ τὴν Ἐκκλησία Του. Αὐτονομημένη ἱερωσύνη καὶ αὐτονομημένα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μυστήρια δὲν μποροῦν νὰ ὑπάρχουν.

Ἡ ἱερωσύνη, ὅπως ἄλλωστε καὶ ὅλα τὰ μυστήρια, ἀποτελεῖ λειτουργικὴ φανέρωση τῆς Ἐκκλησίας (ἡ Ἐκκλησία «σημαίνεται ἐν τοῖς μυστηρίοις», κατὰ τὸν Ἅγιο Νικόλαο Καβάσιλα). Τοῦτο σημαίνει, ὅτι γιὰ νὰ ὑπάρχουν μυστήρια, πρέπει προηγουμένως νὰ ὑπάρχει ἡ Ἐκκλησία. Τὰ μυστήρια εἶναι σὰν τὰ κλαδιά ἑνὸς δένδρου. Ζωντανὰ κλαδιά, πού ἀνθοῦν καὶ καρποφοροῦν, μποροῦν νὰ ὑπάρχουν μόνον ὅταν αὐτὰ εἶναι ὀργανικὴ προέκταση τοῦ δένδρου, ὅταν δηλαδή εἶναι ὄντολογικά συνδεμένα μὲ τὸν κορμό τοῦ δένδρου.

Εἶναι θεολογικὰ ἀκατανόητο νὰ ὑποστηρίζεται ὅτι οἱ ἑτερόδοξοι, Ρωμαιοκαθολικοὶ ἢ Προτεστάντες, ἔχουν ἔστω καὶ ἓνα μυστήριο, π.χ. τὸ βάπτισμα. Τό δεμελιῶδες ἐρώτημα πού πρέπει νὰ τίθεται ἐδῶ εἶναι: Ποιὸς ἱεοῦργησε τὸ μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος; Ποῦ βρῆκε τὴν ἱερωσύνη ὁ ἱεουργός; Ποιὸς τοῦ ἔδωσε τὴν ἱερωσύνη, ἀφοῦ αὐτὴν τὴν παρέχει μόνον ἡ Ἐκκλησία; Καὶ ποῦ βρέθηκε ἡ Ἐκκλησία στοὺς ἑτεροδόξους, ἀφοῦ αὐτοὶ λόγῳ τῆς ἐσφαλμένης δογματικῆς πίστεώς τους ξέπεσαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία;

4. Ἡ θεωρία τῶν «δύο πνευμόνων» τοῦ Χριστοῦ

Ἡ θεωρία αὕτη ἔχει τὴν πατρότητά της στὸν Ρωμαιοκαθολικισμό. Σύμφωνα μὲ τὴ θεωρία αὕτη ὁ Χριστὸς ἔχει ὡς «πνεύμονες» Του τὸν Ρωμαιοκαθολικισμό καὶ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Σήμερα, δυστυχῶς, ἡ θεωρία αὕτη υἱοθετήθηκε καὶ ἀπὸ πολλοὺς ὀρθόδοξους ἱεράρχες καὶ λαϊκοὺς ἀκαδημαϊκοὺς θεολόγους, μᾶλλον ἀβασάνιστα. Καὶ τοῦτο, γιατί ἡ θεωρία αὕτη κρινόμενη ἀπὸ ὀρθόδοξη ἄποψη ὄχι μόνον ἀθεολόγητη εἶναι, ἀλλὰ καὶ κυριολεκτικὰ βλάσφημη.

Εἶναι ὅμως καὶ βλάσφημη ἡ παραπάνω Ρωμαιοκαθολικῆς προέλευσης θεωρία περὶ τῶν «δύο πνευμόνων» τοῦ Χριστοῦ, ὅταν αὕτη συμβαίνει νὰ υἱοθετεῖται ἀπὸ Ὁρθοδόξους.

Μαζική χειροτονία Ρωμαιοκαθολικῶν ἱερέων ἀπὸ τὸν Πάπα Βενέδικτο ΙΣΤ' στὸ Βατικανό τὸν Μάιο τοῦ 2009.

Ὁ τρόπος μεταδόσεως τῆς πνευματικῆς-ἀποστολικῆς ἐξουσίας στοὺς Ἐπισκόπους γίνεται μέ τῆ χειροτονία. Ἄν, ἐπομένως, κάποιος ἐπίσκοπος ἔχει λάβει μέ κανονικό - ἐκκλησιαστικό τρόπο τῆ χειροτονία του καί στή συνέχεια βρεθεῖ ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας ἐξαιτίας τῆς ἐσφαλμένης πίστεώς του, παύει οὐσιαστικά νά ἔχει καί τὴν ἀποστολική διαδοχή, ἀφοῦ αὐτὴ ἔχει νόημα μόνο μέσα στὸ μυστηριακό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησία.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία διαφοροποιεῖται ὄντολογικά ἀπὸ τὸ Ρωμαιοκαθολικισμό γιὰ καθαρά δογματικούς λόγους. Ἔτσι, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία θεωρεῖ ὅτι μόνον αὐτὴ διασώζει τὸν χαρακτήρα τῆς Ἐκκλησίας ὡς Θεανθρωπίνου Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ρωμαιοκαθολικισμός ἔχει ἐδῶ καί χίλια χρόνια ἐκπέσει ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Ἄλλωστε, ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως εἶναι «μία» καί ἐνιαία, εἶναι θεολογικά τελείως ἀκατανόητο νά ὑπονοοῦνται, σύμφωνα μέ τὴν παραπάνω θεωρία, ἡ Ὁρθοδοξία καί ὁ Ρωμαιοκαθολικισμός ὡς οἱ «δύο πνεύμονες» τοῦ Χριστοῦ, ὡς κάποια ἰσότημα δηλαδή μέλη τοῦ σώματός Του. Σέ αὐτὴν τὴν περίπτωση δά πρέπει νά θεωρήσουμε ὅτι τὰ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἢ παραμένουν ἀκάλυπτα ἐκκλησιολογικῶς ἢ καλύπτονται ἐκκλησιολογικά ἀπὸ ἄλλες, ἐκτός τῶν δύο, Ἐκκλησίες. Κάτι τέτοιο ὅμως δά μᾶς ὡδήγοῦσε εὐθέως στὴν υἱοθέτηση τῆς προτεσταντικῆς ἐκκλησιολογικῆς «θεωρίας τῶν κλάδων» (Branch theory). [Λέγοντας θεωρία τῶν κλάδων ἐννοοῦμε τὴ θεωρία τῶν προτεσταντῶν γιὰ τὴν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐκκλησία κατὰ τοὺς προτεστάντες εἶναι ἡ ἀόρατη κοινωνία τῶν ἁγίων. Οἱ διάφορες ἱστορικές-ἐμπειρικές ἐκκλησίες ὅλων τῶν δογμάτων ἔχουν νομιμότητα καί ἰσότητα ὑπάρξεως, ὡς κλαδιὰ τοῦ ἐνός δένδρου

της άόρατης έκκλησίας. Ή άόρατη έκκλησία είναι ή καθ'αυτό έκκλησία ή όποία καί όμολογείται στό Σύμβολο της Πίστewς. Κατά συνέπεια, καμμία επιμέρους τοπική έκκλησία όποιουδήποτε δόγματος, δέν ενσαρκώνει την «μία ~~καθολική~~ ~~καί~~ ~~άποστολική~~ Έκκλησία». Καμμία τοπική έκκλησία δέν μπορεί νά ισχυρισθεϊ ότι κατέχει την πληρότητα της αποκαλυφθείσας αλήθειας. Ή μία έκκλησία του Χριστου είναι τό συνολικό άθροισμα των επιμέρους τμημάτων της, δηλαδή των κατά τόπους έκκλησιών όλων των δογμάτων, όσο καί αν διαφέρουν δογματικά μεταξύ τους]. Πράγμα τελείως απαράδεκτο από όρθόδοξη άποψη.

Είναι όμως καί βλάσφημη ή παραπάνω Ρωμαιοκαθολικής προέλευσης θεωρία περί των «*δύο πνευμόνων*» του Χριστου, όταν αυτή συμβαίνει νά υίοθετεϊται από Όρθοδόξους. Καί είναι κυριολεκτικά βλάσφημη, έπειδή εντάσσει στό άμωμο Σώμα του Χριστου τον Ρωμαιοκαθολικισμό ως όργανικό μέλος Του (ως ένα «πνεύμονά» Του), τή στιγμή πού ό Ρωμαιοκαθολικισμός δεσμικά πάσχει όντολογικώς, ως πραγματικότητα εκτός του Θεανθρωπίνου σώματος της Έκκλησίας.

5. «Άδελφές Έκκλησίες»

Άρχικά ό όρος «*άδελφές Έκκλησίες*» είναι από άδόκιμος έως απαράδεκτος. Άδόκιμος θεολογικά είναι, όταν χρησιμοποιείται για νά εκφράσει τή σχέση μεταξύ των τοπικών Όρθοδόξων Έκκλησιών. Τελείως απαράδεκτος θεολογικά είναι ό όρος, όταν χρησιμοποιείται για νά προσδιορίσει τον όντολογικό χαρακτήρα της Όρθόδοξης Έκκλησίας καί του Ρωμαιοκαθολικισμού.

Καταρχήν, ό όρος «*άδελφές Έκκλησίες*» δέν είναι βιβλικά θεμελιωμένος, ούτε καν νομιμοποιημένος. Όταν ό απόστολος Παύλος αναφέρεται στις διάφορες τοπικές Έκκλησίες, δέν τις αποκαλεϊ «*άδελφές*», ούτε ύπονοεϊ ότι ύπάρχει κάποια Έκκλησία ως «μητέρα» αυτών των κατά τόπους Έκκλησιών. Έχει τή συνείδηση ότι ή Έκκλησία είναι μία καί ότι αυτή έχει καθολικό χαρακτήρα, μέ την έννοια της πληρότητας της αληθείας καί της ζωής της, κεφαλή της όποίας είναι, όπως μάς πληροφορεϊ, ό ίδιος ό Χρι-

στός. Έτσι, όταν απευδύνεται σε κάποια τοπική Έκκλησία, έχει τή στερεότυπη έκφραση: «*τῇ Έκκλησίᾳ τῇ οὔσῃ ἐν...* (π.χ. Κορίνθ~~θ~~φ)». Τοῦτο σημαίνει ότι ή φανέρωση της όλης Έκκλησίας μπορεί νά γίνεται σε κάθε τόπο, όπου ύπάρχει ή ευχαριστιακή κοινότητα των πιστών υπό τον Επίσκοπό της. Είναι βεβαίως αὐτονόητο ότι ή ένότητα των κατά τόπους Έκκλησιών αυτών διασφαλίζεται μέ την κοινωνία μεταξύ τους στην αυτή πίστη, ζωή καί εκκλησιαστική τάξη. Τήν ένότητα των τοπικών Έκκλησιών έγγγυάται στην πράξη ή σύνοδος των Έπισκόπων τους.

Άπό τά παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι, άφου καί οί όμόφρονες τοπικές Έκκλησίες στό πλαίσιο της Όρθοδοξίας δέν νομιμοποιούνται θεολογικά, όταν όνομάζονται «*άδελφές*», πολύ περισσότερο δέν ύπάρχει θεολογικό-εκκλησιολογικό ύπόβαθρο για νά όνομάζονται «*άδελφές Έκκλησίες*» ή Όρθόδοξη Έκκλησία καί ό Ρωμαιοκαθολικισμός. Άλλωστε ό Ρωμαιοκαθολικισμός δέν μπορεί νά όνομάζεται κατά κυριολεξία Έκκλησία μετά τό 1014, έπειδή από τότε ύφίστανται πνευματικώς γι' αυτόν τά επιτίμια των Οίκουμενικών Συνόδων, μέ συνέπεια την έκπτωση από τό Θεανθρώπινο σώμα.

Έδω πρέπει νά σημειθεϊ ότι ή άρση των παραπάνω επιτιμίων δέν μπορεί νά γίνει από κανένα δεσμικό πρόσωπο της Έκκλησίας, όσο ψηλά καί αν βρίσκεται στην εκκλησιαστική ιεραρχία, παρά μόνον από Οίκουμενική Σύνοδο. Άλλά καί τοῦτο μπορεί νά γίνει μόνο στην περίπτωση πού αρθοῦν προηγουμένως οί δογματικοί λόγοι, στους όποίους οὐσιαστικά όφείλεται ή έκπτωση του Ρωμαιοκαθολικισμού από την Έκκλησία.

Είναι λοιπόν φανερό ότι, επισήμως, από τό 1014 ό Ρωμαιοκαθολικισμός δέν είναι Έκκλησία. Τοῦτο πρακτικώς σημαίνει ότι δέν έχει την όρθή αποστολική πίστη καί την αποστολική διαδοχή. Δέν έχει την άκτιστη Χάρη καί κατεπέκταση δέν έχει τά δεουργά μυστήρια, πού καθιστοῦν τό Θεανθρώπινο σώμα της Έκκλησίας «*κοινωνία θεώσεως*» του ανθρώπου. Καί, έπειδή ή Έκκλησία δέν μπορεί παρά νά είναι καί νά παραμένει έως της συντελείας μία καί αδιαίρετη, κάθε χριστιανική κοινότητα, εκτός της Όρθοδόξου Έκκλησίας, είναι ~~άπλά~~ αίρετική.

Πρός τί ὁ διάλογος;

π. Γεωργίου Μεταλληνού,

Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Μὲ τὶς τελευταῖες δηλώσεις τοῦ «urbi et orbi» ὁ Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ΄ δὲν μᾶς αἰφνιδίασε. Διότι δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά, ποὺ διακηρύσσει τὴν ἐκκλησιολογικὴ συνείδηση τοῦ Παπισμοῦ. Τὸ ἴδιο εἶχε πράξει καὶ πέρυσι, πρὶν μεταβεῖ στὴν Κωνσταντινού-

πολη, προσκεκλημένος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Καὶ ποιὲς εἶναι οἱ δηλώσεις αὐτές, ποὺ μὲ ἀπόλυτη ὁμοφωνία δημοσίευσε ὁ ἐλλαδικὸς καὶ παγκόσμιος Τύπος;

Ἡ Ρώμη διεκδικεῖ τὴν ταυτότητα τῆς «μοναδικῆς πραγματικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμος», χωρὶς νὰ εἶναι πρόθυμη νὰ ἀπαρνηθεῖ στὸ ἐλάχιστο τὴν πεποίθησή της αὐτή. Αναγνωρίζει μὲν, ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἐκτός τῆς «Καθολικῆς Ἐκκλησίας» πολλὰ στοιχεῖα καθαγιασμοῦ καὶ ἀλήθειας», ἀλλὰ ὁ Παπισμὸς εἶναι ἡ μόνη ἀληθινὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. «Οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες» (ὅχι: Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία) εἶναι μὲν «ἐκκλησίες», ἀλλὰ πάσχουν ἀπὸ ἔνα «ἑλλειμμα», μὴ ἀναγνωρίζοντας τὸν Πάπα ὡς διάδοχο τοῦ (Ἀποστόλου) Πέτρου, ἀρνούμενες δηλαδή, ἢ μὴ δεχόμενες ἀκόμη, τὸ παπικὸ Πρωτεῖο, ποὺ θεμελιώνεται στὴν περὶ Πέτρου παπικὴ διδασκαλία. Ὅταν αὐτὰ δὲν τὰ λέγει ἕνας οἰοσδήποτε Πάπας, ἀλλὰ ὁ σημερινός, ποὺ εἶναι σπουδαῖος ρωμαιοκαθολικὸς δογματολόγος, τό πράγμα ἀποκτᾷ ἀκόμη μεγαλύτερη βαρύτητα.

Ἔχουμε εἰσέλθει, οἱ Ὁρθόδοξοι, σὲ διάλογο μὲ τὸν Παπισμό, ὁ ὁποῖος (διάλογος) μάλιστα ἀνανεώθηκε τελευταῖα, μὲ τὴν συγκατάθεση

τῶν Οἰκουμενιστῶν μας, ποὺ δέχονται στὴν πράξη τὶς δηλώσεις τοῦ Πάπα. Ἄρα προχωροῦμε μὲ βάση τὴν φιλοσοφικὴ ἀρχὴ τῆς «λήψεως τοῦ αἰτουμένου», κάτι ποὺ σημαίνει τὴν ἐκ μέρους μας «ἐλλειμματική», πράγματι, συμμετοχὴ, ὅσον ἀφορᾷ στὴν δική μας αὐτοσυνειδησία καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸ αὐτοσυναίσθημά μας. Μὲ μειωμένο αὐτοσυναίσθημα καὶ ἀναγνώριση τοῦ «ἐκκλησιαστικοῦ ἐλλείμματός» μας ἀδικοῦμε καὶ ἀρνούμεθα τὴν Ὁρθοδοξίαν τῶν Ἀγίων μας, ὅλων τῶν αἰώνων, συνομολογώντας σιωπηρὰ τὴν κατὰ τὸν Πάπα μὴ πληρότητα τῆς Ἐκκλησίας μας. Πόσο μᾶλλον,

*Τὸ πρόβλημα εἴμαστε ἐμεῖς
καὶ κυρίως
οἱ βασικὰ ὑπεύθυνοι,
οἱ Ποιμένες.*

ὅταν ὁ Πάπας δὲν παραλείπει νὰ προσθέσει: «Ὁ διάλογος δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μία ἀφορμή, γιὰ νὰ προσαρμόσει ἢ νὰ μαλακώσει αὐτὸ ποὺ πιστεύει (ὁ Παπισμὸς) ὅτι εἶναι»! Καμμία διάθεση, δηλαδή, ὑποχωρήσεως ἐκ μέρους του. Τό ἀστεῖο ἐδῶ, καὶ τραγικὸ συνάμα, εἶναι, ὅτι οἱ οἰκουμενιστὲς Ποιμενάρχες μας διακηρύσσουν ὅτι μετέχουμε στοὺς θεολογικοὺς διαλόγους, γιὰ νὰ διαφωτίσουμε καὶ διδάξουμε τοὺς ἑτεροδόξους!

Βέβαια, ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ πολλὰ πράγματα μπορεῖ νὰ μεταβάλλει, ὁδηγώντας σὲ ἀνατοποδετήσεις καὶ τελικὰ στὴν μετάνοια. Δὲν εἶναι ὅμως αὐτὸ τὸ πρόβλημα, οὔτε βοηθοῦν τὴν ἐνεργοποίηση τῆς Θείας Χάριτος μέσα μας ἡ δουλικὴ συμμετοχὴ στὸν διάλογο καὶ οἱ χαλαρὲς «ἀντιδράσεις», ποὺ ἀπλῶς ἐπιβεβαιώνουν τὴν πολὺ γνωστὴ στὸ Βατικανὸ ἡττοπᾶθεια καὶ ἀδυναμία μας. Δὲν θὰ ἦταν λογικὸ νὰ λεχθεῖ, μὲ ἀξιοπρέπεια καὶ ἀγάπη γιὰ τὴν Ἀλήθεια, στὸν Πάπα, ὅτι, ἐφ' ὅσον γίνονται παρόμοιες δηλώσεις, ἡ συμμετοχή μας στὸν διάλογο εἶναι μάταιη καὶ συνιστᾶ a priori παραδοχὴ τοῦ Παπικοῦ πρωτείου καὶ τῆς μοναδικότητος τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας;

Τὸ πρόβλημα, συνεπῶς, δὲν εἶναι ὁ Πάπας, ποὺ μέσα σὲ ἓνα παραλήρημα ἐξουσιαστικῆς ὑπεροψίας, συνεχίζει τὶς ἴδιες παπικὲς διακηρύξεις καὶ γιὰ ἐπίδειξη δυνάμεως στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Παπισμοῦ καὶ γιὰ τὴν ἀνάκτηση τοῦ ἀμφισβητουμένου κύρους τῆς Παποσύνης.

Τὸ πρόβλημα εἴμαστε ἐμεῖς καὶ κυρίως οἱ βασικὰ ὑπεύθυνοι, οἱ Ποιμένες. Στὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ εἰς μνημόσυνόν του αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ μνησθῶ τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφείμ, ὅταν ρωτοῦσε ἐμᾶς τοὺς, κατ' ἐπάγγελμα, Θεολόγους τῶν Πανεπιστημίων: «Εἶναι Ἐκκλησία τὸ Βατικανό;». Παρὰ τὰ ὅσα ἀρνητικὰ θὰ μπορούσε κάποιος νὰ προσάψει στὸν τέως Ἀρχιεπίσκοπο, ὀφείλουμε νὰ ἀναγνωρίσουμε, ὅτι τὴν Πίστη δὲν τὴν ἔβλαψε. Ἐνθυμούμαι, μάλιστα, τὴν σύνεση, ποὺ ἐπέδειξε τὸ 1993, μετὰ τὴν οὐνιτικὴ ἀπόφαση τοῦ Balamand, τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος (τότε...) δὲν εἶχε προσυπογράψει. Ὁ μακαριστὸς παπα-Γιάννης Ρωμανίδης ἔλεγε στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του: «Ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἐξῆς τὸ πρόβλημα θὰ εἶναι οἱ Δεσποτάδες μας. Ποιὰ πίστη ἔχουν»! Αὐτὸ τὸ ζοῦμε ὅλοι μας.

● Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης στὴν παπικὴ λειτουργία. Βατικανό 2006.

**Ὁ μακαριστὸς
παπα-Γιάννης Ρωμανίδης
ἔλεγε στὰ τελευταῖα
χρόνια τῆς ζωῆς του:
«Ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἐξῆς
τὸ πρόβλημα θὰ εἶναι
οἱ Δεσποτάδες μας.
Ποιὰ πίστη ἔχουν»!
Αὐτὸ τὸ ζοῦμε ὅλοι μας.**

Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης στήν Σύνοδο τῶν Καθολικῶν Ἐπισκόπων τόν Ὀκτώβριο τοῦ 2008.

*Τηρουμένων τῶν ἀναλογι-
ῶν, αὐτό ἰσχύει γιά τοὺς
οἰκουμενιστὲς Ποιμένες
τῆς ἐποχῆς μας.
«Τῶν παπικῶν περίγελα»
καταντοῦν
καὶ τῶν «Πατέρων μας
παλιάτσοι».*

Πολλές φορές μοῦ ἔρχεται στή μνήμη ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στίς Πράξεις (20,18) γιά «λύκους βαρεῖς», πού θὰ διεισδύσουν στοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σῶμα, «μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου». Καὶ ὅλοι οἱ ἐρμηνευταί, παλαιότεροι καὶ νεώτεροι, ταυτίζουν τοὺς «λύκους» αὐτοὺς μὲ τοὺς αἰρετικούς, καὶ πολὺ ὀρθά. Δὲν εἶναι παρὰ ψευδοποιμένες, πού θὰ ἐμφανίζονται μὲ τὸ ἔνδυμα τοῦ ποιμένος, ἐνῶ στήν οὐσία θὰ εἶναι λύκοι καὶ μάλιστα «βαρεῖς», δηλ. τυραννικοὶ καὶ σκληροί. Βαρύτητα, ὅμως, ἐρμηνευτικὰ ἔχει ἡ φράση τοῦ στ. 30: «καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν»! Παρατηρεῖ ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «Καὶ τὸ χαλεπώτερον, ὅτι αὐτοὺς τούτους ἐξ αὐτῶν ἀναστήσεσθαι λέγει «ὃ καὶ σφόδρα ἐστὶ βαρὺ, ὅταν καὶ ἐμφύλιος ὁ πόλεμος ᾖ». Ἡ ἱστορική πραγματικότητα δείχνει, ὅτι ὁ Ἀπόστολος δὲν μιλοῦσε μόνο γιά τὴν ἐποχὴ του. Εἶναι δυνατόν, λοιπόν, μετὰ ἀπὸ αὐτά, ὀρθόδοξος Ἐπίσκοπος νὰ θέτει τὸ ἐρώτημα: «Ἀλλάξε τίποτα στήν Ὀρθοδοξία μὲ τὸ πού ἦλθε ὁ Πάπας;» (Ὑπονοῶσε τὴν ἔλευσίν του στήν Ἑλλάδα τὸ 2001). Ἀντιδρώντας τότε, ἀναγκασθήκαμε νὰ δηλώσουμε δημόσια: Τί ἄλλο ἤθελε ὁ Πάπας; «Τὰ πῆρε ὅλα καὶ ἔφυγε»! Ποιὰ ἦσαν αὐτὰ τὰ «ὅλα»; Ἀπλούστατα, ἡ ὑποδοχὴ καὶ ἀναγνώρισή του ὡς γνησίου ἐπισκόπου τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, παρὰ τὰ παπικὰ δόγματα (Πρωτεῖο, ἀλάθητο καὶ τὸ παπικὸ κοσμικὸ κράτος), πού ἀφαιροῦν κάθε

δυνατότητα στὸν Παπισμὸ νὰ ἐμφανίζεται καὶ νὰ διεκδικεῖ τὸν χαρακτηρισμὸ «ἐκκλησία». Δὲν εἶναι, δυστυχῶς, μόνο ἡ ἀπουσία θεολογικῶν προϋποθέσεων ἢ ἡ ὑπόταξη καὶ τὸ θάψιμό τους σὲ ὁποιοσδήποτε συμβατικότητα ἢ ἐνδοκοσμικὲς καὶ ἀντιχριστιανικὲς προσδοκίες, ποὺ μᾶς κάνει νὰ διαμαρτυρόμεθα. Εἶναι κυρίως ἡ τόσο εὐκόλη ἀπεμπόληση τῆς Πίστεως τῶν Ἁγίων μας ὅλων τῶν αἰώνων, χωρὶς τὴν ὁποία σωτηρία, δυνατότητα θεώσεως, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξει. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι κάποιοι Ποιμένες ἐνεργοῦν μὲ τὴ συνείδηση καὶ καταστροφικὴ διάθεση τῶν «λύκων» τῶν Πράξεων, κατασπαράζοντας πνευματικὰ οἱ ἴδιοι τὸ ποίμνιο, ποὺ ὁ Κύριος τοὺς ἐνεπιστεύθη (πρβλ. Ἰωάν. 21,15-17).

Ὑπάρχει, ὅμως, καὶ κάτι πρακτικὰ χειρότερο: Οἱ Δυτικοὶ γνωρίζουν τὶς ἀδυναμίες μας καὶ τὸν τρόπο σκέψης μας καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἀνησυχοῦν. Ὅλα τὰ βλέπουν δικά τους καὶ πρὸ τοῦ διαλόγου, πού, ὅπως γίνεται, δὲν εἶναι παρὰ ἐπανάληψη ἢ συνέχεια τῆς οὐνιτικῆς ψευδοσυνόδου τῆς Φλωρεντίας (1439). Ἐπὶ τέλους, ὅ,τι δὲν πέτυχε ὁ Παπισμὸς στὴ διάρκεια τῆς δουλείας (λατινοφραγκικῆς καὶ ὀθωμανικῆς) μὲ τὶς πιέσεις, νὰ ἐπιβάλλει δηλαδὴ τὴν ἀπόφαση τῆς Φλωρεντίας, τὸ ἐπιτυγχάνει σήμερα μὲ τὴν συγκατάθεση τῶν ἰδίων τῶν Ποιμένων! Ἐ, τότε, μᾶς ταιριάζει ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν (πολιτικὰ) γραικύλων ἀπὸ τὸν μακαρίτη ποιητὴ μας Κωστῆ Παλαμᾶ:

Δὲν ἔχεις, Ὀλυμπε, θεοὺς,
μηδὲ λεβέντες ἢ Ὅσσα,
Ραγιαδες ἔχεις, Μάννα Γῆ,
σκυφτοὺς γιὰ τὸ χαράτσι.
Κούφιοι καὶ ὀκνοί, καταφρονᾶν
τὴ θεία τραχιά σου γλῶσσα,
τῶν Εὐρωπαίων περίγελα
καὶ τῶν ἀρχαίων παλιάτσοι.

Τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, αὐτὸ ἰσχύει γιὰ τοὺς οἰκουμενιστὲς Ποιμένες τῆς ἐποχῆς μας. «Τῶν παπικῶν περίγελα» καταντοῦν καὶ τῶν «Πατέρων μας παλιάτσοι». Ὑπάρχει κάτι χειρότερο καὶ ἀπαισιώτερο ἀπὸ αὐτό; Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἐλεήσει καὶ νὰ μᾶς ὀδηγήσει στὴν μετάνοια, μὲ τοὺς τρόπους ποὺ Αὐτὸς γνωρίζει...

Ἡ ὀρθόδοξη ἀντιπροσωπεΐα καὶ οἱ ρωμαιοκαθολικοὶ καρδινάλιοι κατὰ τὴν διάρκεια τῆς παπικῆς λειτουργίας. Βατικανό 2008.

Ἐπιφυλάξεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου γιά τήν πορεία τοῦ διαλόγου μέ τούς παπικούς

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΠΕΡΓΑΜΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΖΗΖΙΟΥΛΑ

Δύο μόλις μῆνες πρὶν τὴν
11^η Σύνοδο τῆς Μικτῆς
Ἐπιτροπῆς Θεολογικοῦ
Διαλόγου στὴν Ραβέννα ὁ
Πάπας Βενέδικτος, προ-
καταλαμβάνοντας καὶ
καθοδηγώντας τὸν διά-
λογο, ἀναγνωρίζει στὴν
Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία
«ἐκκλησιολογικὸν ἔλλειμ-
μα». Τὸ γεγονός προ-
κάλεσε τὴν ἀντίδραση
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς
Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,
πού μέ ἐπιστολὴ της στὸν
Συμπρόεδρο τῆς Μικτῆς
Ἐπιτροπῆς, Μητροπολίτη
Περγάμου κ. Ἰωάννη, ἐξέ-
φρασε τίς ἐπιφυλάξεις
της ζητώντας αὐτές νά
ληφθοῦν ὑπόψη στὸν διά-
λογο τῆς Ραβέννας.
Ἀπὸ τὸ Κείμενο πού
ἐγκρίθηκε στὴν Ραβέννα,
προκύπτει ὅτι οἱ «ἐπιφυ-
λάξεις» τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
ἢ δὲν ἐτέθησαν ἢ ἀπορρί-
φθηκαν κατὰ τὸν διάλογο.

Ἀριθμ. Πρωτ. 3512

Ἀριθμ. Διεκπ. 2159

Ἀθήνησι 8^η Ὀκτωβρίου 2007

Πρὸς

Τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Περγάμου κ. Ἰωάννην,
Συμπρόεδρον τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου
μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλη-
σίας

Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν δημοσίευ-
σιν τοῦ κειμένου «Ἀπαντήσεις σὲ ἐρωτήσεις ποῦ ἀφοροῦν ὀρισμένες
ῥυσεὶ γύρω ἀπὸ τὴ διδασκαλία περὶ Ἐκκλησίας», τὸ ὁποῖον προσυ-
πέγραψε καὶ ὁ Πάπας Ρώμης (29 Ἰουνίου 2007), τὰς ἐκφρασθεῖσας
ἐπιφυλάξεις, καὶ κατόπιν Εἰσηγήσεως τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς
Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων, σχετικῶς πρὸς ὀρισμέ-
νας ἐκκλησιολογικὰς θέσεις τοῦ ὡς ἄνω κειμένου, ἀπεφάσισεν ἐν τῇ
Συνεδρίᾳ. Αὐτῆς τῆς 5^{ης} Ὀκτωβρίου ἐ.ξ., ἔνα ἀπευθυνθῆ πρὸς τὴν
ὑμετέραν Σεβασμιότητα, ὡς Συμπρόεδρον τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ
Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολι-
κῆς Ἐκκλησίας, προκειμένου νὰ ἐπισημάνῃ ὀρισμένας ἐπιφυλάξεις,
ὡς πρὸς τὰς ἐκκλησιολογικὰς ἀντιλήψεις τοῦ ὡς εἴρηται Κειμένου.

Εἰς τὰς «Ἀπαντήσεις» ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς:

α. Ἡ μόνη ἀληθινὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία διατηρεῖ τὰ γνήσια στοιχεῖα,
τὰ ὁποῖα καθώρισεν ὁ Χριστὸς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν (!!!), εἶναι ἡ «καθο-
λικὴ Ἐκκλησία», αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ καὶ ἡ ὁρατὴ Ἐκκλησία ἐντὸς
τῆς ἱστορίας, ἡ ὁποία ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ «καθο-
λικὴ Ἐκκλησία» εἶναι ἡ μία καὶ μοναδικὴ Ἐκκλησία.

β. Ἡ «καθολικὴ Ἐκκλησία» ὑφίσταται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκείνην, ἡ
ὁποία διοικεῖται ὑπὸ τοῦ διαδόχου τοῦ Πέτρου καὶ τῶν Ἐπισκόπων, οἱ
ὁποῖοι εὐρίσκονται εἰς κοινωνίαν μετ' αὐτοῦ.

γ. Ἡ «ἐκκλησιολογικὴ ἀποκλειστικότης», ἡ ὁποία ὁδηγεῖ καὶ εἰς τὴν
«ἐκκλησιαστικὴν ἀξιολόγησιν» ὅλων τῶν ἄλλων «Ἐκκλησιῶν», οἱ ἐπί-
σκοποι τῶν ὁποίων δὲν εὐρίσκονται εἰς κοινωνίαν μετὰ τοῦ διαδόχου

τοῦ Πέτρου, συνεπάγεται ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι αὐταὶ ἔχουν «ἐκκλησιολογικὸν ἔλλειμμα». Ἐπὶ πλέον αἱ συγκεκριμέναι «Ἀπαντήσεις» τολμοῦν νὰ χαρακτηρίσουν τὰς Ἐκκλησίας αὐτάς ὡς «Ἐκκλησίας ἰδιαιτέρας ἢ τοπικὰς», ἔστω καὶ ἂν ἀναγνωρίζουν εἰς αὐτάς τὴν ἐγκυρότητα τῶν μυστηρίων τῶν καὶ τὴν ὑπαρξιν τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς.

δ. Ὁ ὅρος «Sussiste nella...» (ὑφίσταται ἐν τῇ...), τὸν ὁποῖον θεωροῦν, κατὰ περιεχόμενον, ἰσχυρότερον τοῦ ὅρου «εἶναι», ἐκφράζει ἀφ' ἐνὸς τὴν πλήρη ταύτισιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν «καθολικὴν Ἐκκλησίαν» μέσα εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν μοναδικότητα τῆς «καθολικῆς Ἐκκλησίας». Εἰς τὴν «καθολικὴν Ἐκκλησίαν» δηλαδὴ ὑπάρχουν πάντα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια τὴν καθιστοῦν μέσα εἰς τὴν ἱστορίαν ὡς «κοινωνίαν πνευματικὴν καὶ ὁρατὴν», μὲ ἀποκλειστικὸν ὅρον ἀναφορᾶς καὶ κοινωνίας τὴν σχέσιν τοῦ διαδόχου τοῦ Πέτρου μὲ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς, ἐνῶ εἰς τὰς ἄλλας «Ἐκκλησίας» (!!!) ἀναγνωρίζεται ἁπλῶς ἡ ὑπαρξις κάποιων μόνον στοιχείων ἐκκλησιαστικότητος.

ε. Ἡ «κοινωνία τῶν Ἐπισκόπων μετὰ τοῦ διαδόχου τοῦ Πέτρου» καθορίζεται ὡς ἡ οὐσιαστικὴ προϋπόθεσις, μὲ τὴν ὁποίαν ὁριοθετοῦνται καὶ ὅλαι αἱ ἐκκλησιαστικαὶ δομαὶ καὶ περιγράφονται αἱ ἐσωτερικαὶ ἀρχαὶ καὶ ὅροι, διὰ ἐκάστην «ἰδιαιτέραν» Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν «καθολικὴν Ἐκκλησίαν». Ἡ μὴ ἐπίτευξις τῆς κοινωνίας αὐτῆς ἀποτελεῖ τὸ ἐμπόδιον διὰ τὴν μὴ φανέρωσιν τῆς μέσα εἰς τὴν ἱστορίαν ἐκάστης «Ἐκκλησίας» ὡς Ἐκκλησίας. Μὲ βάσιν αὐτὴν τὴν ἀρχὴν κατανοεῖται καὶ ἡ ἔννοια αὐτῆς ταύτης τῆς «καθολικότητος» τῆς Ἐκκλησίας.

●λαὶ αὐταὶ αἱ ἐκκλησιολογικαὶ ἀναφοραὶ τῶν «Ἀπαντήσεων» ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θεωρεῖ ὅτι:

α. Εἶναι ἀνακόλουθοι πρὸς τὰ Ἐπίσημα καὶ κοινὰ Κείμενα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξὺ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαιτέρως δὲ πρὸς τὸ κείμενον τοῦ Νέου Βαλάμου (1988), ἀλλὰ καὶ εἰς ἀναφορὰν πρὸς τὸ ὑπὸ διαπραγμάτευσιν κείμενον τῆς Μόσχας (1990), [Βελιγράδι (2006) καὶ Ρώμης (2007)].

β. Χρῆζει περαιτέρω θεολογικῆς ἀναλύσεως καὶ προσδιορισμοῦ, ὡς πρὸς τὸ θεολογικόν του περιεχόμενον, ἀπὸ μέρους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὅρος «καθολικὴ Ἐκκλησία», εἰς σχέσιν πρὸς τὸ πρωτεῖον τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ρώμης, «ὡς πατριάρχου τῆς Δύσεως», ἄλλως ἢ ὑποφύσκει ἀνακολουθία καὶ ἀνακρίβεια, δὲ δημιουργήσῃ περαιτέρω προβλήματα εἰς τὴν μελλοντικὴν πορείαν τοῦ συγκεκριμένου Θεολογικοῦ Διαλόγου, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, μὲ ἀνάλογα θέματα (Κείμενον Balamand).

γ. Ὁ μόνος τρόπος θεολογικῆς προσεγγίσεως καὶ ἐμβαδύνσεως τοῦ ὅρου «καθολικὴ Ἐκκλησία» ἐν σχέσει καὶ ἀναφορᾷ πρὸς τὸ λειτούργημα τοῦ διαδόχου τοῦ Πέτρου εἶναι ὁ Θεολογικὸς Διάλογος, χωρὶς ὅμως ἡ συμμετοχὴ εἰς αὐτὸν νὰ συνεπάγεται καὶ τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἐκφρασθείσης, εἰς τὰς ἐν λόγῳ «Ἀπαντήσεις», θεωρίας τῆς ἔλλειμματικῆς ἐκκλησιολογίας, τῆς ἐκκλησιολογικῆς ἀποκλειστικότητος καὶ τῆς μοναδικότητος.

Διὰ ὅλους τοὺς ὡς ἄνω λόγους ἡ Ἱερὰ Σύνοδος θεωρεῖ ὡς ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν καὶ πρὸ τῆς ὁλοκληρώσεως τῆς θεολογικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ὑπὸ μελέτην κειμένου, νὰ διευκρινισθοῦν οἱ ὡς ἄνω θεολογικοὶ ὅροι, ἐκ μέρους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Ταῦτα γνωρίζοντες τῇ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι ὡς Ὁρθοδόξῳ Προέδρῳ τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν παρακαλοῦμεν, ὅπως γνωστοποιήσητε εἰς τὰς εἰς τὸν Διάλογον συμμετεχούσας ἀντιπροσωπείας τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν τὰς ἐν λόγῳ ἐπιφυλάξεις τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ Κειμένου καὶ θέσητε αὐτάς ὑπ' ὄψιν τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰς προσεχεῖς ἐν Ραβέννᾳ Συνεδρίας τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Διαλόγου, κατὰ τὰς ὁποίας δὲ συζητηθῶσι θέματα ἐκκλησιολογικά. Ἐπὶ δὲ τούτοις, κατασπαζόμενοι τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα ἐν Κυρίῳ, διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης.

Τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου ἀπουσιάζοντος

† Ὁ Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριᾶς

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ, Προεδρεύων

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισιακούλης

Τό κείμενο τῆς Ραβέννας καί τό πρωτεῖο τοῦ Πάπα

τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη,
Καθηγ. Ἰ. Μ. Ὁσ. Γρηγορίου Ἀγίου Ὄρους

Ἡ παραδοχή πρωτείου
δικαιοδοσίας ἐπὶ τῆς καθό-
λου Ἐκκλησίας, δηλαδή τὸ
νὰ εἶναι ἓνας ἐπίσκοπος
κεφαλὴ καὶ ἀρχὴ ὅλης τῆς
Ἐκκλησίας, ἔστω ἐπιφορ-
τισμένος μὲ ἓνα ρόλο δια-
κονίας, εἶναι βλασφημία
κατὰ τοῦ Προσώπου τοῦ
Χριστοῦ ὡς μοναδικῆς
Κεφαλῆς τοῦ σώματος
τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ πρω-
τεῖο δικαιοδοσίας συνιστᾷ
ἀνατροπὴ τῆς Ὁρθοδόξου
Ἐκκλησιολογίας, σύμφωνα
μὲ τὴν ὁποία ὑπεράνω πά-
ντων τῶν ἐπισκόπων εἶναι
ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Στὴν Ι΄ Συνέλευσί της στὴν Ραβέννα (Οκτώβριος 2007) ἡ Διε-
θνῆς Μικτὴ Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὸν Διάλογο Ὁρθοδόξων
καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν ὑποστηρίζει ὅτι ἔδωσε «σταθερὸν ἔρεισμα
διὰ μελλοντικὴν συζήτησιν τοῦ ἐρωτήματος τοῦ πρωτείου ἐπὶ τοῦ
παγκοσμίου ἐπιπέδου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ» (Κείμενο τῆς Ραβέννας
παράγρ. 46)¹. Τὸ «σταθερὸν ἔρεισμα», ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴς
46 παραγράφους τοῦ ἀνωτέρω κειμένου, εἶναι ἡ παραδοχὴ ὅτι
κατὰ τὴν πρώτην χιλιετίαν, πρὶν ἀπὸ τὸ ὀριστικὸν σχίσμα τοῦ 1054,
ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ρώμης ἀνεγνωρίζετο πρῶτος μεταξὺ τῶν πέντε
πατριαρχῶν στὸ πλαίσιο τῆς καλῶς λειτουργούσης τότε συνοδικό-
τητος. Προαγγέλλεται ἡ περαιτέρω συζήτησις περὶ τοῦ Πρωτείου
ὡς ἑξῆς: «Τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ ρόλου τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης ἐν τῇ
κοινωνίᾳ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν παραμένει πρὸς μελέτην εἰς μεγαλύ-
τερον βάθος. Ποία εἶναι ἡ συγκεκριμένη λειτουργία τοῦ ἐπισκόπου
“τῆς πρώτης καθέδρας” ἐν μίᾳ ἐκκλησιολογίᾳ κοινωνίας καὶ ὑπὸ τὸ
πρίσμα ὅσων περὶ συνοδικότητος καὶ αἰθεντίας ἔχομεν ἀναφέρει
ἐν τῷ παρόντι ἐγγράφῳ; Πῶς δὲ ἦτο δέον νὰ νοῆται καὶ νὰ βιοῦται
ἡ διδασκαλία τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας βατικανῆς συνόδου ἐπὶ
τοῦ παγκοσμίου πρωτείου ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἐκκλησιαστικῆς πρακτικῆς
κατὰ τὴν πρώτην χιλιετίαν; Ταῦτα εἶναι κρίσιμα ἐρωτήματα διὰ τὸν
ἡμέτερον διάλογον καὶ διὰ τὰς ἡμετέρας ἐλπίδας περὶ ἀποκαταστά-
σεως τῆς πλήρους μεταξὺ ἡμῶν κοινωνίας» (παράγρ. 45).

Ἡ σοβαρότης τοῦ θέματος εἶναι προφανές. Ποῦ προβλέπεται νὰ
καταλήξῃ ὁ διάλογος; Ἡ ἐκτίμησις τοῦ διεθνοῦς Τύπου (*Le Fig-
aro* 15/11/2007, *The Times* 16/11/2007), κυρίως ὅμως τοῦ ἰταλικοῦ,
εἶναι ὅτι τὰ πράγματα ὁδηγοῦνται πρὸς ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν μὲ
ἀναγνώρισιν τοῦ παπικοῦ Πρωτείου ἐπὶ θυσίᾳ ἐνδεχομένως κάποιων
προνομίων τοῦ Πάπα. Ἡ Δύσις μὲ συγκρατημένη αἰσιοδοξία περι-
μένει τὴν ἔνωσιν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς
ἁρξαμένης συμφωνίας. Στὴν καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξον Ἀνατολὴν ὑπάρ-
χει ἐπιφυλακτικότης καὶ ἀγωνία. Διερωτᾶται ὁ πιστὸς λαός: Θὰ
διαφυλαχθῇ ἄραγε ἀνόθευτος ἡ Ὁρθόδοξος Πίστις;

Σὲ πρόσφατο ἄρθρο μας εἶχαμε ἐπισημάνει ὅτι ὁ Διάλογος Ὁρ-
δόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, ὅπως μέχρι τώρα ἐξελίσσεται, δείχνει
νὰ ὁδηγῇ σὲ οὐνιτικοῦ τύπου ἔνωσιν καὶ μάλιστα βάσει σχεδίου ποῦ

ἔχει ἐκπονήσει τὸ Βατικανό. Εἴχαμε ἐκφράσει τὴν ἐλπίδα ὅτι «οἱ Ὀρθόδοξοι δὲν θὰ ὑποκύβουν σὲ προαιώνιες παπικὲς ἀξιώσεις, δὲν θὰ ἀμνησιεύσουν τὴν Οὐνία, δὲν θὰ ἀναγνωρίσουν στὸν Πάπα κάποια μορφή πρωτείου ἐξουσίας καὶ παγκοσμίου δικαιοδοσίας, οἷτε θὰ δεχθοῦν νὰ συνεργασθοῦν στοὺς Βατικάνειους σχεδιασμοὺς γιὰ ἔνωση πὺν ἄμεσα ἢ ἔμμεσα θὰ παραθεωρῇ τὴν ἀκαινοτόμητο Ὀρθόδοξο Πίστι»².

Ποῦ ὅμως ὁδηγεῖ τὸ «Κείμενο τῆς Ραβέννας»;

Ὑπάρχουν σοβαροὶ λόγοι νὰ πιστεύουμε ὅτι τὸ «Κείμενο τῆς Ραβέννας» ἐπιθεβαιώνει τοὺς φόβους, ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι ὑποχωροῦμε σὲ παπικὲς ἀξιώσεις. Οἱ λόγοι εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Τὸ κείμενο ὁμιλεῖ γιὰ «ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία». Δὲν πρόκειται γιὰ τεχνικὸ ὄρο, τοῦ ὁποίου ἡ χρησιμοποίησις θὰ διευκόλυνε τὸν διάλογο. Ἀντιθέτως, τοῦ ἔχει δοθῇ πλήρες θεολογικὸ περιεχόμενο, ἔτσι ὥστε ὁ διάλογος νὰ γίνεται μὲ τὴν προϋπόθεσι ὅτι ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἀληθινή, ὀρθοδοξοῦσα, Ἐκκλησία.

Ἡ Ὀρθόδοξη ἀντιπροσωπεῖα στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔχει ὑποχωρήσει ἀνεπίτρεπτα. Μὲ τὸ κείμενο τοῦ Balamand (1993) εἶχε ἀναγνωρίσει τὴν ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ὡς Ἐκκλησία μὲ τὴν πλήρη σημασία τοῦ ὄρου: «Καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς ἀναγνωρίζεται ὅτι αὐτὸ πὺν ὁ Χριστὸς ἐνεπιστεύθη στὴν Ἐκκλησία Του -ὁμολογία τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, σύμμετοχή σὲ ἴδια μυστήρια, πρὸ πάντων σὲ τὴ μοναδικὴ Ἱερωσύνη πὺν τελεῖ τὴ μοναδικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ, ἀποστολικὴ διαδοχὴ τῶν ἐπισκόπων- δὲν δύναται νὰ θεωρηταῖ ὡς ἡ ἰδιοκτησία τῆς μίας μόνον ἀπὸ τὶς Ἐκκλησί-ες μας».³ Πρόκειται γιὰ οὐσιαστικὴ ὑποχώρησι ἀπὸ τὴν πιὸ δεμελιώδη καὶ ἀφετηριακὴ βάσι τῶν θεολογικῶν διαπραγματεύσεων. Ἐνῶ δηλαδὴ οἱ Ρωμαιοκαθολικοί, ὅταν ἀναγνωρίζουν ὠρισμένα συστατικὰ στοιχεῖα τῆς Ἐκκλησίας σὲ τὴν Ὀρθόδοξο Ἐκκλησία (ἐγκυρα Μυστήρια καὶ ἀποστολικὴ διαδοχὴ), μένουν πιστοὶ σὲ τὴν ἐκκλησιολογία τῆς Β' Βατικανείου, οἱ Ὀρθόδοξοι παραιτοῦνται ἀπὸ τὴν διαχρονικῶς μαρτυρουμένη ὑπὸ ἐγκρίτων Πατέρων καὶ συνόδων πίστι μας, ὅτι λόγῳ τῶν αἵρετικῶν τῆς δογμάτων ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἀπεκόπη ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Μίας Ἀγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς

Ἐκκλησίας, δὲν ἔχει τὰ στοιχεῖα πὺν τὴν καθιστοῦν ἀληθῆ Ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ, καὶ πλέον εἶναι αἰρετικὴ Ἐκκλησία. Διστάζουν νὰ ἐκφράσουν ἀκόμη καὶ τὴν ἱστορικὴ διαπίστωση, ὅπως τὴν διειτύπωσε ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός: «πρὸ χρόνων πολλῶν ἀπεσχίσθη τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ρώμης φαμέν, τὸ περιώνυμον ἄθροισμα ἐκ τῆς τῶν ἐτέρων τεσσάρων ἀγιωτάτων Πατριαρχῶν κοινωνίας, ἀποσχοινισθὲν εἰς ἔδη καὶ δόγματα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ὁρθοδόξων ἀλλότρια... (τὰ δὲ τῶν Ὁρθοδόξων ἀλλότρια πάντως αἰρετικά)»⁴.

β) Ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν, κακῶς γενομένη, «ἀλλοιοαναγνώρισι» ὑπερκέρασε ἡ Ὁδηγία τοῦ Βατικανοῦ τὸν Ἰούλιο τοῦ 2007 μὲ τις γνωστὲς «Ἀπαντήσεις»⁵, μὲ τις ὁποῖες ὁ Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ΄ χαρακτηρίζει «ἐλλειμματικές» τὶς Ὁρθόδοξες τοπικὲς Ἐκκλησίες, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν κοινωνία μὲ τὸν διάδοχο τοῦ Πέτρου! Σύμφωνα μὲ τὴν Ὁδηγία, ἡ ἀληθινὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὑφίσταται μόνο στὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία. Ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι ἡ Ὁδηγία δόθηκε λίγους μῆνες πρὶν ἀπὸ τὴν Συνέλευσι τῆς Ραβέννας, τὸ ὁποῖο κατὰ τὴν ἐκτίμησί μας σημαίνει ὅτι τὸ Βατικανὸ χάρασσει τὴν γραμμὴ πὺν πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ διάλογος. Καὶ ἡ γραμμὴ εἶναι ὁ ρωμαιοκεντρικὸς οἰκουμενισμός, ὅπως τὸν προσδιώρισε ἡ Β΄ Βατικάνειος Σύνοδος. Τὸ ἐπιβεβαιώνει τὸ ἴδιο τὸ κείμενο τῆς Ὁδηγίας τοῦ Βατικανοῦ⁶, ἀλλὰ τὸ ἐπισημαίνει καὶ ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος πρώην Ζαχουμίου καὶ Ἐρζεγοβίνης Ἀθανάσιος Γιέβιτς: «τὸ κείμενο αὐτὸ [οἱ «Ἀπαντήσεις»] φανερώνει τὴν ἐπιμονὴ τοῦ Πάπα Ράτσιγκερ νὰ δείξῃ τὸ πραγματικὸ πρόσωπο τοῦ

ρωμαιοκαθολικοῦ οἰκουμενισμοῦ του, ὁ ὁποῖος στὴν πραγματικότητα δὲν εἶναι αὐτὸ πὺν λέγει ὁ Πάπας ἀλλὰ αὐτὸ πὺν πιστεύει καὶ κάνει»⁷. Τὸν ἔντονο προβληματισμό τῆς γιὰ τὴν ὡς ἄνω παπικὴ Ὁδηγία ἐκφράζει καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν Ὁρθόδοξο Συμπρόεδρο τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου, Σεβ. Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ἰωάννη, μὲ τὴν ἐπιστολὴ τῆς ὑπὸ ἡμερομηνία 8/10/2007.

Ἡ ὑποσημείωσις τῆς παραγρ. Ι τοῦ «Κειμένου τῆς Ραβέννας», καρπὸς πιθανώτατα τῆς διαμαρτυρίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀκολουθεῖ δυστυχῶς τὸ πνεῦμα τῆς παπικῆς Ὁδηγίας. Σὲ αὐτὴν τὴν ὑποσημείωσι οἱ Ὁρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι, παρότι διαβεβαιώνουν ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὅρου «Ἐκκλησία» δὲν ὑπονομεύει τὴν αὐτοσυνειδησία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς τῆς Μίας Ἀγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, δὲν καταδέτουν ἐν τούτοις τὸ ἐπίσης βασικὸ στοιχεῖο τῆς αὐτοσυνειδησίας τῆς, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν παραδέχεται ὅτι στὴν ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία «ὑφίσταται» ἡ Μία Ἀγία Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία. Εἶναι χαρακτηριστικὸ, καὶ ἀποτελεῖ ἔλεγχο τῆς ἀτολμίας τῶν Ὁρθοδόξων ἀντι-

Ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός κατατροπώνει τὸν Πάπα στὴν Σύνοδο τῆς Φλωρεντίας καὶ τὸν ὅρο τῶν ἐνωτικῶν λατινοφρόνων.

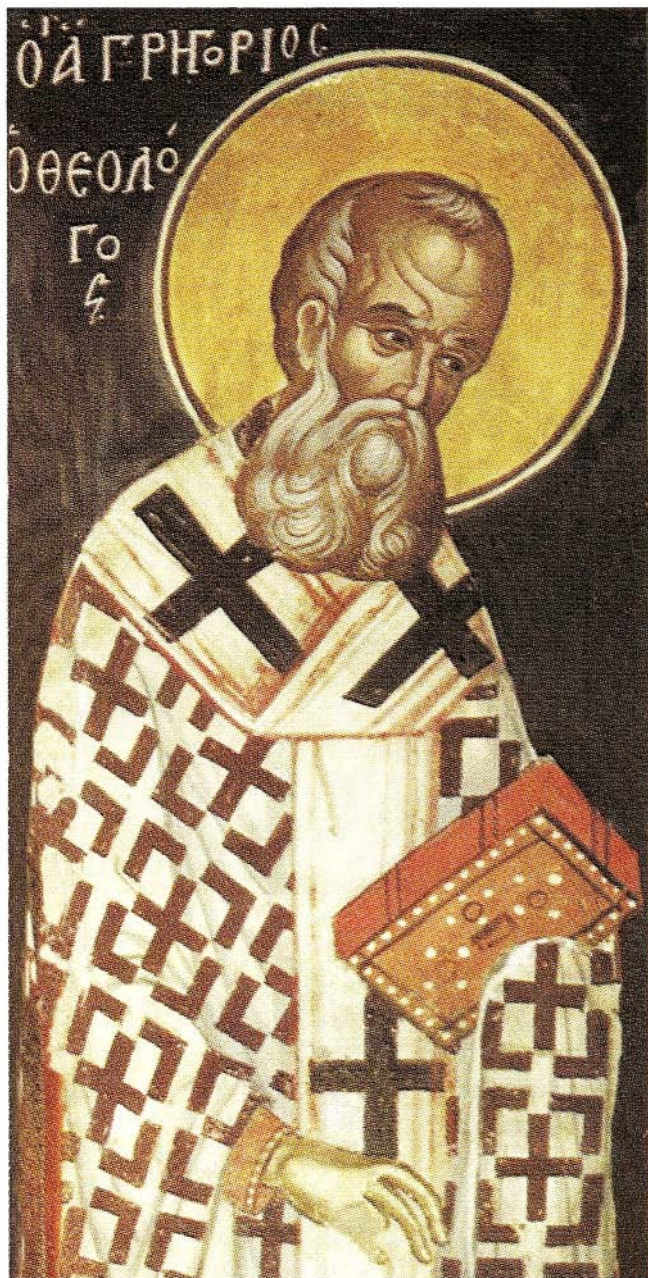
προσώπων, τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἐδήλωσαν στὴν ἴδια συνάφεια ὅτι δὲν ἀναγνωρίζουν παρὰ μόνο στοιχεῖα τῆς ἀληθινῆς Ἐκκλησίας ἔξω ἀπὸ τὴν ρωμαιοκαθολικὴ κοινωνία. Εἶναι σαφὲς ὅτι τὸ «Κείμενο τῆς Ραβέννας» ὀφείλει νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ ἐρμηνευθῇ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσι ὅτι ἡ ρωμαιοκαθολικὴ πλευρὰ μένει πιστὴ καὶ ἀμετακίνητη στὰ παπικὰ δόγματα.

γ) Οἱ ἀναφορὲς τοῦ «Κειμένου τῆς Ραβέννας»

στην αποστολική πίστι, στὰ εἰσαγωγικά Μυστήρια, στὴν Ἱερωσύνη, στὴν Εὐχαριστία καὶ στὴν ἀποστολική διαδοχὴ γίνονται μὲ τόση φυσικότητα γιὰ τὴν ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, ὥστε νὰ νομίζη κανεὶς ὅτι ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ σημεῖα ὀρθοδοξεῖ. Ἀλλὰ διερωτώμεθα μαζί μὲ τὸν ἅγιο Μάρκο τὸν Εὐγενικό: «Πόθεν οὖν ἡμῖν ἀνεφάνησαν ἐξαίφνης ὄντες ὀρθόδοξοι, οἱ διὰ τοσούτων χρόνων καὶ ὑπὸ τοσούτων Πατέρων καὶ διδασκάλων κριθέντες αἰρετικοί;»⁸. Πράγματι, πότε οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἔδωσαν σαφεῖς ἐνδείξεις ὅτι ἀπέβαλαν τὶς γνωστὲς ἑτεροδιδασκαλίες τους; Ἀντιθέτως μάλιστα, ἔχουν δώσει καλῶς τεκμηριωμένες ἀποδείξεις ἐπιμονῆς σὲ αὐτές. Πῶς ἔχουν τὴν ἀποστολικὴ πίστι, ἐφ' ὅσον τὸ Φιλιόκε, ἡ κτιστὴ Χάρις, τὸ Πρωτεῖο ὡς προνόμιο παγκοσμίου δικαιοδοσίας, τὸ Ἀλάθητο, ἡ ἄσπιλος σύλληψις τῆς Θεοτόκου κ.ἄ. ἀποτελοῦν ἀκόμη βασικά καὶ ἀδιαπραγμάτευτα δόγματά τους; Πῶς ἔχουν ἔγκυρα εἰσαγωγικά Μυστήρια (Βάπτισμα, Χρίσμα), Ἱερωσύνη καὶ Εὐχαριστία, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸν ἅγιο Μάρκο ἔχουν ἀποσχισθῇ ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ; Ἄλλωστε τελεῖ ἐν ἰσχύι, ἐπικυρωμένος ἀπὸ τὴν Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ὁ α' Κανὼν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὅτι «οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἀποστάντες οὐκ εἴτις ἔσχον τὴν Χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ἑαυτούς» ἐπέλιπε γὰρ ἡ μετάδοσις τῷ διακοπῆναι τὴν ἀκολουθίαν... ἀπορραγέντες, λαϊκοὶ γενόμενοι, οὔτε τοῦ βαπτίζειν, οὔτε τοῦ χειροτονεῖν

Ὁ Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ'
χαρακτηρίζει «ἐλλειμματι-
κές» τὶς Ὀρθόδοξες τοπι-
κές Ἐκκλησίες, ἐπειδὴ δὲν
ἔχουν κοινωνία μὲ τὸν
διάδοχο τοῦ Πέτρου!
Σύμφωνα μὲ τὴν Ὁδηγία,
τὸν Ἰούλιο τοῦ 2007,
ἡ ἀληθινὴ Ἐκκλησία
τοῦ Χριστοῦ ὑφίσταται
μόνο στὴν
Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία.

εἶχον ἐξουσίαν, οὔτε ἠδύναντο Χάριν Πνεύματος Ἁγίου παρέχειν, ἥς αὐτοὶ ἐκπεπτώκασι». Πολλῶ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον δὲν πρόκειται ἐδῶ γιὰ ἐξοικονόμησι ἐπιστρεφόντων ἀπὸ τὸν λατινισμὸ στὴν πίστι τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ γιὰ ἐπιθεβαίωσι ἐκ μέρους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῶν λατινικῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν. Πῶς ἐπίσης ἔχουν ἀποστολικὴ διαδοχὴ, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριο τὸν Θεολόγο ἡ ὀρθοδοξία τοῦ φρονήματος βεβαιώνει τὴν ἀποστολικὴ διαδοχὴ καὶ ἡ ἑτεροδοξία τὴν καταλύει; «Τὸ μὲν γὰρ ὁμόγγυμον καὶ ὁμόθρονον, τὸ δὲ ἀντίδοξον καὶ ἀντίθρο-

νον· καὶ ἡ μὲν προσηγορίαν, ἡ δὲ ἀλήθειαν ἔχει διαδοχῆς», γράφει ὁ δεῖτος Γρηγόριος*.

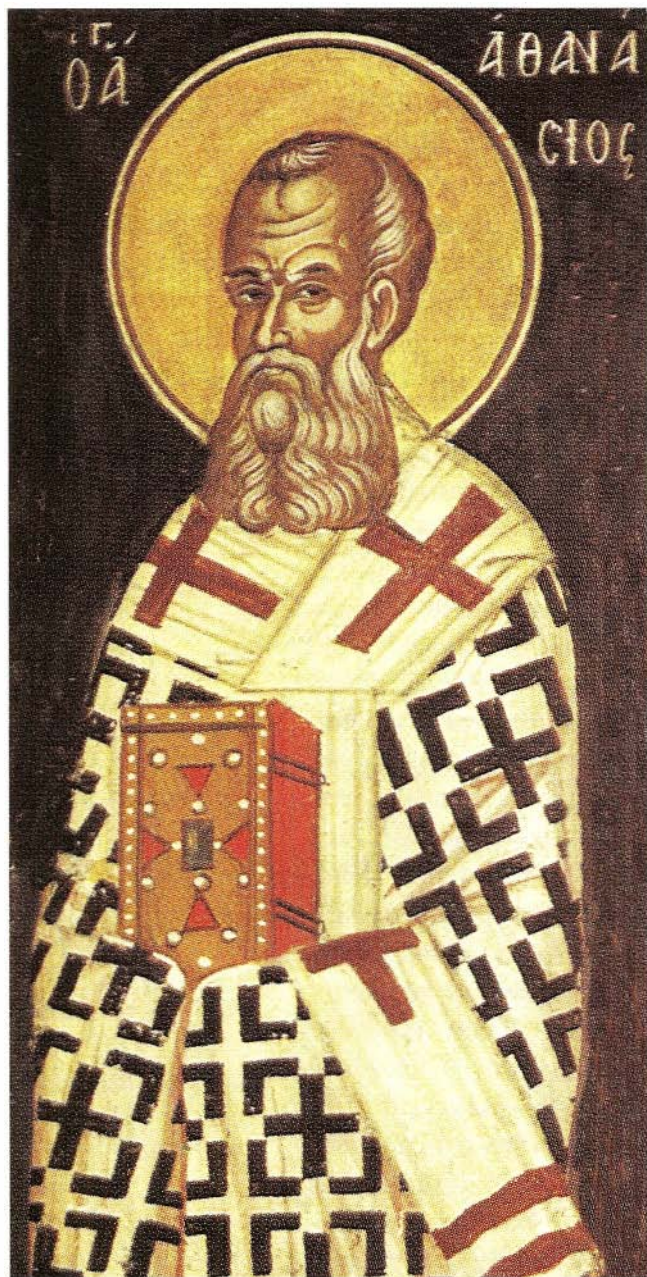
δ) Στὸ «Κείμενο τῆς Ραβέννας» ἀναπτύσσονται δύο σημαντικὲς πτυχὲς τοῦ δεσμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ συνοδικότης καὶ ἡ αὐθεντία. Συμφωνήθηκε (παράγρ. 40-41) ὅτι τὸ ἐκκλησιολογικὸ περιεχόμενο τῆς συνοδικότητος καὶ τῆς αὐθεντίας βιώθηκαν ἀπὸ κοινοῦ ὀρθοδόξως κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύσι. Ὅμως, ὅσο καὶ ἂν θέλουμε νὰ θεωρήσουμε δετικὴ τὴν συμφωνία αὐτή, δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐφησυχάσουμε ἢ διευκρίνισις τῆς ἰδίας παραγράφου: «Διαφωνοῦσι, παρὰ ταῦτα [Ὁρθόδοξοι καὶ Ρωμαιοκαθολικοί], ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν ἱστορικῶν στοιχείων ἐκ τῆς περιόδου ταύτης, θεωροῦσαι τὰς προνομίας τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης ὡς πρώτου ζήτημα ἤδη διαφοροτρόπως κατανοηθὲν κατὰ τὴν πρώτην χιλιετίαν» (παράγρ. 41). Μὲ τὴν διευκρίνισι αὐτὴ ἔχουν τεθῇ τὰ θεμέλια γιὰ μία ἀποδεκτὴ ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους ἐπανερμηνεία τοῦ παπικοῦ Πρωτείου.

Ἀναμφιβόλως κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία ἡ συνοδικότης λειτουργοῦσε καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶχε ἀναπτυχθῇ αὐθεντία μὲ τὴν μορφή παγκοσμίου πρωτείου ἢ δικαιοδοσίας. Ἡ ἐκτροπὴ ὅμως στὸ παπικὸ Πρωτεῖο δὲν ἔγινε σὲ μία στιγμὴ χρόνου. Λόγῳ τοῦ παπικοῦ ἡγεμονισμοῦ ἐπὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, στὴν ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἐπὶ αἰῶνες ἐκυοφορεῖτο μία διαδικασία ὑποβαθμίσεως τῆς συνοδικότητος καὶ ἀναδύσεως τοῦ παπικοῦ Πρωτείου. Στὴν διαδικασία αὐτὴ παραπέμπει εὐδὲως καὶ σαφῶς ἡ ἀνωτέρω «διαφωνία» τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς στὴν Ραβέννα. Ἐνόσω ὅμως οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ δὲν παραιτοῦνται ἀπὸ τὴν παποκεντρικὴ ἐρμηνεία τῶν δεσμῶν τῆς συνοδικότητος καὶ τῆς αὐθεντίας κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ «συμφωνία» τοῦ «Κειμένου τῆς Ραβέννας» κλίνει ὑπὲρ τῆς ἀναγνωρίσεως ἑνὸς παγκοσμίου πρωτείου στὸν Πάπα. Μόνο ἐὰν οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ δεχθοῦν νὰ ἐρμηνεύσουν τὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα τῆς πρώτης χιλιετίας ὅπως καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι, δὲ εἶναι βέβαιο ὅτι παραιτοῦνται τῶν παπικῶν νεωτερισμῶν τῆς δευτέρας χιλιετίας. Μόνο ὑπὸ τὴν

προϋπόθεσι αὐτὴ ἡ ἀνακοινωθεῖσα συζήτησις, κατὰ τὶς ἐπόμενες συνελεύσεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, περὶ τῆς ἐρμηνείας τῆς συνοδικότητος καὶ τῆς αὐθεντίας κατὰ τὴν δευτέρη χιλιετία, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὶς Α΄ καὶ Β΄ συνόδους τοῦ Βατικανοῦ, δὲ ἀποδώσῃ Ὁρθόδοξα συμπεράσματα, δηλαδὴ δὲ κλίνει πρὸς κατάργησι τοῦ παπικοῦ Πρωτείου. Ἄλλως ἡ ἀναγνώρισις ἐνὸς παπικοῦ Πρωτείου δικαιοδοσίας (ἔστω καὶ ὑπὸ τὴν μορφή ἐνὸς λειτουργήματος διακονίας) ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ βεβαία κατάληξις.

Γνωρίζοντες τὴν στρατηγικὴ τοῦ Βατικανοῦ θεωροῦμε ὅτι οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ δὲν ἤμποροῦν νὰ ἀποβάλουν τὸν παποκεντρισμό τους, τὸν ἀρχαῖο καὶ τὸν νεώτερο, διότι τὸν ἔχουν ἐπισφραγίσει μὲ τὶς ἀποφάσεις δεκατριῶν «οἰκουμενικῶν» τους συνόδων. Θυμίζουμε τὶς τελευταῖες διακηρύξεις τοῦ Πάπα Ἰωάννη Παύλου ΙΙ μὲ τὴν Ἐγκύκλιο *Ut Unum Sint* (1995)¹⁰: «Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἔχει τὴν πεποίθησι ὅτι διατήρησε τὴ διακονίαν τοῦ διαδόχου τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, πού ὁ Θεὸς ἱδρύσε “ὡς παντοτείνῃ καὶ ὁρατῇ ἀρχῇ καὶ θεμέλιῳ τῆς ἐκκλησίας”» (παράγρ. 88). Καί, «Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἔχω στὸ σημεῖο αὐτὸ μία ἰδιαίτερη εὐθύνη... νὰ θρίσκω μία μορφή ἄσκησης τοῦ πρωτείου, τὸ ὁποῖο, χωρὶς ν' ἀποποιηθῶ μὲ κανένα τρόπο τὴν οὐσίαν τῆς ἀποστολῆς του, ν' ἀνοίγεται σὲ μία νέα κατάστασι» (παράγρ. 95). Πρόσφατη ἄλλωστε εἶναι καὶ ἡ διακήρυξις τοῦ παπικοῦ Πρωτείου ἀπὸ τὸν Πάπα Βενέδικτο ΙΣΤ' στὸ Φανάρι τὸ 2006.

Ἐπιπλέον, καὶ ἂν ἀκόμη συμβῇ σὲ ἓνα εἰλικρινῇ διάλογο νὰ μὴ ἀκολουθηθῇ ἡ γραμμὴ τοῦ Βατικανοῦ, ἡ τακτικὴ εἶναι νὰ ἀνατρέπωνται οἱ συμφωνίες τῶν θεολόγων, ὡσάκις δὲν εἶναι σύμφωνες μὲ τὴν γραμμὴ τῆς κουρίας. Νὰ θυμίσουμε τὴν ὑποχώρησι τῶν Ὁρθοδόξων στὸ θέμα τῆς παρουσίας οὐνιτῶν στὸν διάλογο, ἅμα τῇ ἐνάρξει του, παρὰ τὶς πανορθόδοξες συνοδικὲς διαβεβαιώσεις γιὰ ἀνυποχώρητη στάσι στὸ θέμα αὐτό. Νὰ θυμίσουμε ἀκόμη τὴν ἀνατροπὴ τῆς πορείας τοῦ διαλόγου περὶ τῆς οὐνίας καὶ τὴν ἄτακτῃ ὑποχώρησί μας μέχρι τῆς ταπεινωτικῆς γραμμῆς τοῦ κειμένου τοῦ *Balamand*. Νὰ θυμίσουμε τέλος τὴν σκαιὰ παπικὴ παρέμβασι κατὰ

τὴν Θ΄ Συνέλευσι τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς στὴν Βαλτιμόρη καὶ τὸ ναυάγιο τῶν κατὰ τῆς οὐνίας Ὁρθοδόξων προσδοκιῶν. Καὶ ἅς μὴ λησμονοῦμε τὴν παπικὴ Ὁδηγίαν τοῦ παρελθόντος Ἰουλίου. Φοβοῦμεθα, ὅσον ἀφορᾷ τὴν συζήτησι περὶ Πρωτείου στίς ἐπόμενες συνελεύσεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι ἡ γραμμὴ τοῦ Βατικανοῦ δὲ ἐπιβληθῇ μὲ τὴν ἀναγνώρισι στὸν Πάπα τῆς Ρώμης ἐνὸς εἵδους παγκοσμίου πρωτείου, ἴσως ὑπὸ τὴν δελεαστικὴ μορφή (ἐν «ὑποχριστιανίζοντι κωδίῳ», κατὰ Μελέτιον Πηγᾶν) τῆς διακονίας τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ πάν-

τως ἀγνώστου καὶ ἀπαραδέκτου στήν ἀρχαία Ἐκκλησία. Τὸ φοβούμεθα, διότι ἤδη κάτι ἀρχίζει ἀμυδρὰ νὰ διαφαίνεται μὲ τὴν παράγρ. 41 τοῦ «Κειμένου τῆς Ραβέννας».

ε) Εὐχή καὶ ἐλπίδα μας πάντως εἶναι νὰ ἀποβάλουν οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ τὴν παποκεντρικὴ τους ἐρμηνεία ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν στοιχείων τῆς πρώτης χιλιετίας, καθὼς καὶ τὸ συνεπακόλουθο πρωτεῖο παγκοσμίου δικαιοδοσίας. Ἵσως ἔτσι, αἰρομένου τοῦ αἰτίου, ποὺ εἶναι ἡ παπικὴ ἡγεμονικὴ διάδεσις, διορθωθοῦν καὶ οἱ δογματικὲς συνέπειες. Ὁ μακαριστὸς π. Ἰουστῖνος Πόποβιτς συνδέει ὡς αἷτιο μὲ αἷτια τὸ τὸ παπικὸ πρωτεῖο μὲ τὶς παπικὲς κακοδοξίες: «Τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν-δόγμα περὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἀπερρίφθη καὶ ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ λατινικοῦ αἰρετικοῦ πᾶν-δόγματος περὶ τοῦ πρωτείου καὶ τοῦ ἀλαθήτου τοῦ πάπα, δηλαδὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς παναιρέσεως ἐγενήθησαν καὶ γεννῶνται συνεχῶς ἄλλαι αἱρέσεις: τὸ Filioque, ἡ ἀποβολὴ τῆς Ἐπικλήσεως, τὰ ἄζυμα, ἡ εἰσαγωγή τῆς κτιστῆς χάριτος, τὸ καθαρτήριο πῦρ, τὸ θησαυροφυλάκιον τῶν περισσῶν ἔργων...»¹¹.

Μὲ τὴν εὐχή καὶ τὴν προοπτικὴ νὰ ἀποβάλουν οἱ Λατίνοι τοῦ 15^{ου} αἰῶνος τοὺς δογματικοὺς νεωτερισμοὺς τοὺς ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου πῆγε στὴ Σύνοδο τῆς Φερράρας-Φλωρεντίας, ἀλλὰ προσέκρουσε στὴν παπικὴ ὑπεροψία τοῦ Εὐγενίου Δ΄. Μὲ τὴν ἴδια εὐχή καὶ προοπτικὴ, νὰ ἀποβάλουν δηλαδὴ οἱ Πάπαι καὶ οἱ θεολόγοι τοὺς τὸν παποκεντρισμό τους, ὁ ἱερὸς Δοσίθεος Ἱεροσολύμων εἶχε συγγράφει τὴν Δωκεκάβιβλο, ἡ Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων,¹² ὅπως σημειώνει ὁ διάδοχός του στὸν θρόνο τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἐκδότης της, ὁ αἰίδιμος Χρῦσανδος: «κᾶν διὰ τῆς παρουσίας

βίβλου ὡς διὰ τῶν θεοκηρύκων Ἀποστόλων καὶ τῶν θεοφόρων Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν Πατέρων ἐλθόντες εἰς αἴσθησιν, καὶ παρακινούμενοι καὶ οἰκοδεν οἱ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας Ἀρχοντες, τοῦτο αὐτὸ κατορδώσωσι, καὶ ἐνώσωσι τὰς Ἐκκλησίας, δεῖψ ζήλῳ κινούμενοι, καὶ παύσωσι τὰ σχίσματα καὶ τὰ σκάνδαλα τοῦ διαβόλου τὰ ὄργανα»¹³. Μάλιστα ὁ Χρῦσανδος παρατηρεῖ μετ' ἐλπίδος: «Εἰ δὲ καὶ δέξεται διόρθωσιν ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία, καὶ ρίψει τοὺς νεωτερισμούς, καὶ ὅσα οὐκ εἶχεν ὅτε ἦν σύμφωνος τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, τότε καὶ ὁ Ρώμης βέβαια ἄδεται ὡς εἰκὸς εἰς πᾶσαν τὴν

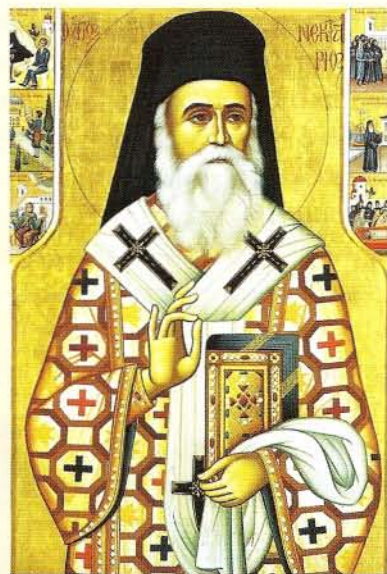
ύφ' Ἡλίου ὡς πρῶτος τῇ τάξει τῶν Πατριαρχῶν, καὶ φημίζεται παρρησία παρὰ τῶν μεγίστων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν τῆς Οἰκουμένης Ἀρχιερέων πρῶτος ἐν ταῖς ἐκφωνήσεσι, καὶ ἐν τοῖς διπτύχοις ταχθήσεται ὡς ἦν καὶ ἀνέκαθεν πρὸ τοῦ σχίσματος. ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ προνόμια καὶ πρεσβεῖα αὐτοῦ τὰ δίκαια καὶ τὴν τιμὴν ἡ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐνώσις ἀνακαινίζει καὶ ἀποδίδωσιν αὐτῷ μετὰ μεγάλης χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως»¹⁴. Ἀλλὰ ὡς γνωστὸν ἡ Α΄ καὶ ἡ Β΄ Σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ ἐδογματίσαν ἕνα αὐστηρότερο παπικὸ δεσμό.

Ὁ θεολογικὸς διάλογος, ὅταν γίνεται μὲ Ὁρθόδοξους ἐκ μέρους μας προϋποθέσεις, δὲν εἶναι κακός. Θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθῇ ἡ ἰδικὴ μας ἀνθρωπίνη συνεργία στὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ νὰ ἐπανακάμψουν, ἂν εἶναι δυνατόν, οἱ ἐτερόδοξοι στὴν πίστι καὶ τὴν κοινωνία τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Μεταξὺ αὐτῶν τῶν προϋποθέσεων, σημαντικὴ ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ ἀταλάντευτὴ ἐμμονὴ μας στὴν συνοδικῶς κατοχυρωμένη στάσι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐναντι τοῦ παπισμοῦ, τόσον ὡς φορέως σωρείας ἐτεροδιδασκαλιῶν ὅσο καὶ ὡς φορέως τοῦ παποκεντρικοῦ ἡγεμονισμοῦ ἐπὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας.

**Ἡ ἀναγνώρισις κάποιου
ἀπὸ τὰ «προνόμια» τοῦ Πάπα, ποὺ ἀντί-
κεται στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησιολογία,
ἀναμφίβολα σημαίνει οὐνιτικὴ ἐνωσι,
μὲ τὴν ὁποία δὲν θὰ συμφωνήσουμε.
Καὶ τοῦτο ἐπειδὴ ὀφείλουμε
νὰ διαφυλάξουμε τὸν ἑαυτὸ μας
καὶ τὸν Ὁρθόδοξο λαὸ
ἀπὸ ἕνα σύγχρονης μορφῆς ἐξουνιτισμοῦ,
ποὺ πέραν τῶν ἄλλων συνεπειῶν εἶναι
διακινδύνευσις τῆς αἰωνίου σωτηρίας μας.**

Δυστυχῶς στὸ «*Κείμενο τῆς Ραβέννας*» δὲν παρατηρεῖται ἡ σαφὴς καὶ ἀδιαμφισβήτητα πατερικὴ καὶ συνοδικὴ Ὁρθόδοξος στάσις. Λεῖπει τὸ πνεῦμα, μὲ τὸ ὁποῖο διαπραγματεύθηκε τὴν ἔνωσι τῶν Ἐκκλησιῶν ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός στὴν Σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας, ὅταν προέβαλε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡς βάσιν συζητήσεως τὸ ἀκαινοτόμητον τοῦ Συμβόλου καὶ τὴν Ὁρθόδοξο ἐρμηνεία του. Λεῖπει τὸ ἐκκλησιολογικὸ φρόνημα τῶν συνοδικῶν ἀποφάσεων τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ τουρκοκρατίας. Λεῖπει τὸ πνεῦμα τῆς εὐθύτητος, μὲ τὸ ὁποῖο ὁμιλεῖ ὁ ἅγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως στὸ ἔργο του Περί τῶν αἰτίων τοῦ σχίσματος. Κυριαρχεῖ ἀντίθετα μία ἀμφίλογη «ἐκκλησιολογία τῆς κοινωνίας», στὴν ὁποία ἡ κοινωνία δὲν νοεῖται μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων κατὰ τὴν Πίστι τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἀλλὰ μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἑτεροδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης. Σημειωτέον μάλιστα ὅτι δὲν γίνεται λόγος γιὰ «ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία» ἀλλὰ γιὰ «ἐκκλησιακὴ κοινωνία» (ecclesial communion). Στὴν ὡς ἄνω «ἐκκλησιολογία τῆς κοινωνίας» ὑποβαθμίζεται ἡ σημασία ποὺ ἔχουν, πρῶτον τὸ ἀκαινοτόμητον τῆς ἀποστολικῆς Πίστεως, τὸ ὁποῖο στὸ «*Κείμενο τῆς Ραβέννας*» μένει ἄπλη ἀναφορὰ χωρὶς τὴν βαρύνουσα σημασία ποὺ ἔχει γιὰ τὴν διάκρισι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ἑτεροδοξοῦσα Ρώμη, καὶ δεύτερον ἡ ἐντολὴ τῶν ἱερῶν Κανόνων περὶ ἀκοινωνησίας μὲ τοὺς αἰρετικούς στὰ Μυστήρια καὶ μάλιστα στὴν Εὐχαριστία, ἐντολὴ ἡ ὁποία ἐντελῶς ἀποσιωπᾶται. Πάντως καὶ τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα εἶναι θεμελιώδη στὴν Ὁρθόδοξο διδασκαλία περὶ τῆς Ἐκκλησίας ὡς κοινωνίας.

Στὸ «*Κείμενο τῆς Ραβέννας*» διαφαίνεται ἡ τάσις νὰ ἀντιμετωπισθῇ τὸ ζήτημα τοῦ παπικοῦ Πρωτείου ὡς «διακανονισμός» τῶν παπικῶν προνομίων καὶ ὄχι ὡς βαθὺ θεολογικὸ πρόβλημα ποὺ ἀφορᾷ αὐτὸ τοῦτο τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ. Ἡ παραδοχὴ πρωτείου δικαιοδοσίας ἐπὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τὸ νὰ εἶναι ἕνας ἐπίσκοπος κεφαλὴ καὶ ἀρχὴ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, ἔστω ἐπιφορτισμένος μὲ ἕνα ρόλο διακονίας, εἶναι βλασφημία κατὰ τοῦ Προσώπου τοῦ Χριστοῦ ὡς μοναδικῆς Κεφαλῆς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ πρωτεῖο δικαιοδοσίας συνιστᾷ ἀνατροπὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ὑπεράνω πάντων τῶν ἐπισκόπων εἶναι ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Σὲ αὐτὴν προεκάθητο μὲν ἐν ἀγάπῃ ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης ὡς ἴσος τῶν συνεπισκόπων του, ἐν τῷ μέσῳ ὅμως τῶν ἐπισκόπων ἐτοποθετεῖτο τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιον ὡς σύμβολο τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, τῆς μοναδικῆς Κεφαλῆς τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Τὸ μοναδικὸ προνόμιον τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης (ὅταν σημειωτέον ἦταν Ὁρθόδοξος), ποὺ εἶναι ἀποδεκτὸ ἀπὸ Ὁρθοδόξου ἀπόψεως, εἶναι ἡ ἐν συνόδοις πρωτοκαθεδρία (πρεσβεῖα τιμῆς) μεταξὺ τῶν πέντε Ὁρθοδόξων πατριαρχῶν καὶ ἡ συνεπείᾳ αὐτῆς μνημόνευσις του πρώτου μεταξὺ τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν στὰ Δίπτυχα. Αὐτὸ βεβαιώνεται ἀπὸ τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ 28^{ου} κανόνος τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Τὰ λοιπὰ προνόμια τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης καὶ ὁ ρόλος τους δὲν εἶναι ἀπο-

Λεῖπει τὸ πνεῦμα, μὲ τὸ ὁποῖο διαπραγματεύθηκε τὴν ἔνωσι τῶν Ἐκκλησιῶν ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός στὴν Σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας, ὅταν προέβαλε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡς βάσιν συζητήσεως τὸ ἀκαινοτόμητον τοῦ Συμβόλου καὶ τὴν Ὁρθόδοξο ἐρμηνεία του. Λεῖπει τὸ ἐκκλησιολογικὸ φρόνημα τῶν συνοδικῶν ἀποφάσεων τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ τουρκοκρατίας. Λεῖπει τὸ πνεῦμα τῆς εὐθύτητος, μὲ τὸ ὁποῖο ὁμιλεῖ ὁ ἅγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως στὸ ἔργο του Περί τῶν αἰτίων τοῦ σχίσματος.

δεκτὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Χρειάζεται ἐπομένως πολλὴ προσοχὴ στὴν νοσηματοδότησι τῆς φράσεως, ποὺ δεσπάζει στὸ «*Κείμενο τῆς Ραβέννας*» καὶ διατυμπανίσθηκε στὴν Ἑσπερία ὡς δηθεν ἀναγνώρισις γιὰ πρώτη φορὰ ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων τοῦ Πρωτείου τοῦ Πάπα¹⁵. Ἡ περίφημη φράσις λέγει: «οἱ πρῶτοι δέον ὅπως ἀναγνωρίζωσι τὴν ἑστίν ὁ πρῶτος μεταξύ αὐτῶν» (παράγρ. 10). Ἡ ἀμφιλογία τῆς ἐκφράσεως εἶναι προφανής. Ἡ Ἐκκλησία πάντοτε ἀνεγνώριζε πρωτοκαθεδρίαν στὸν ἐπίσκοπο Ρώμης, ἐνόςφω θεβαίως αὐτὸς ὀρθοδοξοῦσε, οὐδέποτε ὅμως μέχρι σήμερα ἀποδέχθηκε κάποιο πρωτεῖο ἢ αὐθεντία τοῦ ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, πολλῶ μᾶλλον ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἐπιμένει στὰ αἰρετικά της δόγματα.

Κατὰ τὴς ἐπόμενες συνελεύσεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἀναμένεται νὰ συζητηθῇ ὁ ρόλος τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης καὶ τὸ εἶδος τοῦ πρωτείου τοῦ στὴν «*κοινωνία τῶν ἐκκλησιῶν*»! Οἱ Ὁρθόδοξοι ὅμως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδεχθῶμε μία παποκεντρικὴ ἐπανερμηνεία τοῦ πρωτείου τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης. Ἐξαιτίας τῆς παποκεντρικῆς ἑρμηνείας τοῦ πρωτείου ὁ Πάπας περιεβλήθη ἐντελῶς ἀπαράδεκτα προνόμια, χωρὶς τὴν συγκατάθεσι τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν τῆς ἀρχαίας πενταρχίας καὶ μᾶλλον εἰς ἀνατροπὴν τῆς κανονικῆς (συνοδικῶς θεβαιωμένης) τάξεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ὁρισμένα ἀπὸ αὐτά, τὰ ὁποία διεξοδικῶς, μὲ πολλὴ δύναμι λόγου καὶ μὲ ἱκανὴ θεολογικὴ κατοχύρωσι ἔχουν ἐλεγχθῇ ἀπὸ Ὁρθοδόξου πλευρᾶς (ἡμεῖς παραπέμπουμε ἐνδεικτικῶς στοὺς ἀοιδίμους πατριάρχας Δοσίθεο Ἱεροσολύμων καὶ Μελέτιο Ἀλεξανδρείας τὸν Πηγᾶ), εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1. Τὸ πρωτεῖον ἐξουσίας, ἐπειδὴ δηθεν ὁ ἀποστολὸς Πέτρος ἦταν ἡ κεφαλὴ τοῦ κολλεγίου τῶν Ἀποστόλων καὶ εἶχε ἐπ' αὐτῶν πρωτεῖον ἐξουσίας¹⁶.

2. Τὸ Ἀλάθητον τοῦ Πάπα¹⁷.

3. Τὸ νὰ εἶναι ὁ Πάπας ὑπεράνω τῶν συνόδων¹⁸.

4. Τὸ νὰ ὑπερέχη ὁ Ρώμης τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν¹⁹.

5. Τὸ νὰ εἶναι ὁ θρόνος τῆς Ρώμης κριτὴς πάντων καὶ νὰ μὴ ὑπόκειται εἰς τὴν κρίσιν οὐδενός²⁰.

6. Τὸ νὰ ἔχῃ ὁ θρόνος τῆς Ρώμης τὸ ἔκκλητον ἐπὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας²¹.

7. Τὸ νὰ θεωρῆται ὁ Πάπας ἐπίσκοπος τῆς Καθολικῆς (δηλ. τῆς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην) Ἐκκλησίας²². Ὑπενθυμίζουμε: ὅτι ὁ Πάπας μέχρι σήμερα ὑπογράφει (αὐτὸς μόνος!): Ἐπίσκοπος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

8. Τὸ νὰ εἶναι ὁ Πάπας ἡ καθολικὴ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας μὲ ἀποστολὴ διακονίας. Αὐτὸ εἶναι ἓνα σημεῖο, στὸ ὁποῖο ἐπενδύει ἡ ρωμαιοκαθολικὴ πλευρὰ καὶ σήμερα, ἂν θυμηθοῦμε τὴν περί-

Ὁ Πάπας Παῦλος Ἰωάννης ΚΓ' στὴν Β' Βατικανὴ Σύνοδο.

φημὴ ἐκφρασι, ὅτι ὁ Πάπας εἶναι «*δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ*»! Τὸ «*Κείμενο τῆς Ραβέννας*» ὁμιλεῖ γιὰ πρωτεῖο διακονίας τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης καὶ γι' αὐτὸ χρειάζεται ἰδιαίτερη προσοχή. Ὁ προσφάτως καταταγείς στὸ Ἀγιολόγιο τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἱερώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, γράφει μεταξύ ἄλλων ἐπ' αὐτοῦ:

«Ἀλλά, λέγουν, πρέπει κάποιος ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους καὶ μεταξύ τῶν ἐπισκόπων νὰ ὑπερέχη. Μάλιστα αὐτὸν τὸν ὀνομάζουν *διακονικὴ κεφαλὴ*... Ἀλλὰ ὅλων αὐτῶν τῶν ἐπισκόπων μόνον ὁ

Χριστὸς εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ κεφαλὴ... Αὐτοὶ [σ.σ. οἱ Λατίνοι] παραχωροῦν στὴν διακονικὴ αὐτὴ κεφαλὴ ἀπεριόριστη ἐξουσία καὶ ἐπὶ τῆς πίστεως καὶ ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας... Ἐνῶ δείχνουν ἓνα προσωπεῖο διακονικῆς κεφαλῆς, συμπεριφέρονται μὲ μία τυραννία πιὸ αὐταρχικὴ ἀπὸ κάθε αὐταρχικὴ ἐξουσία»²³.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω γίνεται κατανοητὸ ὅτι ἡ συμφωνία τῆς Ραβέννας περὶ συνοδικότητος καὶ αὐθεντίας δὲν πληροῖ τὰ Ὁρθόδοξα ἐκκλησιολογικὰ κριτήρια, ὥστε νὰ ἀποτελέσῃ ἀσφαλῆ βάσιν περαιτέρω συζητήσεως περὶ τοῦ παπικοῦ πρωτείου. Ἐν τούτοις, ἂν ἀκολουθήσῃ συζήτησις περὶ τοῦ πῶς ἐρμηνεύθηκε τὸ παπικὸ πρωτεῖο κατὰ τὴν δευτέρα χιλιετία καὶ ἀπὸ τὶς Α΄ καὶ Β΄ Βατικάνειες Συνόδους, αὐτὴ ὀφείλει νὰ γίνῃ ἐκ μέρους τῶν Ὁρθόδοξων ἀντιπροσώπων μὲ γνώμονα τὴν Ὁρθοδοξία τῶν Ἁγίων Πατέρων καὶ ὄχι τὴν συμβιβαστικὴ νοοτροπία τῶν καιρῶν ἢ τὴν ἡγεμονικὴ διάθεσι τοῦ Βατικανοῦ. Ἡ ἀναγνώρισις κάποιου ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω “προνόμια” τοῦ Πάπα ἢ ἡ συμφωνία σὲ κάποιο παρόμοιο, ποὺ ἀντίκειται στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησιολογία, ἀναμφίβολα σημαίνει οὐνιτικὴ ἔνωσις, μὲ τὴν ὁποία δὲν θὰ συμφωνήσουμε. Καὶ τοῦτο ἐπειδὴ ὀφείλουμε νὰ διαφυλάξουμε τὸν ἑαυτὸ μας καὶ τὸν Ὁρθόδοξο λαὸ ἀπὸ ἓνα σύγχρονης μορφῆς ἐξουνιτισμό, ποὺ πέραν τῶν ἄλλων συνεπειῶν εἶναι διακινδύνευσις τῆς αἰωνίου σωτηρίας μας. Καὶ ἐπειδὴ ὀφείλουμε παραλλήλως νὰ βοηθήσουμε, ἂν εἶναι δυνατόν, καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἔλθωσιν εἰς αἴσθησιν», ὅπως ἔλεγε ὁ ἀοίδιμος πατριάρχης Ἱεροσολύμων Χρύσανθος, καὶ νὰ ἀποβάλουν τὸν παπισμὸ τοὺς ἐπὶ σωτηρία τῶν ἰδίων καὶ τοῦ λαοῦ των, ὁ ὁποῖος ἀγνοεῖ τὴν Ὁρθοδοξία.

1. Τὰ παρατιθέμενα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ κείμενο ποὺ συμφωνήθηκε στὴν Ραβέννα ἔχουν ληφθῇ ἀπὸ τὴν μετάφρασι ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ἀγγλικοῦ, τὴν ὁποία ἐξεπώνησαν οἱ ὑπηρεσίαι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ δημοσιεύθηκε ἀπὸ τὴν ἐφημ. Ὁρθόδοξος Κόσμος σὲ εἰδικὸ ἔνθετο μὲ τίτλο «Τὸ κείμενο τῆς Ραβέννας».

2. Ἀρχιμανδρίτου Γεωργίου, Καθηγουμένου Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἀγίου Ὁρους, Ἀνησυχία γὰρ τὴν προετοιμαζόμενη ἀπὸ τὸ Βατικανὸ ἔνωσις Ὁρθόδοξων-Ρωμαιοκαθολικῶν, περιοδ. Παρακαταθήκη, τ. 54 (2007).

3. Ἐπίσκεψις, τ. 496/1993.

4. Ἀγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, Τοῖς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς.... ἐν Ἰω. Καρμίρη. Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὁρθόδοξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τόμ. Ι, Ἀθῆναι 1960, σελ. 426.

5. Ὁ πλήρης τίτλος τῆς Ὁδηγίας εἶναι «Ἀπαντήσεις σὲ ἐρωτήσεις ποὺ ἀφοροῦν ὁρισμένες ὕψεις γύρω ἀπὸ τὴ διδασκαλία περὶ Ἐκκλησίας» (βλ. Ἐπιστολὴ Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Περγάμου Ἰωάννην, 8/12/2007).

6. Βλ. σχολιασμὸ τῆς Ὁδηγίας στὴν ἐφημ. Καθολικὴ φύλ. 3078/24-7-2007.

7. Ἀθανασίου, ἐπισκόπου πρώην Ζαχουμίου καὶ Ἐργεγοβίνης, Περὶ τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ οἰκουμενισμοῦ (σερβιστί), περιοδ. Πραβόσλάβλιε, ἔκδ. τοῦ Πατριαρχείου τῆς Σερβίας, τεύχ. 969-970 (1-15/8/2007), σελ. 12.

8. Ἀγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, Τοῖς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς..., ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 426.

9. Ἀγίου Γρηγορίου Θεολόγου, Εἰς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, ἡ΄, PG 35, 1089.

10. Ἐγκύκλιος Ἐπιστολὴ INA PANTES EN ΩSIN (UT UNUM SINT) τοῦ ἁγίου Πατρὸς Ἰωάννου Παύλου II γιὰ τὸ οἰκουμενικὸ καθῆκον, ἔκδ. Βατικανοῦ, σελ. 106 καὶ 114.

11. Ἀρχιμανδρίτου Ἰουστίνου Πόποβιτς, Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ Οἰκουμενισμός, ἔκδ. Ὁρθόδοξου Κυψέλης, Θεσσαλονίκη 1974, σελ. 224.

12. Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, Δωδεκάβιβλος, ἔκδ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1982.

13. Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 14.

14. Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 13-14.

15. Βλ. π.χ. τὴν ἀμφίλογη διατύπωσι: «Ἡ σημαντικὴ ἐξέλιξις [στὴν Ραβέννα] εἶναι ὅτι γιὰ πρώτη φορὰ οἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι εἶπαν: ναί, αὐτὸ τὸ παγκόσμιον ἐπίπεδο τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει καὶ ἐπίσης ὅτι τὸ παγκόσμιον ἐπίπεδο ὑπάρχει συνοδικότης καὶ αὐθεντία. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὑπάρχει ἐπίσης ἓνα Πρωτεῖο. Σύμφωνά μὲ τὴν πρακτικὴ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος εἶναι ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης» (Βάλτερ Κάσπερ, VIS 15/11/2007). Βλ. ἐπίσης The Times, 16/11/2007.

16. Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, Δωδεκάβιβλος, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 65-66 καὶ 72.

17. Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 519.

18. Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 279, 343 καὶ 132-133.

19. Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 301.

20. Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 188-190, 191 καὶ 346.

21. Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 338-339 καὶ 343.

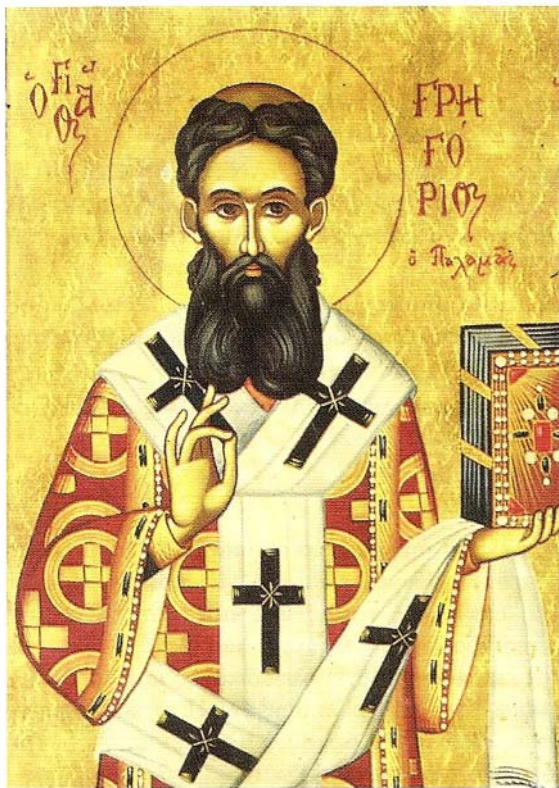
22. Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 149-150.

23. Μελετίου Πηγᾶ. Κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα, ἐν Δοσιθέῳ Ἱεροσολύμων, Τόμος Χαράς, ἔκδ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1985, σελ. 493-497 (μετάφρασις ἰδική μας).

Ὁρθόδοξοι προβληματισμοί μέ ἀφορμή τό κείμενο τῆς Ραβέννας

τοῦ κ. Δημητρίου Τσελεγγίδη, Καθηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.

Ὁμιλία στήν ἡμερίδα τοῦ Τομέα Δογματικῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ. μέ θέμα:
Ο ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΩΝ

Σεβασμιώτατοι, σεβαστοί πατέρες, ἀξιότιμοι κ. συνάδελφοι, ἀγαπητοί φοιτητές καί φοιτήτριες!

Ἀγαπητοί προσκεκλημένοι!

Α' ΕΙΣΑΓΩΓΗ (Ἡ μέθοδός μας καί οἱ προϋποθέσεις τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου)

Πρὶν ἀναφερθοῦμε στά ἐπιμέρους προβληματικά σημεῖα τοῦ Κειμένου τῆς Ραβέννας ἀπό θεολογική ἄποψη, δά πρέπει νά γνωστοποιήσουμε τή θεολογική μέθοδο πού δά ἀκολουθήσουμε.

Συγκεκριμένα, δά ἐπιχειρήσουμε μιά ἐπιστημονικοῦ χαρακτήρα θεολογική κριτική προσέγγιση τοῦ παραπάνω Κειμένου μέ κριτήριο τή δογματική συμφωνία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας διαχρονικῶς. Πρακτικῶς δηλαδή δά ἐπιχειρήσουμε τήν κριτική μας, κατὰ τό δυνατόν, «ἐπόμενοι τοῖς ἁγίοις Πατράσι». Καί τοῦτο, ἐπειδή ἡ ἀσφαλής καί ἀπλανής ὁδός τῆς ἐκκλησιαστικῆς θεολογίας εἶναι ἡ διά τῆς θεοπτίας τῶν ἁγίων Πατέρων θεογνωσία.

Εἰδικότερα, δά στηριχθοῦμε κατεξοχήν στόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, συμπολιτοῦχο τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος συνοψίζει ἐπιτυχῶς ὅλους τοὺς προγενέστερους τοῦ ΙΔ' αἰῶνα Πατέρες, γνωρίζει πολὺ καλά τή θεολογική σκέψη τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, καί εἶναι ἀναμφισβήτητο στήν πράξη «ἐπόμενος τοῖς ἁγίοις Πατράσι». Ἐπιπροσδέτως, δά πρέπει νά σημειώσουμε, ὅτι ὁ ἅγιος Γρηγόριος εἶναι προσωπικά γνώστης τοῦ θαβωρείου φωτός, ὁπότε μιᾶ γιὰ τή δόξα καί τή Χάρη τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ αὐθεντικῶς καί ἐξ ἰδίας βιωματικῆς ἐμπειρίας.

Ὡς πρός τόν Θεολογικό Διάλογο Ὁρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν, δά πρέπει νά ὑπενθυμίσουμε ὅτι ἀποσκοπεῖ ἐπισήμως στήν ἐκκλησιαστική ἔνωση μας. Ἡ ἔνωση αὕτη δηλαδή οὐσιαστικά δέν

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος εἶναι
προσωπικά γνώστης τοῦ
θαβωρείου φωτός,
ὁπότε μιᾶ γιὰ τή δόξα καί
τή Χάρη τοῦ Τριαδικοῦ
Θεοῦ αὐθεντικῶς καί ἐξ
ιδίας βιωματικῆς ἐμπειρίας.

ἔχει γίνει ἄκόμα. Τό συγκεκριμένο ὅμως Κείμενο τῆς Ραβέννας δίνει μᾶλλον τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ ἔνωση ὑπάρχει, καὶ τώρα πρέπει νά διευθετηθοῦν κάποια ἐπιμέρους προβλήματα πού προέκυψαν μέσα σ' αὐτὴν τὴν ἔνωση.

Σύμφωνα μέ τὴν πατερικὴ θεώρηση, θεμελιώδης προϋπόθεση γιὰ τὴν πραγματικὴ ἔνωσή μας μέ τοὺς ἑτεροδόξους Ρωμαιοκαθολικούς, ὅπως ἄλλωστε καὶ γιὰ τὴν μεταξύ μας ἐνότητα ὡς ὀρθοδόξων πιστῶν, εἶναι ἡ συμφωνία τῆς πίστεώς μας στὴν ἀποκαλυφθεῖσα ἀλήθεια.¹

Κατὰ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ, οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ δέν πληροῦν τίς παραπάνω θεολογικὲς προϋποθέσεις. Ἀλλὰ καὶ μέχρι σήμερα τίποτε οὐσιαστικά δέν ἄλλαξε πρὸς τό καλύτερο, μᾶλλον προστέθηκαν ἐκ μέρους τους καὶ ἄλλες μεγάλες δογματικὲς ἀποκλίσεις πού δυσχεραίνουν ἄκόμη περισσότερο τίς μεταξύ μας σχέσεις.

Σύμφωνα μέ τὴν πατερικὴ θεώρηση, θεμελιώδης προϋπόθεση γιὰ τὴν πραγματικὴ ἔνωσή μας μέ τοὺς ἑτεροδόξους Ρωμαιοκαθολικούς, ὅπως ἄλλωστε καὶ γιὰ τὴν μεταξύ μας ἐνότητα ὡς ὀρθοδόξων πιστῶν, εἶναι ἡ συμφωνία τῆς πίστεώς μας στὴν ἀποκαλυφθεῖσα ἀλήθεια.

Στήν προκειμένη περίπτωση τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, πάντως, ὁ κορυφαῖος θεολόγος τοῦ ΙΔ' αἰώνα εἶναι θεολογικά ρηξικέλευθος καί κατεξοχήν προσανατολιστικός. Ἐστιάζοντας ὁ ἴδιος στήν ταυτότητα τῆς πίστεως κυρίως, ὑποστηρίζει ξεκάθαρα ὅτι θεολογικός διάλογος μέ τούς Ρωμαιοκαθολικούς μπορεῖ νά γίνει μόνο μετά τήν ἀφαίρεση τοῦ κακῶς προστεθέντος στό Σύμβολο τῆς Πίστεως *Filioque*².

Ἡ θέση αὐτή τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου, πού ἔχει σαφῶς ἐκκλησιολογικές προϋποθέσεις, στίς ὁποῖες θά ἀναφεροῦμε στό σχολιασμό τῆς παραγράφου Ι τοῦ Κειμένου, φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ὡς ἀκραία καί μή ρεαλιστική, ἐνῶ οὐσιαστικά εἶναι βιβλική³ καί πατερική. Ἀποτελεῖ σαφῆ πατερική θέση, ὅτι δέν μπορεῖ νά προηγεῖται ἡ ἐξέταση κάποιου ἄλλου πράγματος πρίν ἀπό ἐκείνη τήν ἐξέταση, πού ἀφορᾷ ἅμεσα τήν πίστη. Πρέπει δηλαδή νά προηγηθεῖ ἡ ἄρση κάθε διαφωνίας ὡς πρός τήν πίστη, καί τότε μόνο νά ἀκολουθήσει ἡ ὁποιαδήποτε ἔρευνα γιά τά ἄλλα πράγματα. Αὐτά ἀκριβῶς ὑποστηρίζει ὁ Μέγας Ἀθανάσιος θεμελιώνοντας τή θέση του αὐτή στόν ἴδιο τό Χριστό, ὁ ὁποῖος θεράπευε τούς πάσχοντες μόνο μετά τήν ὁμολογία τῆς πίστεως τους πρός Αὐτόν. Ἀλλά καί σέ καμία περίπτωση δέν ἐπιτρέπει ὁ Μέγας Ἀθανάσιος τήν συναρίθμηση ἐν συνόδῳ Ὁρθοδόξων καί ἑτεροδόξων⁴.

Β' ΤΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Στήν πρώτη παράγραφο τῆς Εἰσαγωγῆς τοῦ κοινοῦ Κειμένου γίνεται ἀναφορά στήν Ἀρχιερατική προσευχή τοῦ Χριστοῦ, προκειμένου νά θεμελιωθεῖ βιβλικῶς ἡ ἐπιδιωκόμενη ἐνότητα μεταξύ τῶν δύο μερῶν. Ἡ ἀναφορά ὅμως αὐτή εἶναι ἀτυχῶς πολύ ἐλλιπής, μέ ἀποτέλεσμα νά δημιουργεῖ τεράστια σύγχυση καί ἐσφαλμένες θεολογικά ἐντυπώσεις στούς ἀναγνώστες.

Συγκεκριμένα, στό κοινό Κείμενο παρατίθεται ἐπιλεκτικά μόνον ὁ στίχος 21 τῆς Ἀρχιερατικῆς προσευχῆς, ὅπου ὁ Χριστός ἀπευθυνόμενος στό Θεό Πατέρα λέει: «ἵνα πάντες ἐν ᾧσι, καθῶς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοί καὶ ἐν σοί, ἵνα καί αὐτοί ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας» (Ιω. 17,21). Ἡ ἄμεση συνέχεια ὅμως τοῦ χωρίου, πού παρέχεται στόν ἐπόμενο στίχο 22, ἀποτελεῖ τό νοηματικό «κλειδί» γιά τήν ὀρθή κατανόηση τῆς Ἀρχιερατικῆς προσευχῆς, ἐπειδή στό στίχο 22 γίνονται ἀπό τόν ἴδιο τό Χριστό γνωστές πλέον σέ μᾶς οἱ θεολογικές-ἁγιοπνευματικές προϋποθέσεις γιά τή ζητούμενη ἐνότητα. Ὁ στίχος 22 ἔχει ὡς ἐξῆς: «καὶ ἐγὼ τήν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκάς αὐτοῖς, ἵνα ᾧσιν ἐν καθῶς ἡμεῖς ἐν» (Ιω. 17,22, πρβλ. 24). Ἐδῶ εἶναι φανερό ὅτι οἱ προϋποθέσεις, πού τίθενται βιβλικῶς ἀπό τόν Θεό Λόγο, εἶναι ἡ κοινὴ καί αἰδιος δόξα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Μέ ἄλλα λόγια, ἡ ἐνότητα τοῦ κτιστοῦ ἀνθρώπου μέ τόν ἄκτιστο Θεό πραγματοποιεῖται μόνον μέ τήν ἄκτιστη θεοποιό ἐνέργεια καί δόξα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ἀλλά αὐτή ἡ θεοποιός δόξα παρέχεται διὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀποκλειστικά καί μόνον στό μυστηριακό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τήν Ἐκκλησία.

Ὅταν ὅμως συμβαίνει οἱ Ρωμαιοκαθολικοί νά ἀπορρίπτουν δογματικῶς τόν ἄκτιστο χαρακτήρα τῆς θεοποιοῦ Χάριτος, τότε ὁποιαδήποτε ἐνότητα καί ἂν πραγματοποιοῦμε μαζί τους εἶναι καί παραμένει

Οἱ ἐργασίες τῆς Συνόδου τῆς Διεθνούς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Θεολογικοῦ Διαλόγου στήν Ραβέννα τόν Ὀκτώβριο τοῦ 2007.

Ἡ Ὀλομέλεια τῆς Διεθνoῦς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Θεολογικοῦ Διαλόγου στὴν Βασιλικὴ τῆς Ραβέννας τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 2007. Διακρίνονται στὸ κέντρο οἱ δύο Συμπρόεδροι, Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης καὶ Καρδινάλιος Walter Kasper καὶ πίσω τους ἀκριβῶς ὁ Οὐνίτης «Ἐλίκοπος» τῶν Ἀθηνῶν κ. Σαλάχας.

μόνο σέ ἀνθρώπινο καὶ κτιστὸ ἐπίπεδο. Ὅπως γνωρίζουμε ἀπὸ τὸν θεολόγο τῆς θεοπτίας, ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ, οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ κάνουν σύγχυση Θεολογίας καὶ Οἰκονομίας στὸν Τριαδικὸ Θεό, ὁρατὸς καρπὸς τῆς ὁποίας εἶναι τὸ Filioque. Συγκεκριμένα, ἀποκλείοντας τὴν ἐμπειρία τῆς ἄκτιστης θείας Χάριτος καὶ τῆς θεοποιοῦ ἄκτιστης δόξας, ἀρνοῦνται οὐσιαστικά τὴν κοινωνία κτιστοῦ καὶ ἀκτίστου, ἀρνοῦνται δηλαδή τὸ μυστήριον τῆς πραγματικῆς κοινωνίας Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου⁵ ὡς ἐκκλησιαστικὸ γεγονός. Ἀρνοῦνται στὴν πράξη τὴν ἴδια τὴν ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας. Ὅλα τὰ παραπάνω συνδέονται ἄρρηκτα μέ τὸ Filioque, γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ ὁποίου εἰδικότερα συγγέουν οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ τὰ ὑποστατικά μέ τὰ φυσικά προσόντα τοῦ Θεοῦ καὶ εἰδικότερα συγγέουν τὴν αἰδία ἐκπόρευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς θείου Προσώπου, μέ τὴ φανέρωση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς κοινῆς ἄκτιστης ἐνέργειας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Σύμφωνα ὅμως μέ τὴν ὁρθόδοξη δογματικὴ διδασκαλία καὶ τὴν ἀγιοπνευματικὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας

μας, αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἔκφανση, ὡς Οἰκονομία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού φανερώνεται καὶ λειτουργεῖ ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, εἶναι ἐκείνη πού μᾶς ἐνοποιεῖ ἀκτίστως μέ τὸν Τριαδικὸ Θεό.

Κατὰ συνέπεια, ἐνόσῃ δέν γίνεται δεκτὴ ἡ περὶ ἀκτίστου Χάριτος θεολογία, πράγμα πού ἐκφράζεται θεσμικά καὶ μέ τὸ Filioque, δέν εἶναι ἐφικτὴ καμιὰ οὐσιαστικὴ, θεολογικὴ, ἐκκλησιολογικὴ καὶ ἀγιοπνευματικὴ ἐνότητα τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ. Οὐσιαστικά δηλαδή δέν ὑπάρχουν οἱ θεολογικὲς καὶ ἐκκλησιολογικὲς προϋποθέσεις, «ὥστε νά ἀνταποκριθῶμεν ἀπὸ κοινοῦ ἐν ὑπακοῇ εἰς αὐτὴν τὴν προσευχὴν τοῦ Ἰησοῦ», ὅπως θέλουν τὰ μέλη τῆς Μικτῆς Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὸν Θεολογικὸν Διάλογο Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν.

2. Στὶς ἐπόμενες παραγράφους 2 καὶ 3 γίνεται ἀναφορὰ στὰ κοινὰ Κείμενα τῆς Μικτῆς Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ τὸ 1980 καὶ ἐξῆς, τὰ ὁποῖα ἐσφαλμένως ἀφήνεται νά ἐννοηθεῖ ὅτι εἶναι πλήρως ἀποδεκτὰ ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη

Ἐκκλησία. Τοῦτο βεβαίως δέν ἀληθεύει, ἐπειδή, ὡς γνωστόν, ὑπῆρξε σέ κάποιο τουλάχιστον ὀξεία κριτική ἀπό ὀρισμένες τοπικές Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες. Ἀλλωστε, ἀπ' ὅσο γνωρίζουμε, δέν τοποθετήθηκαν ἐπισήμως στά κοινά αὐτά Κείμενα οἱ τοπικές Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες. Ἐπειδή τό σύστημα διοικήσεως τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας

Εἶναι κραυγαλέα ἡ διαφωνία τῶν δύο διαλεγόμενων μερῶν γιά τήν ταυτότητα τῆς ἐμπειρική, τῆς ἱστορική, Ἐκκλησίας. Ἀπό τά παραπάνω εἶναι προφανές ὅτι τό χάσμα ἀνάμεσα στούς Ὁρθοδόξους καί τούς Ρωμαιοκαθολικούς εἶναι στήν πραγματικότητα τεράστιο καί πρός τό παρόν θεολογικῶς ἀγεφύρωτο.

εἶναι συνοδικό, καί ἐπειδή γιά τά παραπάνω Κείμενα δέν ἐλήφθησαν συνοδικές ἀποφάσεις τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, δέν πρέπει νά προβάλλονται τά ἐν λόγῳ Κείμενα ὡς ἐκφράζοντα ὅπωςδῆποτε καί τήν πίστη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Στό Κείμενο τῆς Ραβέννας φαίνεται νά γίνεται ἡ λήψη τοῦ ζητουμένου.

Ἐκεῖνο, τό ὅποιο εἶναι σοβαρότατο ἀπό δογματικῆς ἀπόψεως στίς δύο αὐτές παραγράφους καί τό ὅποιο διαπερνᾷ ἀξονικά ὅλο τό Κείμενο τῆς Ραβέννας εἶναι ὅτι παρέχεται σαφῶς ἡ ἐντύπωση στόν ἀναγνώστη, πῶς ὑπάρχει Μία ἀόριστη, ἀλλά ὑπερκείμενη ὅλων τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ. Αὐτό ὅμως κατανοεῖται μᾶλλον προτεσταντικῶς. Στήν περίπτωση αὕτη φαίνεται νά ἀπορρίπτεται ἡ ὑπαρξη τῆς Μίας ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας σέ δεσμικό ἐπίπεδο. Ὅμως παράλληλα γίνεται σαφές, ὅτι μέ τήν ὑπερκείμενη Μία Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, πού ἐκτείνεται σ' ὁλόκληρο τόν κόσμον (Κείμενο τοῦ Μονάχου 1982), κοινωνοῦν ὅλες οἱ κατὰ τόπους Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καθώς καί οἱ ἑτερόδοξοι Ρωμαιοκαθολικοί, ὡς νά μήν ὑφίσταται καμία δογματικοῦ χαρακτήρα διαφοροποίηση μεταξύ μας ὡς πρός τήν πίστη, τή δομή καί τή ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Ἐδῶ εἶναι ἐμφανής μιᾷ ἰδιότυπῃ ἀπο-

δοχή ἐξ ἀμφοτέρων τῶν διαλεγόμενων μερῶν τῆς Προτεσταντικῆς θεωρίας τῶν κλάδων (Branch Theory).

Ὁ παρατιθέμενος στήν παράγραφο 3 προβληματισμός γιά τίς ἐκκλησιολογικές καί κανονικές συνέπειες, οἱ ὁποῖες ἀπορρέουν ἀπό τή μυστηριακή φύση τῆς Ἐκκλησίας, δά ἔπρεπε νά ἀφορᾷ ἀποκλειστικά καί μόνο τίς τοπικές Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες. Δέν εἶναι θεολογικῶς ὀρθό, καί εἰδικότερα δέν εἶναι ἐκκλησιολογικῶς ἐπιτρεπτό, νά διερευνοῦν οἱ Ὁρθόδοξοι ἀπό κοινοῦ καί «ἐπὶ ἴσοις ὅροις» μέ τούς ἑτεροδόξους ζητήματα πού ἀπορρέουν ἀπό τή μυστηριακή φύση τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως εἶναι λ.χ. ἡ δεσμική δομή τῆς. Κάτι τέτοιο δέν μαρτυρεῖται ἀπό τήν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε ὑπάρχει ἱστορικό προηγούμενο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Καί τοῦτο, ἐπειδή τά θεολογικά καί δεσμικά ἐπίπεδα τῆς Ὁρθοδοξίας καί τῆς ἑτεροδοξίας εἶναι ἀσύμπτωτα. Εἶναι φυσιολογικό ἡ δογματική διαφοροποίηση ἀνάμεσα στήν Ὁρθοδοξία καί τόν Ρωμαιοκαθολικισμό νά ἀντανάκλᾷται ἀναπόφευκτα ὅχι μόνο στό δεσμικό ἐπίπεδο, ἀλλά καί στή σύνολη ἐκκλησιαστική ζωή τῶν πιστῶν τους.

3. Στό τέλος τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Κειμένου τῆς Ραβέννας γίνεται μιᾷ διευκρινιστική ὑποσημείωση. Τό περιεχόμενο τῆς ὑποσημείωσης δημιουργεῖ ἔντονο προβληματισμό ὡς πρός τήν ὀρθότητά του. Ἡ ἄποψη τῆς Ὁρθόδοξης Ἀντιπροσωπείας, ὅτι ἡ χρήση τῶν ὄρων: «ἡ Ἐκκλησία», «ἡ ἀνά τόν κόσμον Ἐκκλησία», «ἡ ἀδιαίρετος Ἐκκλησία» καί «τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ» στό παρόν Κείμενο «δέν ὑπονομεύει τήν αὐτοαντίληψη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ὡς τῆς μίας, ἁγίας, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας περί τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ τό Σύμβολο τῆς Πίστεως», εἶναι ἄκρως μετέωρη ὡς πρός τό περιεχόμενο τοῦ κοινοῦ Κειμένου. Καί τοῦτο, γιατί οἱ συνυπογράφωντες Ρωμαιοκαθολικοί δηλώνουν στήν ἴδια ὑποσημείωση ὅτι ἔχουν «τήν αὐτο-ἐπίγνωση» ὅτι «ἡ μία, ἁγία, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία “ὑφίσταται ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ” (Lumen Gentium, 8)» καί ὅτι «τοῦτο δέν ἀποκλείει τήν ἀναγνώριση ὅτι στοιχεῖα τῆς ἀληθοῦς Ἐκκλησίας

εἶναι παρόντα ἐκτός τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας». Ὁ αὐτοπροσδιορισμός τῶν Ὁρθοδόξων καί τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ἀντίστοιχα εἶναι διαμετρικά ἀντίθετος. Εἶναι κραυγαλέα ἡ διαφωνία τῶν δύο διαλεγόμενων μερῶν γιά τήν ταυτότητα τῆς ἐμπειρικῆς, τῆς ἱστορικῆς Ἐκκλησίας. Ἀπό τά παραπάνω εἶναι προφανές ὅτι τό χάσμα ἀνάμεσα στούς Ὁρθοδόξους καί στούς Ρωμαιοκαθολικούς εἶναι στήν πραγματικότητα τεράστιο καί πρὸς τό παρόν θεολογικῶς ἀγεφύρωτο.

Κατά συνέπεια, κάθε ἄλλη ἐπιμέρους συμφωνία ἔχει πολύ μικρή σημασία, εἶναι συμφωνία ἐξωτερικῶν τύπων, ἀλλά οὐσιαστικά ἀδεμελίωτη καί ἀμφισβητούμενη, γιατί ἡ ὁποιαδήποτε συμφωνία θά πρέπει νά νοηματοδοτεῖται ἀπό τήν ταυτότητα καί τό χαρακτήρα τῆς Ἐκκλησίας, ὡς τοῦ μυστηριακοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι λογικῶς καί θεολογικῶς παράδοξο, πῶς μέ τίς παραπάνω διαμετρικά ἀντίθετες ἐκκλησιολογικές τοποθετήσεις προέκυψε Κείμενο κοινῆς ἀποδοχῆς γιά τή Μικτή Διεθνή Ἐπιτροπή.

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Ι. Συνοδικότητα

4. Ὅσα ἀναφέρονται στίς παραγράφους 5 καί 6 τοῦ Κειμένου γιά τή συνοδικότητα τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀντανakλάσεως τοῦ μυστηρίου τῆς Ἁγίας Τριάδος, προϋποθέτουν σιωπηρῶς ὅτι Ὁρθόδοξοι καί Ρωμαιοκαθολικοί εἴμαστε μέλη τῆς Μίας Ἐκκλησίας, πού ὀρίζει τό Σύμβολο τῆς Νικαίας. Ἡ δογματική ὁμως συνείδηση τῶν Ὁρθοδόξων πιστῶν, ὡς αὐτοσυνειδησία τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλά καί ἡ λειτουργική πράξη τῆς Ἐκκλησίας μας, πού ἐπιβεβαιώνει αὐτήν τήν αὐτοσυνειδησία, περιορίζουν ἀποκλειστικά καί μόνον στούς Ὁρθοδόξους τήν ἰσχὺ τῶν γραφομένων στίς δύο παραπάνω παραγράφους τοῦ Κειμένου, θεωρώντας παγίως τούς ἑτεροδόξους ἀκοινώνητους στά μυστήριά της.

5. Ὡς λογική συνέπεια τῶν παραπάνω, τό κοινὸ Κείμενο, στήν ἐπόμενη παράγραφο 7, προϋποθέτει σαφῶς ὅτι Ὁρθόδοξοι καί Ρωμαιοκαθολικοί

ἔχουν τά ἴδια μυστήρια. Ἀλλά κι ἐδῶ προσκρούουμε στή διαφορά τῆς περὶ Χάριτος δογματικῆς διδασκαλίας. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἔχει καθορίσει δογματικά πῶς ἡ Χάρη πού παρέχουν τά μυστήριά της εἶναι ἡ ἄκτιστη καί μεθεκτὴ θεότητα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ἐνῶ οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ θεωροῦν τὴ Χάρη αὐτὴ ὡς κτιστή. Εἶναι φανερό ὅτι τό Κείμενο τῆς Ραβέννας ὁμογενοποιεῖ διαμετρικά ἀντίθετα πράγματα, ὁμογενοποιεῖ δηλαδή τό κτιστό μέ τό ἄκτιστο.

Ἐπιπροσθέτως, ἔχουμε τὴ γνώμη ὅτι ἡ τελευταία πρόταση τῆς παραγράφου 7 προκαλεῖ ἔντονα τὴ συνείδηση τῶν Ὁρθοδόξων. Ἡ διατύπωση τοῦ Κειμένου ἔχει ὡς ἐξῆς: «Κοινὴ μας διδασκαλία εἶναι ὅτι ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδέχθη 'τό χρίσμα ἀπὸ τοῦ Ἁγίου' (Α΄ Ἰω. 2,20 καί 27), ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τῶν ποιμένων του, δέν δύναται νά σφάλῃ εἰς θέματα πίστεως (πρβλ. Ἰω. 16, 13)». Ἐντελῶς αὐθόρμητα ἐδῶ γεννᾶται τό λογικὸ ἐρώτημα: ἂν ἰσχύει τό παραπάνω λεχθέν, πῶς συνέβει νά σφάλουν οἱ αἰρετικοὶ ὅλων τῶν ἐποχῶν πολλαπλῶς σέ θέματα πίστεως; Πῶς συνέβει νά σφάλουν στήν πίστη Πάπες, ὅπως ὁ Ὀνώριος, καί Πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς, ὅπως ὁ Νεστόριος, οἱ ὁποῖοι ἔχουν καταδικαστεῖ ἀπὸ Οἰκουμενικές Συνόδους ὡς αἰρετικοί; Πάντως, θά πρέπει νά διευκρινισθεῖ ὅτι καί ὁ ὀρθόδοξος πιστὸς δέν διασφαλίζεται ἀπὸ τὴν πλάνη μηχανι-

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἔχει καθορίσει δογματικά πῶς ἡ Χάρη πού παρέχουν τά μυστήριά της εἶναι ἡ ἄκτιστη καί μεθεκτὴ θεότητα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ἐνῶ οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ θεωροῦν τὴ Χάρη αὐτὴ ὡς κτιστή. Εἶναι φανερό ὅτι τό Κείμενο τῆς Ραβέννας ὁμογενοποιεῖ διαμετρικά ἀντίθετα πράγματα, ὁμογενοποιεῖ δηλαδή τό κτιστό μέ τό ἄκτιστο.

στικῶς, ἔχοντας λάθει ἀπλῶς τό χρίσμα καί εὐρισκόμενος σέ κοινωνία μέ τούς ποιμένες του. Ἀπὸ τὴν πλάνη διασφαλίζεται ὁ πιστὸς μόνον ὅταν παραμένει ζωντανὸς στό σῶμα τῆς Μίας Ἐκκλησίας. Καί παραμένει ζωντανός, ὅταν ἔχει καί

ἐνεργό μέσα του τῇ Χάρει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πού ἔλαβε μέ τό χρίσμα. Αὐτό ὅμως προϋποθέτει ὀρθή πίστη, τήρηση τῶν ἐντολῶν καί μυστηριακή ζωή. Μόνο μέ αὐτές τίς προϋποθέσεις ὁ λαός τοῦ Θεοῦ ἔχει ἐνεργό τήν ὀρθή δογματική συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας, ὅποτε εἶναι καί σέ θέση νά ἀνακρίνει τήν πίστη τῶν ποιμένων του καί τότε μόνον νά τοὺς ἀκολουθεῖ, σύμφωνα μέ ὅσα λέει καί ὁ ἱερός Χρυσόστομος^δ, σχολιάζοντας τό χωρίο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν..., ὧν ἀναδεωροῦντες τήν ἔκθασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τήν πίστιν» (Εβρ. 13,7).

6. Μέ βάση ὅλα ὅσα εἶπαμε μέχρι τώρα, ἡγεῖ προβληματικά ἡ διατύπωση τῆς 8ης παραγράφου. Σημειώνεται σ' αὐτήν χαρακτηριστικά: «Διακηρύσσοντες τήν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας... οἱ ἐπίσκοποι», καί συνεχίζει μέ παράθεση ἀπό τό Κείμενο τοῦ Βάλαμο, παράγραφος 40: «Ὡς διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων οἱ ἐπίσκοποι εἶναι ὑπεύθυνοι διά τήν κοινωνίαν ἐν τῇ ἀποστολικῇ πίστει...». Καταρχήν, ποιῶς Ἐκκλησίας τήν πίστη διακηρύσσουν οἱ ἐπίσκοποι; Τῆς μίας Παγκόσμιας Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, στήν ὁποία μετέχουν ἰσοτίμως Ὁρθόδοξοι καί Ρωμαιοκαθολικοί; Ἄν πρόκειται γι' αὐτήν τήν ἐκκλησία, τότε γίνεται σαφές πλέον ὅτι οἱ σοβαρότατες διαφορές μας στό δόγμα δέν σημαίνουν τίποτε ἀπό ἐκκλησιολογική ἄποψη. Μιά τέτοια ὅμως θεώρηση ἀντίκειται στό γράμμα καί στό πνεῦμα τῶν ἐπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅπως προκύπτει ἀπό τήν μελέτη τῶν Πρακτικῶν τους.

Καί ἕνα δεύτερο ἐρώτημα: παραμένουν οἱ ἐπίσκοποι διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων, ὅταν ἔμμοινα σφάλλουν στό ἐκπεφρασμένο δόγμα τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως λ.χ. οἱ Ρωμαιοκαθολικοί μέ τό

Filioque; Ἄλλη ἀλήθεια πάντως ἐκφράζουν ἐδῶ τά Πρακτικά τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων μέ τίς καθαιρέσεις καί τοὺς ἀφορισμούς τους. Εἶναι γι' αὐτό πρακτικῶς καί λογικῶς ἀσυνεπές γιά μᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους νά θεωρήσουμε τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς ὡς ἐπισκόπους ὑπευθύνους «διά τήν κοινωνίαν ἐν τῇ ἀποστολικῇ πίστει», ὅταν κατά τοὺς Ὁρθοδόξους οἱ Ρωμαιοκαθολικοί διά

τοῦ Filioque φαλκίδευσαν τήν ἀποστολική πίστη τῆς Ἐκκλησίας.

7. Στίς παραγράφους 9-11 καί 18-33 ἐπαναβεβαιώνεται, ὅτι οἱ ἑκατέρωθεν ἐπίσκοποι θεωροῦνται ὡς ἐπίσκοποι τῆς Μίας Ἐκκλησίας καί οἱ κατά τόπους Ἐκκλησίες ὡς φανέρωση τῆς Μίας καί μόνης Ἐκκλησίας. Γι' αὐτό καί εὐλογα, ὅπως σημειώ-

νεται στήν παράγραφο 11, «ἡ διακοπή τῆς εὐχαριστιακῆς κοινωνίας σημαίνει τόν τραυματισμό ἑνός ἐκ τῶν οὐσιωδῶν χαρακτηριστικῶν τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδή τῆς καθολικότητάς της». Ἡ διατύπωση αὐτή τοῦ Κειμένου τῆς Ραβέννας ἀποτελεῖ πρόκληση στίς συνειδήσεις τῶν Ὁρθόδοξων πιστῶν, ἐπειδή γιά μᾶς ἡ διακοπή τῆς διαμυστηριακῆς κοινωνίας μέ τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς θεωρεῖται παγίως ὡς φυσική συνέπεια τῆς μή ταυτότητάς μας μέ αὐτούς ὡς πρός τήν ὀρθή πίστη.

II. Ἐξουσία

8. Στό κεφάλαιο γιά τήν ἐξουσία, παράγραφος 15, λέγει τό κοινό Κείμενο: «Ἡ Ἐκκλησία, διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τό ὁποῖον εἶναι παρόν ἐν αὐτῇ, αὐθεντικῶς ἐρμηνεύει τήν Ἁγίαν Γραφήν...». Ἐδῶ τίθεται εὐλογα τό ἐρώτημα: Ἡ ἐπισημη προσθήκη τοῦ Filioque στό Σύμβολο τῆς Πίστewος ἀπό τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς ἀποτελεῖ

Ὁ Πάπας στό θρόνο κατά τήν ἀρχιερατική Θεία Λειτουργία στήν θρονική ἑορτή τοῦ Φαναρίου τόν Νοέμβριο τοῦ 2006. Ἀριστερά ὁ Συμπρόεδρος τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Θεολογικοῦ Διαλόγου Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης.

καί γιά μᾶς τούς Ὁρθοδόξους αὐθεντική ἐρμηνεία τῆς Ἐκκλησίας διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος;

III. Ἡ τριπλῇ πραγμάτωσις τῆς Συνοδικότητος καί τῆς ἐξουσίας

9. Ἡ δεμελιακοῦ χαρακτήρα ἀσυμφωνία τῶν Ὁρθοδόξων μέ τούς Ρωμαιοκαθολικούς στήν Ἐκκλησιολογία τους συναντᾶται στήν παράγραφο 32, ὅταν ὅμως αὕτη συνδυαστεῖ μέ τήν ὑποσημείωση 1 τῆς παραγράφου 4, στήν ὁποία ἤδη ἀναφερθήκαμε. Στήν παράγραφο 32 σημειώνεται τό ἑξῆς: «Συμφῶνως πρός τήν θέλησιν τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία καί ἀδιαίρετος, ἡ αὕτη πάντοτε καί πανταχοῦ. Ἀμφοτέραι αἱ πλευραὶ ὁμολογοῦν εἰς τό Σύμβολον Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία καί καθολική». Ἄν ὅμως ἰσχύει αὐτό καί γιά τίς δύο πλευρές, τότε σίγουρα μία ἀπό τίς δύο δέν μπορεῖ νά εἶναι Ἐκκλησία, σύμφωνα μέ τόν αὐτοπροσδιορισμό τους πού γίνεται στήν ὑποσημείωση 1, παράγραφος 4, ἐπειδὴ ἐκεῖ καθεμία διεκδικεῖ τήν αὐθεντικότητα καί ἀποκλειστικότητα τῆς Μίας Ἐκκλησίας. Κατά συνέπεια, ἡμεῖς τουλάχιστον, βλέπουμε ὅτι στήν πραγματικότητα τό ἐκκλησιολογικοῦ χαρακτήρα χάσμα ἀνάμεσα στίς δύο πλευρές εἶναι πρός τό παρόν ἀγεφύρωτο. Καί αὐτό ὀφείλεται, κατά τήν γνώμη μας, στήν ἐσφαλμένη μέθοδο τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, στήν υἱοθέτηση δηλαδή τοῦ «ἐπὶ ἴσοις ὅροις» διαλόγου μέ παρούσες τίς διαφορές στό δόγμα.

10. Ἡ διατύπωση τοῦ κοινοῦ Κειμένου στήν παράγραφο 33, ὅτι «μία τοπική Ἐκκλησία δέν δύναται νά ἀλλοιώσῃ τό Σύμβολον τῆς Πίστεως, τό ὁποῖον διετυπώθη ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων», καθὼς καί ἡ διατύπωση στήν παράγραφο

35, ὅτι οἱ δογματικές ἀποφάσεις καί διατυπώσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων «εἶναι δεσμευτικά δι' ὅλας τὰς Ἐκκλησίας καί ὅλους τούς πιστούς, εἰς οἷονδήποτε χρόνον καί τόπον», ἐμφανίζονται νά εἶναι θεωρητικές καί κενές περιεχομένου, ἐφόσον δέν γίνεται καμία ἀναφορά πουθενά στό Κείμενο γιά καταδίκη τοῦ Filioque, ὡς προσθήκης πού ἀντίκειται στίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

11. Στήν παράγραφο 37 γίνεται λόγος οὐσιαστικά γιά τήν ἐκκλησιαστική δογματική συνείδηση τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐδῶ, ἡ λειτουργία τῆς δογματικῆς συνειδήσεως τῶν μελῶν τῆς Μίας Ἐκκλησίας ἐπεκτείνεται «ἐπὶ ἴσοις ὅροις» καί στοὺς ἑτεροδόξους. Ἡ ἐπέκταση αὕτη συνιστᾶ εἴτε

τήν ἀκύρωση τῆς διαχρονικῆς λειτουργίας τῆς ὁρθῆς (ὁρθόδοξης) δογματικῆς συνειδήσεως εἴτε τό λιγότερο σχετικοποιεῖ ἐπικίνδυνα τή σημασία της. Ὅμως ἡ δογματική συνείδηση ἐξ ὀρισμοῦ δέν μπορεῖ νά λειτουργεῖ ἐκτός τῆς Μίας Ἐκκλησίας, δίνοντας ἔτσι ἄλλοθι ἐγκυρότητας στήν ἑτεροδοξία. Ἡ ὁρθή δογματική συνείδηση εἶναι καρπὸς τῆς ἐνεργοποιημένης παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σ' ἐκεῖνα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, πού βιώνουν «ἐν πάσῃ αἰσθήσει» τήν ἄκτιστη θεοποιό Χάρη. Αὐτά τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας ἐξέφρασαν πάντοτε τή συνείδηση τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, τή διαχρονική δηλαδή ἐκείνη συνείδηση πού εἶναι ἡ ὑψιστὴ αὐθεντία στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί ὑπέρεκειται τῆς μονομεροῦς αὐθεντίας τῶν ἐπισκόπων ἀλλὰ καί τῶν συνόδων.⁷

12. Τὰ μέλη τῆς Μικτῆς Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς στήν παράγραφο 39 ἀποφαίνονται, ὅτι τό Σχίσμα μεταξύ Ἀνατολῆς καί Δύσεως «κατέστησεν ἀδύνατον τήν σύγκλησιν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐν

Ἡ ὑπογραφή τῆς Κοινῆς Διακήρυξης ἀπὸ τόν Πάπα Βενέδικτο ΙΣΤ' καί τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖο. Φανάρι 2006.

τῇ αὐστηρῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὅρου». Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἐδῶ καταδικάζεται ὁ Ρωμαιοκαθολικισμός, ἐπειδὴ ἔχει πραγματοποιήσει μονομερῶς ἄλλες 14 κατ' αὐτόν Οἰκουμενικές Συνόδους καί ἔχει δεσπίσει νέα δόγματα; Ποιά εἶναι ἡ ἀκριβὴς σημασία τοῦ «ἐν τῇ αὐστηρῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὅρου»; Κατὰ τὴ γνώμη μας, ὁ παραπάνω ἰσχυρισμός τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι αὐθαίρετος, ὡς ἀτεκμηρίωτος, καί ὀφείλεται μᾶλλον σὲ σύγχυση ἐκκλησιολογικοῦ χαρακτήρα. Φαίνεται στὴν πράξη ὡς νὰ μὴ λαμβάνει ὑπόψη ὅσα ὀρθῶς γράφτηκαν στὴν παράγραφο 32 τοῦ Κειμένου, ὅτι δηλαδή «συμφώνως πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία καὶ ἀδιαίρετος, ἡ αὕτη πάντοτε καὶ πανταχοῦ». Κατὰ συνέπεια, ἡ Ἐκκλησία δὲ ὑφίσταται ὡς τὸ ἓνα, τὸ πλήρες καὶ ἀκέραιο Θεανθρώπινο σῶμα ἕως τῆς συντελείας, σύμφωνα μὲ τὴν ἁγιογραφικὴ μαρτυρία. Καί φυσικά, δὲ ὑφίσταται μὲ ὅλες ἀνεξαιρέτως τίς λειτουργίες της, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἔκπτωση μεμονωμένων μελῶν της ἢ καὶ ὁλόκληρων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἐξαιτίας σχίσματος ἢ αἵρέσεως. Δὲν ὑπάρχει καμία πατερικὴ δεμελίωση, κατὰ τὴ γνώμη μας, γιὰ τὴν ἀδυναμία πραγματοποιήσεως Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐξαιτίας σχισμάτων ἢ αἱρέσεων. Ἡ οἰκουμενικότητα δὲν εἶναι ἀπλῶς γεωγραφικὴ ἔννοια, ἀλλὰ καὶ ποιοτικὴ ἔννοια, ἀκόμη καὶ ἔννοια διαχρονικὴ.

Ἀντιλαμβανόμαστε τὴ λογικὴ τοῦ κοινοῦ Κειμένου, ἀλλὰ δὲν συμφωνοῦμε μὲ αὐτήν. Ὅλο τὸ Κείμενο, ὅπως καὶ ἡ παρούσα παράγραφος, θεωρεῖ ἐσφαλμένα, κατὰ τὴ γνώμη μας, ὅτι Ὁρθόδοξοι καὶ Ρωμαιοκαθολικοὶ συνιστοῦν τοπικὲς Ἐκκλησίες, πού βρίσκονται σὲ σχίσμα, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ἀμφότερες ἀνήκουν στὴ Μία Ἐκκλησία ἢ, κατὰ τὴν ὑποσημείωση 1, ἔχουν τὴν αὐτοσυνειδησία ὅτι κάθε μία συνιστᾷ κατὰ ἀποκλειστικότητα τὴ Μία Ἐκκλησία.

Δὲν συμφωνοῦμε ἐπιπροσθέτως καὶ μὲ τὸν χαρακτηρισμό τοῦ Σχίσματος γιὰ τὸν προσδιορισμό τῆς σχέσεως τῆς Ὁρθόδοξης Ἀνατολῆς μὲ τὴ Λατινικὴ Δύση. Μὲ τὸν χαρακτηρισμό αὐτὸ ἐλαχιστοποιοῦνται οἱ διαφορὲς μεταξύ Ὁρθόδοξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, ἐνῶ εἶναι γνωστό ὅτι πρόκειται γιὰ μεγάλες δογματικὲς διαφορὲς, οἱ ὁποῖες δυστυχῶς πρὸς τὸ παρόν δὲν ἔγιναν ἀντι-

κείμενο συζητήσεως στοὺς Θεολογικοὺς Διαλόγους τῆς Μικτῆς Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς.

13. Θεολογικά, ἀτυχῶς, ἡ Μικτὴ Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ στὴν παράγραφο 41 θεωρεῖ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ σήμερα διηρημένη καὶ κάνει λόγο γιὰ «τὴν περίοδο τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας», τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Τοῦτο ὅμως εἶναι ἐκκλησιολογικῶς ὄχι μόνον ἀπαράδεκτο, ἀλλὰ ἔρχεται καὶ σὲ ἐσωτερικὴ ἀντίφαση πρὸς τὸ ἴδιο τὸ κοινὸ Κείμενο. ἀφοῦ στὴν παράγραφο 32, ὅπως εἶδαμε, ἡ Ἐκκλησία θεωρεῖται ὡς «μία καὶ ἀδιαίρετος».

14. Τὸ θέμα τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης καὶ τὸ εἶδος τοῦ πρωτείου τοῦ στὴν κοινωνία ὄλων τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν προαναγγέλλεται στὴν παράγραφο 45, ὅτι «ἀναμένεται νὰ μελετηθῇ εἰς μεγαλύτερον βάθος». Ἐπειδὴ, ὅπως γνωρίζουμε, προβλέπεται νὰ συζητηθεῖ στὴν ἐπόμενη Συνέλευση τῆς Μικτῆς Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς, δὲν δὲ προχωρήσουμε τώρα σὲ θεολογικὴ κριτικὴ τῶν ὅσων ὑπὸ μορφὴ προβληματισμῶν γράφονται στό παρόν Κείμενο.

Μόνον τοῦτο δὲ ποῦμε, ὅτι ποτέ ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία δὲν ἀνεγνώρισε στὸν ἐπίσκοπο Ρώμης αὐθεντία σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο. Ἡ ὑπέρτατη αὐθεντία στὴν ἀνά τὴν οἰκουμένη Ἐκκλησία ἀσκεῖτο πάντοτε καὶ μόνον ἀπὸ τίς Οἰκουμενικές Συνόδους.

Θὰ θέλαμε ὅμως νὰ δέσουμε ἐδῶ καὶ κάποια εὐλόγα ἐκκλησιολογικοῦ χαρακτήρα ἐρωτήματα:

Εἶναι δυνατόν ὡς Ὁρθόδοξοι νὰ δεχθοῦμε τὸ παπικὸ πρωτεῖο, ὅπως αὐτὸ κατανοήθηκε καὶ ἐρμηνεύτηκε ἀπὸ τὴν Α΄ Βατικανὴ Σύνοδο;

Μποροῦμε δηλαδή νὰ δεχθοῦμε τὸ παπικὸ πρωτεῖο τῆς λεγόμενης ἐξουσίας-διακονίας, πού λειτουργεῖ στὴν πραγματικότητα ὡς ὑπερεκκλησία, ἀφοῦ ὁ Πάπας, ὡς ἀλάθητος ἐκφραστής τῆς συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας, μπορεῖ νὰ εἶναι ἀντίθετος ἀκόμη καὶ μὲ τίς ἀποφάσεις μιᾶς Οἰκουμενικῆς Συνόδου;

Εἶναι δυνατόν νὰ δεχθοῦμε ἓναν ἄνθρωπο στὴν Ἐκκλησία ὡς ἀλάθητο; Εἶναι δυνατόν δηλαδή νὰ δεχθοῦμε ἓναν ἄνθρωπο νὰ παίρνει τὴ θέση τοῦ Πνεύματος τῆς Ἀληθείας;

Μπορούμε νά συνυπάρξουμε ἐκκλησιολογικά μέ τόν Ρωμαιοκατολικοισμό, ὅταν αὐτός -διατηρώντας τό Filioque καί τό παπικό πρωτεῖο τῆς ὑπερεκκλησίας- ἀκυρώνει οὐσιαστικά τήν Ἐκκλησία ὡς «κοινωνία θεώσεως» τοῦ ἀνθρώπου;

Μήπως οἱ Ρωμαιοκαθολικοί μᾶς ἔδωσαν δείγματα ἀλλαγῆς τῆς θεολογίας καί τῆς Ἐκκλησιολογίας τους;

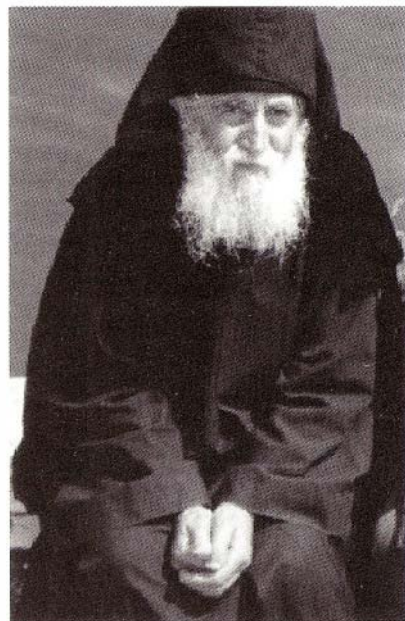
Ἦ μήπως ὀδεύουμε μέ τούς Ρωμαιοκαθολικούς σέ μία ἐνότητα πλήρους κοινωνίας μεταξύ μας, χωρίς νά ἀφαιρεθεῖ τίποτε τό οὐσιώδες ἀπό κανέναν, διατηρώντας ἔτσι ἀμοιβαίως τήν διαφορετικότητα μας, ὅπως δηλαδή ὁραματίζεται τήν ἐνότητα αὐτή ὁ Καρδινάλιος κ. Κάσπερ, σύμφωνα μέ τήν συνέντευξή του στό Ἀθηναϊκό Πρακτορεῖο Εἰδήσεων, τόν Νοέμβριο τοῦ 2008; Μία τέτοια ἐνότητα ὅμως μέ πλήρη κοινωνία ἀπό τή μία καί διαφορετικότητα στό δόγμα ἀπό τήν ἄλλη ἐμφορεῖται ἀπό ὅποιοδήποτε ἄλλο πνεῦμα, ἐκτός ἀπό τό Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας. Γι' αὐτό καί μία τέτοια ἐνότητα δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ποτέ στήν Ἐκκλησία.

Σέ τελευταία ἀνάλυση, μήπως αὐτήν τήν οὐνιτικοῦ προτύπου ἐνότητα ζητᾷ ὁ Πάπας μέ τήν ἀναγνώριση τοῦ πρωτείου του ἀπό τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία;

15. Στήν τελευταία παράγραφο 46, τά μέλη τῆς Μικτῆς Διεθνούς Ἐπιτροπῆς γιά τόν Θεολογικό Διάλογο δηλώνουν πώς εἶναι πεπεισμένα, ὅτι τό κοινό Κείμενο «παρουσιάζει θετική καί σημαντική πρόοδο εἰς τόν διάλογόν μας καί ὅτι παρέχει σταθεράν βάση διά μελλοντικήν συζήτησιν τοῦ ζητήματος τοῦ πρωτείου εἰς τό παγκόσμιον ἐπίπεδον ἐντός τῆς Ἐκκλησίας». Μετά ὅμως ἀπ' ὅσα ἐκδέσαμε στήν εἰσήγησή μας, εἶναι προφανές ὅτι ἀμφισβητοῦμε καίρια ὄχι μόνο τήν «θετική καί σημαντική πρόοδο» τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου ἀλλά κυρίως «τήν σταθερή βάση» γιά τήν μελλοντική συζήτηση τοῦ πρωτείου.

Ἡ ἐκφραζόμενη, ἄλλωστε, ἐλπίδα τῶν μελῶν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς «νά οἰκοδομήσωμεν ἐπὶ τῆς ἤδη ἐπιτευχθείσης συμφωνίας», εἶναι καί παραμένει, κατά τή γνώμη μας, μετέωρη. Καί τοῦτο, ἐπειδή αὐτή ἡ ἐλπίδα ἐπιχειρεῖται νά θεμελιωθεῖ στήν προσευχή τοῦ Χριστοῦ «ἵνα πάντες ἓν ᾦσιν...» (Ἰω. 17,21), τή στιγμή πού ἡ προσευχή τοῦ Χριστοῦ στό βιβλικό κείμενο προϋποθέτει τήν ἀποδοχή καί μετοχή τῶν πιστῶν στήν ἄκτιστη θεία δόξα Του, τῆς ὁποίας τόν ἄκτιστο χαρακτήρα ἀπορρίπτουν οἱ Ρωμαιοκαθολικοί. Παραμένει ὅμως μετέωρη ἡ ἐλπίδα καί γιατί ἡ «ὑπακοή στό Ἅγιο Πνεῦμα», τήν ὁποία ἐπικαλοῦνται, προϋποθέτει θεολογικά τήν Πνευματολογία τῆς πρώτης χιλιετίας, ἡ ὁποία ἀνατρέπεται κατάφορα ἀπό τήν παραμονή τοῦ Filioque στό Σύμβολο Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως.

Εἶναι γι' αὐτό σαφές καί προφανές ἡ ἀντίφαση, μέ τήν ὁποία ὁλοκληρώνεται τό Κείμενο. Ὁμολογεῖται καί ἀπό τά δύο μέρη ὡς κοινή ἡ πίστη τους, παρά τό γεγονός ὅτι, σύμφωνα μέ τήν αὐτοσυνειδησία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἡ διακοπή τῆς διαμυστηριακῆς κοινω-

Τήν πρακτική αὐτή βλέποντας μέ ἐκδηλῶ πνευματική ἀνησυχία ὁ μακαριστός Γέροντας π. Παΐσιος ὁ Ἅγι-ορείτης, παρατήρησε εὐστο-χα καί προφητικά:
«Γιά ἄλλοῦ ξεκινήσαμε καί ἄλλοῦ πηγαίνουμε, χωρίς νά τό καταλαβαίνουμε, ὅταν δέν ἀκολουθοῦμε τά χνάρια τῶν Ἁγίων Πατέρων».

νίας τους όφείλεται ούσιαστικά στις δογματικές αποκλίσεις των Ρωμαιοκαθολικών από την κοινή πίστη των πρώτων χριστιανικών αιώνων.

Γ' ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοψίζοντας την κριτική μας στά προβληματικά σημεία του κοινού Κειμένου της Ραβέννας από όρθόδοξη άποψη, δά μπορούσαμε νά πούμε τά εξής:

Στό κοινό Κείμενο ή Όρθόδοξη Έκκλησιολογία έπεκτείνεται καί εφαρμόζεται άνεπίτρεπτα καί στους έτεροδόξους. Αυτό γίνεται άπροϋπόδετα, χωρίς δηλαδή νά λαμβάνονται υπόψη οί ύφιστάμενες δογματικές διαφορές, πράγμα πού νομιμοποιεί έκκλησιολογικά την έτεροδοξία καί την εξισώνει μέ την Όρθοδοξία.

Ό έκκλησιολογικός αυτός νεωτερισμός διαποτίζει όλο τό κοινό Κείμενο καί έκβάλλει σέ έπιμέρους έκκλησιολογικές παραδοξότητες,⁸ οί όποτες άλλοιώνουν την έως τώρα αúτοσυνειδησία της Όρθοδοξίας. Τό κοινό Κείμενο δηλαδή φαίνεται νά προϋποθέτει σαφώς, όπι Όρθόδοξοι καί Ρωμαιοκαθολικοί άνήκουν στή «Μία Έκκλησία» καί όπι οί Ρωμαιοκαθολικοί έχουν κοινή μέ μᾶς αποστολική πίστη, παρά την ταύτιση ούσίας καί ένέργειας στό Θεό, παρά τό Filioque, παρά την έσφαλμένη δογματική διδασκαλία τους γιά τόν κτιστό χαρακτήρα της άκτιστης καί θεοποιού Χάριτος. Όλα τά παραπάνω, στά όποια παραμένουν σταθερά μέχρι σήμερα οί Ρωμαιοκαθολικοί, άκυρώνουν στήν πράξη τό χαρακτήρα της Έκκλησίας ως «κοινωνίας θεώσεως»⁹, μέ την όντολογική σημασία του όρου, πραγματική δηλαδή καί όχι συμβολική μετοχή του άνθρώπου στή θεία ζωή. Άκυρώνουν όμως ταυτόχρονα καί τόν ούσιαστικό χαρακτήρα των μυστηρίων της.

Στηριζόμενοι στή διατύπωση του κοινού Κειμένου -καί χωρίς νά έπεκταδοῦμε στις άλλες δογ-

ματικές διαφοροποιήσεις των Ρωμαιοκαθολικών, οί όποτες άναφέρονται στό πρωτείο, τό αλάθητο, τό καθαρτήριο πύρ, την άσπιλη σύλληψη κλπ. -μπορούμε ασφαλώς νά ύποστηρίξουμε ότι ή βάση του διαλόγου, θεολογικώς κρινόμενη, είναι, δυστυχώς, τελείως έσφαλμένη. Καί τουτο, γιατί παραμερίστηκαν θεμελιώδεις θιβλικές καί πατερικές προδιαγραφές-προϋποθέσεις. Γι' αυτό καί ή ούσιαστική άποτυχία του πραγματικού Θεολογικού Διαλόγου είναι προδικασμένη. Ό Θεολογικός Διάλογος όδήγησε ήδη τή Μικτή Διεθνή Έπιτροπή σέ κατάθεση 10 κοινών Κειμένων χωρίς τίς παραπάνω προϋποθέσεις, άφου σέ κανένα κοινό Κείμενο δέν γίνεται λόγος γιά σαφή καταδίκη των

καινοφανών δογμάτων του Ρωμαιοκαθολικισμού, όπως λ.χ. του Filioque. Την πρακτική αιτή βλέποντας μέ έκδηλη πνευματική άνησυχία ό μακαριστός Γέροντας π. Παΐσιος ό Άγιορείτης, παρατήρησε εύστοχα καί προφητικά: «Γιά άλλοῦ ξεκινήσαμε καί άλλοῦ πηγαίνουμε, χωρίς νά τό καταλαβαίνουμε, όταν δέν ακολουθοῦμε τά χνάρια των Άγίων Πατέρων».

Άπό τίς αρχές του 20^{ου} αιώνα, μέ τή γνωστή Πατριαρχική Έγκύκλιο του 1920, άρχισε νά παραμερίζεται ούσιαστικά ή σύσταση του

άγιου Γρηγορίου Παλαμά πρós τους Ρωμαιοκαθολικούς καί νά υίοθετοῦνται άλλες προϋποθέσεις γιά τό Θεολογικό Διάλογο μέ τους έτεροδόξους. Έτσι, έγκαινιάστηκε μιά άλλη μή Πατερική πορεία, μέ άναπόφευκτη συνέπεια τώρα «νά πηγαίνουμε άλλοῦ, χωρίς (ίσως) νά τό καταλαβαίνουμε». Τό Κείμενο της Ραβέννας, μέ τή θεολογική κριτική του όποιου ασχοληθήκαμε, παρουσιάζει εύγλωττα τίς άρνητικές συνέπειες των έσφαλμένων προϋποθέσεων του Θεολογικού Διαλόγου καί προδιαγράφει τό ποιόν καί του έπομένου κοινού Κειμένου τόν Όκτώβριο στήν Κύπρο, έκτός καί αν στό μεταξύ αλλάξουν οί προϋποθέσεις του Διαλόγου.

*Δέν συμφωνοῦμε
μέ τόν χαρακτηρισμό του Σχίσματος
για τόν προσδιορισμό της
οχέσεως της Όρθόδοξης Άνατολής
μέ τή Λατινική Δύση.
Μέ τόν χαρακτηρισμό αυτό έλαχιστοποιοῦνται οί διαφορές μεταξύ
Όρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικών,
ένω είναι γνωστό ότι πρόκειται
για μεγάλες δογματικές
διαφορές.*

1. Ἡ συμφωνία τῆς πίστεως ἐδῶ δὲν θά πρέπει νά νοηθεῖ ὡς τυπική ἀπλῶς ἀποδοχή τῆς ἀποκαλυφθείσας ἀλήθειας, ἀλλὰ θά πρέπει νά νοηθεῖ καί δυναμικά, ὡς ἐνεργός μετοχή ὧν μας στήν ἄκτιστη θεία δόξα, ἐδῶ καί τώρα. Αὐτή ὅμως ἡ ἐνεργός μετοχή στήν ἄκτιστη θεία Χάρη καί δόξα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ προϋποθέτει ὅπωςδήποτε ὄχι μόνο τήν ἀπόλυτη ταυτότητα τῆς ὁρθῆς πίστεως, ἀλλὰ καί τὰ θεουργά μυστήρια, μαζί μέ τήν ἔμπονη ἀγαπητική τήρηση τῶν ἐντολῶν.

2. Βλ. *Περί τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*, Λόγος Α΄, 4, 27-31, Π. Χρήστου, τ. Α΄, σ. 31: «Ἦν οὖν ἄρα τῶν δικαιοτάτων μηδέ λόγον ἀξιοῦν ὑμᾶς, εἰ μή τοῦ προστιδέναι τῷ ἱερῷ συμβόλῳ παύσησθε, τῆς δέ παρ' ὑμῶν προσθήκης παρ' ὑμῶν ἐκβεβλημένης πρότερον, ἔπειτα ζητεῖν, εἰ καί ἐκ τοῦ υἱοῦ ἢ οὐχί καί ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ πνεύματος τό ἅγιον, καί τό ἀναφέν τοῖς θεοφόροις συνοδοῦν κυροῦν».

3. Εἶναι σαφές ἀπό τήν Ἁγία Γραφή, ὅτι πρίν τήν ἀποδοχή τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τοὺς ἑτεροδόξους ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μιᾶ ὄχι γιά θεολογικό διάλογο ἀλλὰ γιά παραίνεση καί νουθεσία μέ σαφεῖς περιορισμούς (ἕως δύο φορές). Βλ. *Τίτ.* 3,10: «αἰρετικόν ἄνθρωπον μετά μίαν καί δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος ὢν αὐτοκατάκριτος». Ἐδῶ πρόκειται γιά συμβουλή μέ εὐσπλαχνικό, παρηγορητικό, ἐνθαρρυντικό καί ταπεινό τρόπο. χωρίς φανατισμό καί μισαλλοδοξία, γιά τήν ἐπάνοδο στήν βιούμενη ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἐκκλησιαστική ἀλήθεια, στήν πίστη τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

4. Βλ. Μ. Ἀθανασίου, *Περί τῶν γεγεννημένων παρ' Ἀρειανῶν* 36, Β.Ε.Π. 31, 260-261: «Οὐ γάρ οἶόν τε συνάδῃ συναριθμηθῆναι τοὺς περί πίστιν ἀσεβοῦντας, οὐδέ προκρίνεσθαι πράγματος ἐξέτασιν τῆς περί πίστεως ἐξετάσεως. Χρή γάρ πρῶτον πᾶσαν περί τῆς πίστεως διαφωνίαν ἐκκόπτεσθαι καί τότε τήν περί τῶν πραγμάτων ἔρευναν ποιεῖσθαι. Καί γάρ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός οὐ πρότερον ἐδεδράπευσε τοὺς πᾶσχοντας, πρίν ἂν δείξωσι καί εἰπωσιν ὁποῖαν πίστιν εἶχον εἰς αὐτόν. Ταῦτα παρὰ τῶν Πατέρων ἐμάδομεν...». Ὁ Χριστός δηλαδή καί ἡ Ἐκκλησία Του ἐνεργοῦν θεραπευτικά μόνο μέ τήν προϋπόθεση τῆς ὁρθῆς καί θερμῆς πίστεως. Πρβλ. *Μάρκ.* 9, 23-25.

5. Ἡ ἄποψη ὅτι δὲν ὑπάρχει πραγματική κοινωνία Θεοῦ καί ἀνθρώπου, κατὰ τόν ἅγιο Συμεών τόν Νέο Θεολόγο, «πᾶσαν ἀνατρέπει τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τήν οἰκονομίαν καί φανερώς ἀπαρνεῖται τήν ἀνακαίνισιν τῆς φθαρείσης εἰκόνης» (*Κατηχήσεις* 32, 49-58, SC τ. 113, σ. 242).

6. Βλ. *Υπόμνημα εἰς τήν πρός Ἑβραίους Ἐπιστολήν*, *Ὁμιλία* ΙΔ΄, Ι. ΕΠΕ 25, σ. 372: «Πῶς οὖν ὁ Παῦλος φησι 'πέιδεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καί ὑπέικετε'; Ἀνωτέρω

εἰπὼν, 'ὢν ἀναθεωροῦντες τήν ἑκβαῖσιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τήν πίστιν', τότε εἶπε, 'πέιδεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καί ὑπέικετε'. Τί οὖν, φησὶν, ὅταν πονηρός ᾖ καί μή πειθώμεθα; Πονηρός, πῶς λέγεις; εἰ μὲν πιστεῶς ἔνεκεν, φεῦγε αὐτόν καί παραιτήσαι, μή μόνον ἄν ἄνθρωπος ᾖ, ἀλλὰ καὶ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ κατιών· εἰ δέ βίου ἔνεκεν, μή περιεργάζου. Καί τοῦτο οὐκ οἰκοδεν λέγω τό ὑπόδειγμα, ἀλλ' ὑπό τῆς θείας Γραφῆς... ἐπεὶ καί τό 'μή κρίνετε. ἵνα μή κριθῆτε', περί βίου ἐστίν, οὐ περί πίστεως».

7. Βλ. *Ἐγκύκλιος τῶν τεσσάρων Πατριάρχων τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τόν Πάπα Πίον Θ΄* (1848): «παρ' ἡμῖν οὔτε Πατριάρχαι οὔτε Σύνοδοι ἐδυνήθησάν ποτε εἰσαγαγεῖν νέα, διότι ὁ ὑπερασπιστής τῆς θρησκείας ἐστίν αὐτό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι αὐτός ὁ λαός, ὅστις θέλει τό θρησκευμα αὐτοῦ αἰωνίως ἀμετάβλητον καί ὁμοειδές τῷ τῶν Πατέρων αὐτοῦ», στό: Ἱ. Καρμίρη, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, τ. Β΄, Ἀθῆναι 1961, σ. 920. Πρβλ. Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, *Ἡ ποιμαντική διακονία κατὰ τοὺς ἱερούς Κανόνας*, Πειραιεύς 1976, σ. 110-112: «Ὅσον ἀφορᾷ δέ εἰς τήν διοίκησιν καί τήν διδασκαλίαν ἡ συμμετοχή τοῦ λαοῦ εἶναι θεμελιώδης ἐφ' ὅσον οὗτος, χαρισματοῦχος ὢν καί διδακτός Θεοῦ, ἀποτελεῖ μετά τοῦ κλήρου τήν ἀγρυπνοῦσαν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις μαρτυρεῖ (κρίνει, διακρίνει, ἐγκρίνει καί ἀποδέχεται, ἢ κατακρίνει καί ἀπορρίπτει) τήν διδασκαλίαν καί τὰς πράξεις τῆς ἱεραρχίας, ὡς ἀπεφάνθησαν καί οἱ Πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ αὐτῶν τῆς 6ης Μαΐου 1948». Σχετικῶς βλ. Μητροπολίτη Ἱεροδέου Βλάχου, *Ἀνατολικά, τόμ. Α΄*, σ. 381-382, καί Πρωτ. Θεοδώρου Ζήση, *Ἡ Ἱερά Σύνοδος καί ὁ Πάπας*, Θεσ/νίκη 2001.

8. Α.χ. συνοδικότητα μέ ὀρθοδόξους καί ἑτεροδόξους ἰσότητα - ταυτότητα μυστηρίων Ὁρθοδόξων καί ἑτεροδόξων - ἐπέκταση τῆς δογματικῆς συνειδήσεως στοὺς ἑτεροδόξους - «τραυματισμός» τῆς καθολικότητος τῆς Ἐκκλησίας, ἐξαιτίας διακοπῆς τῆς εὐχαριστιακῆς κοινωνίας - ἀποστολική διαδοχή - διηρημένη ἡ Μία Ἐκκλησία.

9. Γιά τοὺς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησία εἶναι τό μυστηριακό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, πού τό συνιστοῦν ὁ λαός τοῦ Θεοῦ μέ τήν ἡγεσία του ὡς «κοινωνία θεώσεως». Ἡ Ἐκκλησία, ὅταν παύει νά λειτουργεῖ ὡς «κοινωνία θεώσεως», παύει νά ὑπάρχει καί ὡς Ἐκκλησία. Ὁ ἄνθρωπος σώζεται, ὅταν ἐλευθερώνεται ἀπό τή φθορά καί τό θάνατο. Καί αὐτό πραγματοποιεῖται μόνο μέ τήν προσωπική μετοχή στήν ἄκτιστη θεία ζωή, πού παρέχεται μόνο στήν Ἐκκλησία ὡς «κοινωνία θεώσεως». Βλ. σχετικὰ Γ. Μαντζαρίδη, «Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στήν ἱστορία καί τό παρόν», στό συλλογικό τόμο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοπαιδίου, *Πρακτικά Διεθνῶν Ἐπιστημονικῶν Συνεδρίων Ἀθηνῶν καί Λεμεσοῦ*, Ἁγιον Ὅρος 2000, σελ. 59.

Τό Μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος καὶ ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας

Ὁ πατὴρ Πέτρος Ἀλμπαν Χίρς,
ἐφημέριος τοῦ Ἱ. Ν. Προφήτη
Ἡλίας Πετροκεράσων Θεο-
σαλονίκης, εἶναι ἀπόφοιτος
τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ
Α.Π.Θ. καὶ ὑποψήφιος διδά-
κτορας στὴ δογματικὴ θεολο-
γία μέ θέμα: Τό Βάπτισμα τῶν
Χριστιανῶν κατὰ τὴ Δευτέ-
ρα Βατικάνειο Σύνοδο: Μία
Ὁρθόδοξη Κριτική.
Ἀνατράφηκε στὴν Ἀγγλικά-
νικὴ Κοινωνία, ὄντας υἱὸς
Ἀγγλικανοῦ πάστορα καὶ
μετέπειτα ὁπαδὸς τοῦ Ρωμαιο-
καθολικισμοῦ στὰ πανεπιστη-
μιακὰ του χρόνια στίς Η.Π.Α.
Τό 1992 ἔμαθε γιὰ τὴν Ὁρθο-
δοξία ὅταν ὁ πατέρας του,
μαζὶ μέ τοὺς ἐνορίτες,
μεταστράφηκαν μαζικὰ
στὴν Ὁρθοδοξία.
Ὁ ἴδιος μετέβη στό Ἅγιον
Ὅρος, ὅπου καὶ βαπτίσθηκε.
Στὴν ἀπόφασή του, καθὼς
καὶ στὴν ἀπόφαση τῶν ἄλλων
προσηλότην νά γίνουν Ὁρθό-
δοξοι, δέν συνεισέφερε καθό-
λου ἡ οἰκουμενικὴ κίνηση.

Ἡ ἰδέα τῆς «Βαπτισματικῆς Ἐνότητος» καὶ ἡ ἀπο-
δοχή της ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους Οἰκουμενιστὲς

Πρεσβυτέρου Πέτρου Heers

Τὸ «Ἐνα Βάπτισμα» καὶ τὸ Βάπτισμα τῶν Αἵρετικῶν

Ἡ ἐκ μέρους τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας κατανόηση τοῦ ἐτερό-
δοξου βαπτίσματος πηγάζει καὶ καθορίζεται ἀπὸ τὴν ἐπίγνωση
τῆς ὑπαρξῆς της ὡς τῆς «Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστο-
λικῆς Ἐκκλησίας», πὺν ἀποκλειστικὰ τελεῖ τὸ ἕνα βάπτισμα στὸ
θάνατο καὶ στὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ Ἅγιο Βάπτισμα εἶναι ἡ εἴσοδος στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ
ὡς ἐκ τούτου τὸ θεμέλιο καὶ ἡ προϋπόθεσι ὅλων τῶν ἐπακόλου-
θων μυστηρίων. Ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε «ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ
ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ Θεοῦ» (Ἰω. 3,5). Ἡ αὐτογνωσία τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζεται
πρωτίστως στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως: «Εἰς Μίαν, Ἀγίαν, Καθο-
λικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν. Ὁμολογῶ ἐν βάπτισμα εἰς ἄφε-
σιν ἁμαρτιῶν». Προφανῶς αὐτὰ τὰ δύο ἄρθρα τοῦ Συμβόλου
τῆς Πίστεως σχεδιάστηκαν γιὰ νὰ ὁμολογοῦνται τὸ ἕνα μετὰ τὸ
ἄλλο, ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ δεύτερο, «ἐν βάπτισμα», ἐννοεῖται ὅτι
λαμβάνει χώρα στὸ πρῶτο, στὴν «Μία Ἐκκλησία». Ἐκφράζεται
ἐπίσης καὶ στὰ αἰῶνια λόγια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὅτι ὑπάρ-
χει «ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεῦμα, εἷς Κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα,
εἷς Θεὸς καὶ πατὴρ πάντων» (Εφ. 3, 5-6). Ὁ ἕνας Κύριος, ἡ μία
πίστις, τὸ ἕνα βάπτισμα -καὶ τὰ τρία αὐτὰ- «συνδέτουν τὴν ἔννοια
τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας καὶ διασφαλίζουν τὴν ἀδιάσπαστη ἐνότητά της»
(ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Τὸ «κατ' ἀκρίβειαν» Βάπτισμα
καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ παρεκκλίσεις, ἐκδ. Γρηγόρη, Ἀθήνα 2001, σ. 293).
«Ἐκτὸς αὐτῆς ὅ,τι λέγεται "Ἐκκλησία" εἶναι συνάθροιση αἵρετικῶν
πὺν ἔχουν ἀπολέσει τὴν μία πίστη στὸν ἕνα Κύριο καὶ κατὰ συνέπειαν
τὸ βάπτισμα, τὸ ὁποῖο τελεῖται ἀπὸ αὐτοὺς, δέν εἶναι τὸ χριστιανι-
κὸ βάπτισμα» (ὁ.π., σ. 258). Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ οἱ αἵρετικοὶ καὶ οἱ
σχισματικοὶ εἰσέρχονται στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ
βαπτίσματος.

Ὁ ρόλος τῆς Οἰκονομίας καὶ τὰ ὅριά της

Ἡ Ἐκκλησία, πάντοτε καθοδηγουμένη ἀπὸ ποιμαντικὴ φροντί-
δα, ἐφαρμόζει τὴν οἰκονομία σὲ ιδιαίτερες περιπτώσεις καὶ μόνον
«ὅταν αὐτὸ βοηθᾷ στὴν συμφιλίωση μέ τοὺς ἐτερόδοξους χωρὶς
νὰ συσκοπῇ τὴν ἀλήθειαν τῆς Ὁρθόδοξης πίστεως» (Επισκόπου
ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ WARE, Εὐστράπος Ἀργέντης: Μία μελέτη τῆς

Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸν Τουρκικὸ ζυγὸ, Ὁξφόρδη, Clarendon Press, 1964, σ. 85). Ἡ οἰκονομία πάντοτε κινεῖται μέσα στὸ πνεῦμα καὶ στὴ βούληση τοῦ κανόνα τῆς πίστεως καὶ σκοπεύει στὸν ἴδιο στόχο, ἔχοντας τὴν ἀκρίβεια ὡς μέτρο καὶ τὶς ἀρχές πού διατυπώνονται στὸ Εὐαγγέλιο ὡς ὁδηγὸ τῆς. «Ἐὰν ἡ «οἰκονομία» ὑπερβαίνει τὸν κανόνα, δὲν μπορεῖ ὅμως σὲ καμμία περίπτωση νὰ τὸν ἀντιστρατευθεῖ... Μπορεῖ νὰ εἶναι ὑπερβατικὴ, οὐδέποτε ὅμως ἀνατρεπτικὴ» (ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Τὸ «κατ' ἀκρίβειαν» Βάπτισμα, σ. 298).

Πρέπει δὲ νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὅταν ἡ ἐφαρμογὴ τῆς οἰκονομίας, πού ὅπωςδήποτε δικαιολογεῖται μόνο σὲ ἐξαιρετικὲς περιπτώσεις, καθιστᾷ θολή τὴ γραμμὴ μεταξύ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς αἵρέσεως ἢ διαιωνίζει τὶς ἐσφαλμένες ἀντιλήψεις σχετικὰ μὲ τὶς ἐτερόδοξες τελετές, εἶναι αὐτοαυαιρούμενη, στὸ βαθμὸ πού ἡ οἰκονομία στοχεύει στὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα μὲ τὴν ἀκρίβεια, ἀν καὶ τὸ κάνει αὐτὸ μὲ διαφορετικὸ τρόπο.

Εἴτε, λοιπόν, ἡ Ἐκκλησία ἐφαρμόζει τὴν «κατ' ἀκρίβειαν» θεραπεία τοῦ βαπτίσματος ἢ τὴν «κατ' οἰκονομίαν» θεραπεία τοῦ χρίσματος ἢ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως, αὐτὸ δὲν σημαίνει καμμία ἀλλαγὴ στὴν Ὁρθόδοξη ἐκκλησιολογία ἢ στὴν μυστη-

«Ἡ ἐμπειρία καὶ ἡ γεύση
τῆς Ἐκκλησίας εἶναι δυνα-
τὴ μόνο ἐκ τῶν ἔσω καὶ ὄχι
ἔσωθεν: χωρὶς τὴν ὀρθὴ
πίστη (Ὁρθοδοξία) καὶ ἔξω
ἀπὸ μία ζωὴ σύμφωνη μὲ
τὴν πίστη αὐτή, ἡ Ἐκκλησία
δὲν ὑπάρχει».
(Μητροπολίτης Μαυροβου-
νίου Ἀμφιλύχιος).

ριακή θεολογία, αλλά απλῶς μία ἀλλαγὴ στὴν ποιμαντικὴ πρακτικὴ, ὅπως σαφέστατα διευκρινίζει καὶ ὁ Μητροπολίτης Ναυπάκτου ΙΕΡΟΘΕΟΣ: «Ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ ἀποδεχθῇ κάποιον αἵρετικὸ μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς οἰκονομίας, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι ἀναγνωρίζει ὡς Ἐκκλησία τὴν κοινότητα ποὺ τὸν εἶχε προηγουμένως βαπτίσει» (Εκκλησιαστικὴ Παρέμβαση 71, 2001).

Τὸ ἐκκλησιολογικὸ ὑπόβαθρο γιὰ τὴν ἀναγνώριση τοῦ αἵρετικοῦ Βαπτίσματος καθεαυτοῦ

Σέ ἀπόλυτη ἀντίθεση μὲ αὐτὴν τὴν ἀντίληψη βρίσκεται μία σειρά σχετικῶν μὲ τὸ βάπτισμα ὑπογεγραμμένων ἐγγράφων καὶ δηλώσεων γενομένων ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους οἰκουμενιστὲς στὴν Αὐστραλία, τὴν Ἀμερική, τὸ Βατικανό, τὸ Λίβανο καὶ ἄλλοι. Πράγματι, αὐτὲς οἱ δηλώσεις εἶναι οὐσιαστικὰ σύμφωνες μὲ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ ἐκκλησιολογία καὶ φαίνεται ὅτι ἀπορρέουν ἀπὸ αὐτήν. Ἡ ἐκκλησιολογία αὐτὴ περιέχει μία διδασκαλία περὶ τοῦ αἵρετικοῦ βαπτίσματος, ποὺ ἔχει τὶς ρίζες τῆς ἀποκλειστικὰ στὸν θεολογικὸ κόσμον τῶν Λατίνων, συνοδικὰ δὲ υἱοδετῆθηκε στὴ σύνοδο τοῦ Τριδέντου καὶ ἐκφράστηκε καινοτομικὰ στὴ Β' Σύνοδο τοῦ Βατικανοῦ.

Μιὰ διεστραμμένη Ἐκκλησιολογία

Ὁ μεσαιωνικὸς Παπισμὸς προϋποθέτει ἓνα ἀκόμη μυστήριον ποὺ ἀναφέρεται στὴν παγκόσμια ὁργάνωση ἐνὸς σώματος τοῦ ὁποίου ἡ δικαιοδοσία ἐπεκτείνεται πέραν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐχοντας χάσει τὴν διαχρονικὴ ἐνότητα μὲ τὴν Παράδοση καὶ τοὺς Πατέρες καὶ «ἀντιμετωπίζοντας τὴν καθολικότητα τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀπλὴ οἰκουμενικότητα ἢ παγκοσμιότητα» (ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗ, Χριστιανικὴ ἠθική, ἐκδ. Π. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 275.) μὲ κέντρο τὴ Ρώμη, ὁ Ρωμαιοκαθολικισμὸς «παραμέρισε τὴν χαρισματικὴ διάσταση καὶ τὴν ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ τῆς» καὶ πραγματοποιοῖ «τὴν ἐκκοσμίκευση ἢ τὴν δρῆσκειοποίηση τοῦ Χριστιανισμοῦ» (ῥ.π.).

Οἱ σύγχρονοι παπικοὶ ἀπολογητὲς διακηρύττουν ὅτι δὲν ἀκολουθοῦν οὔτε τὸν Ἅγιον Κυπριανὸ οὔτε τὸν Ἅγιον Λύγουστῖνον στὴν αὐστηρότητά τους, ἀλλὰ εἶναι παιδιὰ τοῦ Πάπα Ἀγίου Στεφάνου «ὅ ὅποιος δὲν θὰ ἐπέτρεπε τὸ αἵρετικὸ βάπτισμα νὰ προσβάλλεται»!

Αὐτὴ ἡ ἀπόρριψη τῶν θέσεων τῶν Βορειοαφρικανῶν πατέρων δὲν εἶναι καινούργια, ἀλλὰ χρονολογεῖται τουλάχιστον στὸν 13^ο αἰῶνα. Πολὺ νωρὶς, ἀπὸ τὴ Σύνοδο τοῦ Λατερανοῦ τὸ

1215, τὸ βάπτισμα ποὺ τελεῖται ἀπὸ λαϊκὸ, αἵρετικὸ, ἀβάπτιστο, ἢ ἀκόμη ἄπιστο, εἶναι ἀποδεκτό, ἐὰν διατηρεῖ τὸν ὀρθὸ ἐξωτερικὸ τύπο καὶ αὐτὸς ποὺ βαπτίζει ἔχει τὴν διάθεση νὰ τελέσει ὅ,τι ἡ Ἐκκλησία τελεῖ (ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Τὸ «κατ' ἀκρίβειαν» Βάπτισμα, σ. 196 ὑποσ.). Αὐτὴ ἡ θέσις ἐπαναλήφθηκε στὴ Σύνοδο τῆς Φλωρεντίας

Ὁ Πάπας Ἰωάννης ΚΓ' κατὰ τὴν ἐναρξὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου.

(1438-1445), ἐνῶ ἡ Σύνοδος τοῦ Τριδέντου (1545-1563) προχωρᾷ καὶ ἀναθεματίζει «ὅποιον λέγει ὅτι δὲν εἶναι ἔγκυρὸν τὸ βάπτισμα, ποὺ χορηγεῖται ἀπὸ αἱρετικῶν». Οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ Κώδικες τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου ἀπὸ τὸ 1917 καὶ 1983 ὁμοίως ἐπιβεβαιώνουν αὐτὴ τὴ θέση (β.π., σ. 196 ὑποσ.).

Τὸ θεολογικὸ σχίσμα τῆς Β' Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ

Αὐτὸ μᾶς ὁδηγεῖ στὸν σύγχρονο Ρωμαιοκαθολικισμό καὶ στὶς ἀποφάσεις τῆς Β' Βατικανέ-
ου Συνόδου. Αὐτὲς οἱ ἀπο-
φάσεις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν θεο-
λογία τοῦ βαπτίσματος, εἶναι
κατὰ τὴν γνώμη τῶν Ρωμαι-
οκαθολικῶν οἱ καρποὶ τῶν
ἔργων ἐκείνων τῶν θεολόγων
οἱ ὅποιοι «ἔκαναν χῶρο θεο-
λογικὰ γιὰ τὸ οἰκουμενικὸ
‘ἄνοιγμα’». Στὴν ἀνάλυση
τῶν ἀποφάσεων τῆς συνό-
δου, ὁ π. Ἰωάννης Μέγιεν-
τορφ ἐφιστᾷ τὴν προσοχή
μας σὲ δύο ὅψεις τῶν νέων
διαταγμάτων τῆς Ρώμης –
διατάγματα ποὺ συνδυάζο-
μενα δημιουργοῦν δεμελιώδη
θεολογικὴ δυσαρμονία. Ἀπὸ
τὴ μία μεριά, ὅπως ἀναφέ-
ρεται λεπτομερῶς στὸ Διά-
ταγμα τῆς Ἐκκλησίας (III,
22), οἱ ἐπίσκοποι ποὺ δὲν
ἔχουν κοινωνία μὲ τὴν ἔδρα
τῆς Ρώμης δὲν ἔχουν καμμ-
ία δογματικὴ αὐθεντία. Ἀπὸ
τὴν ἄλλη μεριά, ὑποστηρί-
ζεται ὅτι ὑπάρχουν «ἔγκυ-
ρα» μυστήρια ποὺ τελοῦν-
ται ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία,
ὥστε νὰ εἶναι δυνατό νὰ
γίνει δεκτὴ μία κατάσταση
μερικῆς κοινωνίας² καὶ μία
περιορισμένη πρακτικὴ τῆς
μυστηριακῆς κοινωνίας μὲ
τοὺς χωρισμένους Χριστιανούς. Συνδυάζοντας αὐτὲς τὶς δύο ιδέ-
ες μαζὶ ἐμφανίζεται «μία νομικιστικὴ ἔννοια περὶ Ἐκκλησίας, ποὺ
τὴν θεωρεῖ ἓνα παγκόσμιον θεσμόν ἐλέγχου καὶ δογματικῆς ἀσφα-
λείας, ξεχωρίζοντας τὸν Χριστὸ τῶν μυστηρίων ἀπὸ τὴν δογματικὴ

Ἡ Β' Βατικανὴ Σύνοδος (1962-1965) καθιέρωσε καὶ θεομικά τὸ βάπτισμα διὰ ραντισμοῦ στοὺς Ρωμαιοκαθολικούς.

Ἀλήθεια». Ἐπομένως, δημιουργεῖται «ἓνας θεολογικὸς διχασμὸς μεταξύ τῆς μυστηριακῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀποκαλύψεώς Του ὡς μοναδικῆς Ἀλήθειας». Κατὰ συνέπειαν, «ἡ αὐθεντία εἰς τὴν ἔκφρασιν τῆς δογματικῆς διδασκαλίας χωρίζεται ἀπὸ τὴν μυστηριακὴν πραγματικότητα»³.

Τό βάπτισμα διὰ ραντισμοῦ τῶν ἑτεροδόξων. Τά βρέφη βαπτίζονται ντυμένα, ἀφοῦ δέν εἰσέρχονται καθόλου στοῦ νερό.

Ἡ ἀναγνώριση τοῦ αἵρετικοῦ Βαπτίσματος καθεαυτὸ ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους Οἰκουμενιστὲς

Ἐχοντας λοιπὸν δίξει δι' ὀλίγων τὰ σημεῖα ἐκκλησιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς θεολογίας, μπορούμε καλύτερα νὰ κατανοήσουμε τὶς πρόσφατες συμφωνίες καὶ δηλώσεις τῶν Ὁρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν. Ἄν καὶ ὑπῆρχαν ὀρισμένοι σκόρπιοι Ὁρθόδοξοι ποὺ ἀκόμη καὶ πρὶν τὴν ἔλευση τῆς Β' Βατικάνειας Συνόδου ὑποστήριζαν τὴ γνησιότητα τοῦ αἵρετικοῦ βαπτίσματος ἀφ' ἑαυτοῦ⁴, ὑπὸ τὴν φανερὴ ἐπιρροή τῆς συνόδου καὶ τὸ «ἄνοιγμα» νέων δυνατοτήτων ὁ ἀριθμὸς αὐξήθηκε δραματικά.

Ἀπὸ νωρίς, τὸ 1975, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας (τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου) Ἀθηναγόρας Κοκκινάκης στὴν συνοδικὰ ἐγκεκριμένη καὶ ἐξουσιοδοτημένη «Ὁμολογία Θυατείρων» δήλωσε ὅτι «ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ πιστεύουν στὸ ἴδιο βάπτισμα διὰ τοῦ ὁποίου ὅλοι ἔχουν γίνει μέλη τοῦ Σώματός Του, τῆς Ἐκκλησίας» (ATHENAGORAS KOKKINAKIS, *The Thyateira Confessi-*

on, London, The Faith Press 1975, σ. 62). Δέκα χρόνια ἀργότερα ὁ λαϊκὸς τότε θεολόγος Ἰωάννης Ζηζιούλας (νῦν Μητροπολίτης Περγάμου) πρότεινε «νὰ ὁμιλοῦμε γιὰ τὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ βάσει... τῆς βαπτιστικῆς ἐνότητας». Ὑποστήριξε ὅτι τὸ βάπτισμα εἶναι αὐτὸ ποὺ διαγράφει τὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ εἶναι βαπτισμένοι. Ἔπεται, δηλαδή, ὅτι «ἐντὸς τοῦ βαπτίσματος, ἀκόμη καὶ ἂν ὑπάρχει μία διάσπαση, μία διαίρεση, ἓνα σχίσμα, ἀκόμη μπορεῖς νὰ μιλᾷς γιὰ Ἐκκλησία». Παραδέτομε ἓνα

χαρακτηριστικό απόσπασμα από τό κείμενο του Μητροπολίτη Περγάμου:

«Εάν λάβουμε υπ' ὄψιν μας τοὺς κανόνες τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, τότε μπορούμε νὰ ὀμιλοῦμε γιὰ τὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ βάσει, δὴ πρότεινα, τῆς βαπτιστικῆς ἐνότητος. Μὲ αὐτὸ ἐννοῶ ὅτι τὸ βάπτισμα εἶναι ἓνα τόσο καθοριστικὸ σημεῖο τῆς ζωῆς μας, ὥστε αὐτομάτως δημιουργεῖ διαχωριστικὴ γραμμὴ ἀνάμεσα στὴν προ-βαπτιστικὴ καὶ μετα-βαπτιστικὴ κατάσταση: ἂν βαπτίζεσαι, ἀμέσως παύεις νὰ εἶσαι αὐτὸ πού ἦσουν. Πεδαίνεις, ὅπως λέει ὁ Ἅγιος Παῦλος, ὅσον ἀφορᾷ τὸ παρελθόν, καὶ ἐπομένως ὑπάρχει μία καινούργια κατάσταση. Τὸ βάπτισμα δημιουργεῖ ἓνα ὅριο στὴν Ἐκκλησία. Τώρα μὲ αὐτὸ τὸ βαπτιστικὸ ὅριο εἶναι κατανοητὸ νὰ ὑπάρξει διαίρεση, ἀλλὰ ὅποιαδήποτε διαίρεση μέσα σὲ αὐτὰ τὰ ὅρια δὲν εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὴν διαίρεση πού ὑπάρχει μεταξύ τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτῶν πού βρίσκονται ἔξω ἀπὸ αὐτὸ τὸ βαπτιστικὸ ὅριο... Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ λάβουμε σοβαρὰ τὰ βαπτιστικὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀποδεχτοῦμε ὅτι ἔξω ἀπὸ τὴν βάπτισμα δὲν ὑπάρχει Ἐκκλησία. Ἐντὸς τοῦ βαπτίσματος, ἀκόμη καὶ ἂν ὑπάρχει μία διάσπαση, μία διαίρεση, ἓνα σχῆμα, ἀκόμη μπορεῖς νὰ μιλάς γιὰ Ἐκκλησία. Ἀκόμα καὶ ἂν πάρете τὸ μοντέλο τῆς Εὐχαριστίας ὡς βάση σας, δὴ δεῖτε ὅτι αὐτὸ ἀφορᾷ ὅλους τοὺς Χριστιανούς. Ἄς πάρουμε τὴν Λειτουργία τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ὡς ἓνα παράδειγμα: μέχρι τὸ σημεῖο τῆς ἀνάγνωσης τῶν Γραφῶν ἢ, ὅπως ἔχουμε ἀκόμα σήμερα στὴν Λειτουργία, μέχρι τὸ φιλὶ τῆς εἰρήνης, πού εἶναι τὸ σημεῖο τῆς ἐνότητος ἐν ἀγάπῃ, καὶ τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, τὸ ὁποῖο εἶναι σημάδι ἐνότητος ἐν πίστει, μέχρι αὐτὸ τὸ σημεῖο ἦταν κατανοητὸ ὅτι κάποιος μπορούσε νὰ πάρει μέρος στὴν Λειτουργία καὶ μετὰ δὲν τοῦ ἐπιτρεπόταν γιὰ διαφοροὺς λόγους (ὅπως μία ἐκκλησιαστικὴ ποινὴ γιὰ παράδειγμα ἢ ἐὰν ἦταν κατηχούμενος) νὰ παραμείνει. Ἐφευγε λοιπὸν πρὶν ἀπὸ τὸ Μυστήριο. Αὐτὸ τώρα ὑποδηλώνει ὅτι μπορούμε νὰ κατανοήσουμε τίς διαίρεσεις μὲ τὴν Ἐκκλησία ὡς λαμβάνουσες χώρα ἀκριβῶς σ' αὐτὰ τὰ σημεῖα, εἴτε στὸ φιλὶ τῆς εἰρήνης, ἢ στὸ Σύμβολο. Ἐὰν

δὲν εἴμαστε σὲ θέση νὰ ἀγαπήσουμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ νὰ ὁμολογήσουμε τὴν ἴδια πίστη, τότε ὑπάρχει ἓνα ρήγμα στὴν κοινωνία. Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ρήγμα δὲν σημαίνει ὅτι κάποιος ἐξέπεσε ἀπὸ τὸ βασίλειο τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Ὁρθόδοξοι, κατὰ τὴ γνώμη μου τουλάχιστον, συμμετέχουν στὴν οἰκουμενικὴ κίνηση ὡς μία κίνηση βαπτισμένων Χριστιανῶν, πού βρίσκονται σὲ κατάσταση διαίρεσης, διότι δὲν μποροῦν νὰ ἐκφράσουν τὴν ἴδια πίστη μαζί. Στὸ παρελθόν αὐτὸ συνέβαινε λόγῳ τῆς ἑλλειψης ἀγάπης, ἢ ὅποια τώρα, δόξα τῷ Θεῷ, ἐξαφανίζεται» (ΙΩΑΝΝΟΥ ΖΗΖΙΟΥΛΑ, «Orthodox Ecclesiology and the Ecumenical Movement», *Sourouz Diocesan Magazine* [Ἀγγλία] 21 (1985) 16).

Ἔξι χρόνια ἀργότερα, στὸ Μπάλαμαντ τοῦ Λιβάνου, συνετάχθη ἡ περίφημη σήμερα «Συμφωνία τοῦ Μπάλαμαντ». Μεταξὺ τῶν διακη-

Ἡ οἰκονομία πάντοτε κινεῖται μέσα στὸ πνεῦμα καὶ στὴ βούληση τοῦ κανόνα τῆς πίστεως καὶ σκοπεύει στὸν ἴδιο στόχο, ἔχοντας τὴν ἀκρίβεια ὡς μέτρο καὶ τίς ἀρχές πού διατυπώνονται στὸ Εὐαγγέλιο ὡς ὁδηγὸ τῆς. «Εὰν ἡ 'οἰκονομία' ὑπερβαίνει τὸν κανόνα, δὲν μπορεῖ ὁμως σὲ καμμία περίπτωση νὰ τὸν ἀντιστρατευθεῖ... Μπορεῖ νὰ εἶναι ὑπερβατικὴ, οὐδέποτε ὁμως ἀνατρεπτικὴ»

ρίξεων τῆς ξεχώρισε ἡ δήλωση τοῦ «κοινοῦ βαπτίσματος». Στὸ κείμενο διαβάσουμε: 13) «...ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν Πανορθόδοξων Διασκέψεων καὶ τῆς Β' Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ, ἡ ἐκ νέου ἀνακάλυψη καὶ οἰκειοποίηση, τόσο ἀπὸ τοὺς Ὁρθόδοξους ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς Καθολικούς, τῆς Ἐκκλησίας ὡς κοινωνίας, ἄλλαξαν ριζικῶς τίς προϋποθέσεις καί, ἄρα, καὶ τίς θεμελιώδεις στάσεις. Ἀπὸ τῆς δύο πλευρὲς ἀναγνωρίζεται ὅτι αὐτὸ πού ὁ Χριστὸς ἐνεπιστεύθη στὴν Ἐκκλησία Του -ὁμολογία τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, συμμετοχὴ στὰ ἴδια μυστήρια, πρὸ πάντων στὴ μοναδικὴ Ἱερωσύνη πού τελεῖ τὴ μοναδικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ, ἀποστολικὴ διαδοχὴ τῶν Ἐπισκόπων- δὲν δύναται νὰ θεωρηται ὡς ἡ ἰδιοκτησία τῆς μίας

μόνον ἀπὸ τὶς Ἐκκλησίες μας. Στὰ πλαίσια αὐτὰ εἶναι προφανές ὅτι κάθε εἶδους ἀναβαπτισμὸς ἀποκλείεται».

Κατὰ πόδας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως συνεισέφερε ὁμοίως μία δήλωση γιὰ τὴν «βαπτισματικὴ ἐνότητα». Στὸ «Κοινὸ Ἀνακοινωθὲν» τοῦ Πάπα Ἰωάννη Παύλου τοῦ Β΄ καὶ τοῦ Πατριάρχου Βαρδολομαίου, στὶς 29 Ἰουνίου 1995, ἔγινε ἡ ἐξῆς δήλωση: «Μία κοινὴ μυστηριακὴ ἀντίληψη

Ἡ πατερικὴ μαρτυρία ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος τοῦ αἵρετικοῦ βαπτίσματος δὲν ἦταν ποτὲ ὑπὸ συζήτηση παρὰ τὶς πρόσφατες ἀντίθετες δηλώσεις. Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Μέγας, γιὰ παράδειγμα, σαφῶς θεωροῦσε τὴν ὀρθή πίστη ὡς ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἐκπλήρωση ἐνὸς γυνησίου καὶ χαριτοδότου βαπτίσματος.

τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ἐμφανισθεῖ, διατηρεῖται καὶ μεταδίδεται στὸ χρόνο διὰ τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς... παρακινούμε τοὺς πιστοὺς μας, Καθολικοὺς καὶ Ὀρθοδόξους, νὰ ἐνισχύσουν τὸ πνεῦμα τῆς ἀδελφότητος, τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ ἓνα βάπτισμα καὶ ἀπὸ τὴν συμμετοχὴ στὴ μυστηριακὴ ζωή».

Ὁ Μητροπολίτης Πίτσβουργκ Μάξιμος (Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο), ἓνας θερμὸς υποστηρικτὴς τῆς Συμφωνίας τοῦ Μπάλαμαντ, πιστεύει ἐπίσης ὅτι ἡ Ὀρθόδοξη διδασκαλία ἀναγνώριζε τὸ ἑτερόδοξο βάπτισμα αὐτὸ καθ' αὐτό. Δήλωσε τὰ ἐξῆς στὸ περιοδικὸ τῆς ἐπισκοπῆς του: «Ὅταν ὁμολογοῦμε πίστη σὲ ἓνα Βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, δὲν ἐννοοῦμε μὲ αὐτὸ τὸ Ὀρθόδοξο Βάπτισμα, ἀλλὰ κάθε Χριστιανικὸ Βάπτισμα». «Ὀρθοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικισμός, οἱ δύο ἀδελφὲς ἐκκλησίες», παλαιότεν συνεχίζουν νὰ ἀναγνωρίζουν τὸ Βάπτισμα ἀλλήλων, ὅπως ἐπίσης καὶ τὰ ἄλλα μυστήρια, τὰ ἐπιτελούμενα στὶς ἐκκλησίες αὐτές». «Ὁ ἀναβαπτισμὸς ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων τῶν ἑτεροδόξων

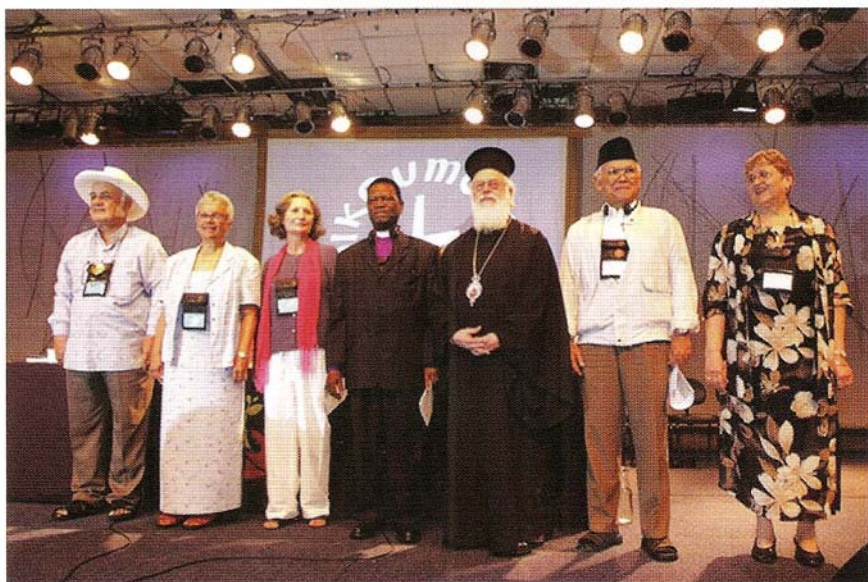
βαπτισμένων Χριστιανῶν ἐμπνέεται ἀπὸ στενοκεφαλιά, φανατισμὸ καὶ μισαλλοδοξία... εἶναι μία ἀδικία κατὰ τοῦ Χριστιανικοῦ Βαπτίσματος καὶ ἐν τέλει μία βλασφημία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ ἐπενεργεῖ σὲ κάθε Χριστιανικὸ Βάπτισμα» (Μητροπολίτη Πίτσβούργου Η.Π.Α., κ. ΜΑΞΙΜΟΥ, στὸ περιοδ. Ἐπισκοπῆς Πίτσβούργου The Illuminator, Θέρος 1995).

Ὁ Μητροπολίτης Μάξιμος, ὁ Ἐπίσκοπος Ξάνθου Δημήτριος, ὁ π. Ἀλέξανδρος Γκολίτζιν, ὁ π. Ἀλκιβιάδης Καλύβας, ὁ καθηγητὴς Ἰωάννης Ἐρικσον κ.ἄ. ἦταν μετὰ τῶν ὀρθοδόξων ἀντιπροσώπων ποὺ ὑπέγραψαν τὸ «Κοινὸ Συμφωνηθὲν» τῆς Βορειοαμερικανικῆς Ὀρθοδοξοκαθολικῆς θεολογικῆς Σύσκεψης γιὰ τὸ «Βάπτισμα καὶ τὴ Μυστηριακὴ Οἰκονομία». Ἡ συμφωνία, ἐκδοθεῖσα τὸ 1999, ἀποτέλεσε μία προσπάθεια γιὰ ἀπάντηση στὶς κριτικὲς τῆς Συμφωνίας τοῦ Μπάλαμαντ, ὅπως ἐπίσης γιὰ ἔκδοση μίας κριτικῆς τῆς μυστηριακῆς οἰκονομίας. Πέραν τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου ὡς «νεωτεριστῆ» γιὰ τὴ συνεισφορά του στὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν οἰκονομία, ἡ Σύσκεψη δήλωσε τὰ ἀκόλουθα: «Τὰ Ὀρθόδοξα καὶ Καθολικὰ μέλη τῆς Σύσκεψῆς μας παραδέχονται, στὶς ἀμφοτέρους παραδόσεις μας, μία κοινὴ διδασκαλία καὶ μία κοινὴ πίστη σὲ ἓνα βάπτισμα, παρὰ τὶς κάποιες ἀποκλίσεις στὴν πρακτικὴ, οἱ ὁποῖες, πιστεύουμε, δὲν ἐπηρεάζουν τὴν οὐσία τοῦ μυστηρίου. Παρακινούμεθα ἐπομένως νὰ δηλώσουμε ὅτι ἀναγνωρίζουμε ἐπίσης ὁ ἓνας τὸ βάπτισμα τοῦ ἄλλου ὡς ἓνα καὶ τὸ αὐτό. Αὐτὴ ἡ ἀναγνώριση ἔχει πρόδηλες ἐκκλησιολογικὲς συνέπειες. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἴδια μαζὶ μὲ τὸ περιβάλλον καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ βαπτίσματος, καὶ δὲν εἶναι δικό μας δημιούργημα. Αὐτὴ ἡ ἀναγνώριση ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὴν κάθε πλευρὰ τοῦ διαλόγου μας τὴν ἀναγνώριση μίας ἐκκλησιαστικῆς πραγματικότητος στὴν ἄλλη, ὅσο πολὺ καὶ ἂν θεωροῦμε, ἴσως, τὸν δικό τους τρόπο ζωῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς πραγματικότητος ὡς ἐλαττωματικὸ ἢ ἀτελῆ. Στὴν κοινὴ μας πραγματικότητα

τοῦ βαπτίσματος ἀνακαλύπτουμε τὴν θεμελίωση τοῦ διαλόγου μας, ὅπως ἐπίσης τὴν δύναμη καὶ τὸ ἐπεῖγον τῆς προσευχῆς τοῦ Ἰησοῦ «ἵνα πάντες ἓν ὦσιν». Ἐδῶ, τελικά, εἶναι ἡ ἀσφαλὴς βάση τῆς σύγχρονης χρήσης τῆς φράσης, «ἀδελφές ἐκκλησίες»» (Βάπτισμα καὶ Μυστηριακὴ Οἰκονομία. Μία Σύμφωνη Δήλωση τῆς Βορειο-αμερικανικῆς Ὁρθοδοξοκαθολικῆς Θεολογικῆς Σύσκεψης, Ὁρθόδοξη Σχολὴ Ἀγίου Βλαδὶμηρου, Κρέστγουντ- Νέα Ὑόρκη, 3 Ἰουνίου 1999).

Γιὰ τὸν σκοπὸ μας ἐδῶ, αὐτὸ πὺν πρέπει νὰ εἶναι ξεκάθαρο εἶναι ὁ σημαντικὸς ρόλος πὺν ἔπαιξε ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ θεωρία τῆς «βαπτισματικῆς ἐνότητος» στὴ συμφωνία. Στὴ σύντομη ἀνάλυσή του ἐπὶ τοῦ κειμένου, ἓνας σύγχρονος ἱεράρχης ἀποδεικνύει τὸ ψεῦδος τῆς «βαπτισματικῆς ἐνότητος» καὶ ὁρᾷ τὴν ἀναγνωρίζει ὡς μία ἐκδοχὴ τῆς «θεωρίας τῶν κλάδων». Φαίνεται, γράφει, «ὅτι ἡ ἀποδοχὴ τοῦ Βαπτίσματος τῶν αἰρετικῶν (Παπικῶν, Προτεστάντων πὺν ἀλλοίωσαν τὸ δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος κ.λπ.) ἐρμηνεύεται ὡς ἀποδοχὴ τῆς ὑπάρξεως Ἐκκλησίας στοὺς αἰρετικούς καὶ ἀκόμη χειρότερο ὅτι οἱ δύο Ἐκκλησίες Ὁρθόδοξη καὶ Λατινικὴ ἔχουν ἐνότητα παρὰ τὶς «μικρὲς» διαφορὲς ἢ προερχόμαστε ἀπὸ τὴν ἴδια Ἐκκλησία καὶ πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε νὰ ἐπιστρέψουμε καὶ νὰ ἀποτελέσουμε τὴν μόνη Ἐκκλησία. Εἶναι ἔκδηλη ἐδῶ ἡ θεωρία τῶν κλάδων»⁵.

Μία ἔκφραση τῆς θεωρίας τῶν κλάδων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ «κοινοῦ βαπτίσματος» θρίσκεται καθαρὰ στὸ κείμενο πὺν υἱοδετήθηκε καὶ ὑπογράφηκε ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους οἰκουμενιστὲς στὴ Δεύτερη Εὐρωπαϊκὴ Οἰκουμενικὴ Συνέλευση τοῦ Συμβουλίου

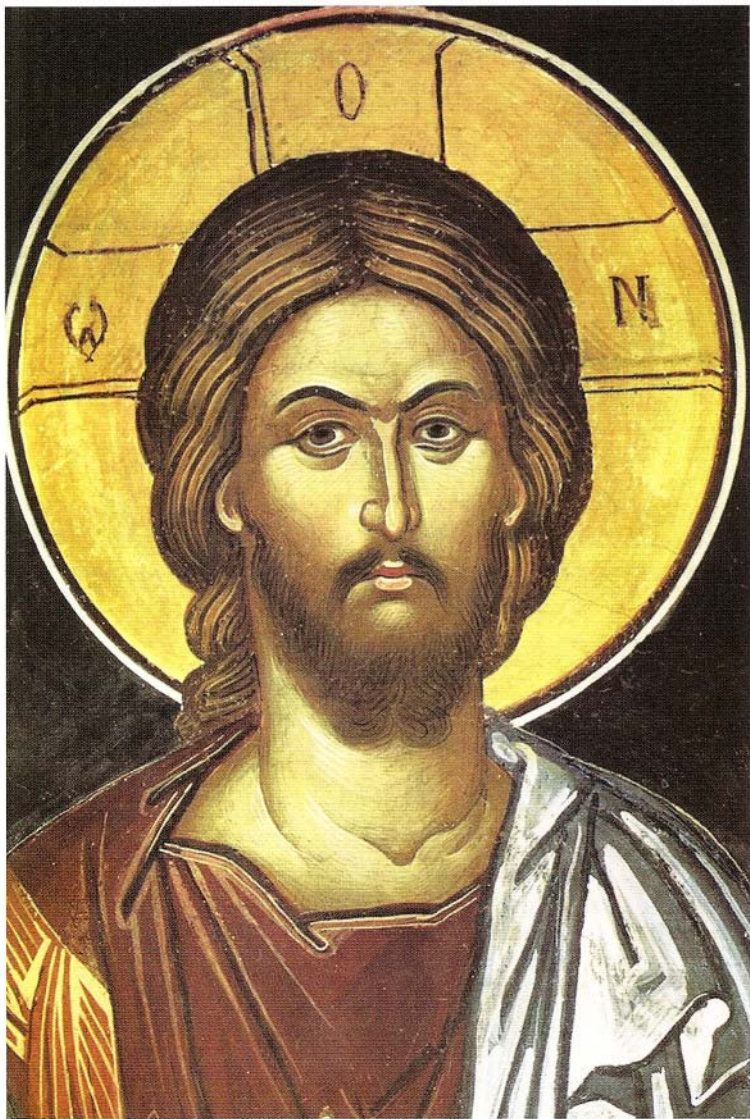
Ἡ ἀναγνώριση τοῦ αἰρετικοῦ Βαπτίσματος ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους Οἰκουμενιστὲς εἶναι πλέον μία πραγματικότητα στὰ πλαίσια τοῦ διαλόγου μέ τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς καὶ στοὺς Π.Σ.Ε. Ἐπάνω ὁ Μητροπολίτης Περγάμου μέ τὸν Πάπα καὶ κάτω ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλβανίας κ. Ἀναστάσιος μέ ἀξιωματούχους τοῦ Π.Σ.Ε.

τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν τὸν Ἰούνιο τοῦ 1997. Ἐκεῖ διαβά-
ζουμε: «στὸ Βαπτισματικὸ ὕδωρ ἀναγνωρίζουμε τὴν παρουσίαν τοῦ
Πνεύματος, ἡ ὁποία εἶναι ἡ πηγὴ ὅλης τῆς ζωῆς καὶ μᾶς καθιστᾷ
μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ» (Τελικὸ Κείμενο Νο. 2, «Βασικὸν
Κείμενον», Λ 33). «Συνιστοῦμε στὶς ἐκκλησίες... νὰ ἀναζητήσουν

τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἀμοιβαίας ἀναγνωρίσε-
ως τοῦ Βαπτίσματος μεταξὺ ὅλων τῶν
Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν» (Τελικὸ Κεί-
μενο Νο. 3, «Συστάσεις γιὰ πράξιν».
1,1).

Τελικά, τὸν Ἰούλιο τοῦ ἔτους 2004.
οἱ ἐπισκοπὲς τῆς Αὐστραλίας, τῶν
Πατριαρχείων τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως, Ἀντιοχείας καὶ τῆς Ρουμανίας
ὑπέγραψαν τὸ ἐπονομαζόμενον «Συμ-
φωνητικὸ ἔγγραφο» τοῦ Ἐθνικοῦ Συμ-
βουλίου Ἐκκλησιῶν τῆς Αὐστραλίας, μὲ
τὸ ὁποῖο ἀναγνωρίζουν τὸ μυστήριον τοῦ
Βαπτίσματος, πὺν τελεῖται στὶς ἑτερό-
δοξες κοινότητες (Ρωμαιοκαθολικούς,
Ἀντιχαλκηδονίους, Ἀγγλικανούς, Λου-
θηρανούς, Οὐνίτες, Κονγκρενασιοναλι-
στὲς) καὶ προωθοῦν τὴ χρῆσιν ἑνὸς κοι-
νοῦ «Πιστοποιητικοῦ Βαπτίσματος».
Δηλαδή, οἱ Ὁρθόδοξοι ἱεράρχες στὴν
Αὐστραλία, καὶ ἐπαγωγικῶς στὴν Κων-
σταντινούπολιν, στὴ Δαμασκὸ καὶ στὸ
Βουκουρέστι, ἔχουν ἀναγνωρίσει τὸ
βάπτισμα ὡς ὑπάρχον καθεαυτὸ στὶς
ἑτερόδοξες ὁμολογίες. Ἄν καὶ πρωτο-
φανὴς γιὰ τοὺς Ὁρθοδόξους, αὕτη ἡ
συμφωνία εἶναι σύμφωνη μὲ τὴ διακή-
ρυξιν τῆς Β' Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ,
δηλαδή ὅτι «ὅσοι πιστεύουν στὸ Χριστὸ
καὶ ἔλαβαν ἔγκληρον τὸ βάπτισμα θρίσκον-
ται σὲ κάποια κοινωνία μὲ τὴν Καθολικὴν

Ἐκκλησία, ἔστω καὶ ἂν ἡ κοινωνία αὕτη εἶναι ἀτελής... [ὅσοι ἔχουν]
λάβει τὸ βάπτισμα τὴ δικαίωσιν ἀπὸ τὴν πίστιν, εἶναι ἐνσωματωμένοι
στὸ Χριστό, καὶ ἐπομένως δίκαια φέρουν τὸ χριστιανικὸ ὄνομα καὶ
πολὺ σωστὰ ἀναγνωρίζονται ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησί-
ας, σὰν ἀδελφοὶ 'ἐν Κυρίῳ'» (Διάταγμα περὶ Οἰκουμενισμοῦ, κεφ.
1, ἀριθμ. 3). «Τὸ Βάπτισμα, ἐπομένως, εἶναι ὁ μυστηριακὸς δεσμὸς
τῆς ἐνότητος, ἡ θεμελίωσις τῆς κοινωνίας μεταξὺ ὅλων τῶν Χριστια-
νῶν» (Οἰκουμενιστικὸς Κατάλογος (Directory on Ecumenism),
κεφ. 2, ἀριθμ. 11).

Συμπέρασμα: Κλήση για ἐπιστροφή στην αὐστηρότητα

Οἱ ἀπόψεις ποὺ παρουσιάστηκαν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς Ὁρθοδόξους θεολόγους καὶ ἱεράρχες εἶναι καθαρὰ ἐναρμονισμένες μὲ αὐτὲς τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, ἀπόψεις ἰδιαίτερα ἐκπεφρασμένες καὶ ἀνεπτυγμένες ἀπὸ τὴ Β΄ Σύνοδο τοῦ Βατικανοῦ καὶ ἐντεῦθεν. Πρόκειται γιὰ ἀπόψεις ποὺ ἀντιτίθενται στὴν Πατερικὴ ὁμοφωνία καὶ στοὺς κανόνες τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπόψεις ποὺ διακυβεύουν τὴν ἀκεραιότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ παρακωλύουν τὴν ἀποστολὴ της. Πάνω ἀπ' ὅλα εἶναι ἀπόψεις ποὺ παραβλέπουν τὴν ὑπεροχὴ τῆς πίστεως σὲ σχέση μὲ τὴν ἐνότητα – κάθε εἴδους ἐνότητα, εἴτε ὀνομάζεται «μερική» εἴτε «πλήρης». Καὶ ὅπως λέει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος «Ὅταν πάντες πιστεύωμεν, τότε ἐνότης ἐστὶ» (Ὁμιλία εἰς Ἐφεσίους II, 3, PG 62, 85).

Ἡ πατερικὴ μαρτυρία ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος τοῦ αἵρετικοῦ βαπτίσματος δὲν ἦταν ποτὲ ὑπὸ συζήτησιν παρὰ τὶς πρόσφατες ἀντίθετες δηλώσεις. Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Μέγας, γιὰ παράδειγμα, σαφῶς θεωροῦσε τὴν ὀρθὴ πίστη ὡς ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἐκπλήρωση ἐνὸς γνησίου καὶ χαριτοδότου βαπτίσματος. Τὰ λόγια του περιεκτικὰ ἐκφράζουν τὴν πατερικὴ ὁμοφωνία: «Διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Σωτὴρ οὐκ ἀπλῶς ἐντεῖλατο βαπτίζειν, ἀλλὰ πρῶτόν φησι, Μαθητεύσατε· εἰδ' οὕτω Βαπτίζετε εἰς ὄνομα Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, ἢ ἐκ τῆς μαθήσεως ἢ πίστις ὀρθὴ γένηται, καὶ μετὰ πίστεως ἢ τοῦ βαπτίσματος τελείωσις προστεθῇ. Πολλὰ γοῦν καὶ ἄλλαι αἵρέσεις λέγουσαι τὰ ὀνόματα μόνον, μὴ φρονοῦσαι δὲ ὀρθῶς, ὡς εἴρηται, μὴδὲ τὴν πίστιν ὑγιαίνουσιν ἔχουσαι, ἀλυσιτελεῖς ἔχουσι καὶ τὸ παρ' αὐτῶν διδόμενον ὕδωρ, λειπόμενον εὐσεβείᾳ· ὥστε καὶ τὸν ραντιζόμενον παρ' αὐτῶν ρυπαίνεσθαι μᾶλλον ἐν ἀσεβείᾳ ἢ λυτροῦσθαι» (Κατὰ τῶν Ἀρειανῶν 2, 42-43, PG 2637, 2B).

Δυστυχῶς ἀπουσιάζει ἡ σαφήνεια καὶ ἡ εὐδύτητα μὲ τὴν ὁποία ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος μιλά. Αὐτὸ συμβαίνει, διότι στὴν παπικὴ-οἰκουμενι-

στικὴ θεωρία τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει ἀπίστευτὴ ἐσωτερικὴ σύγχυσις καὶ ἀντίφασις, τὴν ὁποία καλούμαστε νὰ πιστέψουμε ὅτι εἶναι ἀπλῶς μία ἀντινομία. Δὲν εἶναι. Εἶναι καθαρὰ ἓνας νομικισμὸς ποὺ διαστρέφει τὴν πραγματικότητα, προκειμένου νὰ προσαρμόσει τὴν θεολογία στοὺς δυσλειτουργικοὺς τύπους τῆς Δυτικῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Καὶ ἐπιπλέον, ἡ «βαπτισματικὴ ἐνότητα» ἀντιπροσωπεύει τὴν κυρίαρχη σκέψη στοὺς οἰκουμενιστικοὺς κύκλους. Ἐδῶ βρίσκεται ἡ μεγάλη τραγωδία καὶ παρωδία τῆς Ὁρθόδοξης «μαρτυρίας» στὴν Οἰκουμενικὴ Κίνησις. Οἱ Ὁρθόδοξοι οἰκουμενιστὲς ἔχουν ἀντιπαραθέσει τὴν ἀγάπη στὴν ἀλήθεια καὶ ἔχουν συσκοτίσει ἀκόμη περισσότερο τὸν ὑπάρχοντα διαχωρισμὸ.

«Ὅταν ὑπάρχει μία τέτοια σύγχυσις, τότε εἶναι ἀνάγκη νὰ υἱοθετοῦμε τὴν ἄποψη τῆς ἀκριβείας, ποὺ διασώζει τὴν ἀλήθεια, ὅτι δηλαδὴ ὅσοι περιπίπτουν στὴν αἵρεση βρίσκονται ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν ἐνεργεῖ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα γιὰ τὴν θέωση» (Μητροπολίτης Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος).

Τί, λοιπόν, ἀπαιτεῖται νὰ γίνῃ ἐνόψει αὐτῆς τῆς ἀποχώρισης ἀπὸ τὸν κανόνα τῆς πίστεως; Ὅπως σὲ παλαιότερους χρόνους, ὅταν «ἡ ἐπιείκεια ἔθετε σὲ κίνδυνον τὴν εὐημερίαν τοῦ Ὁρθόδοξου ποιμνίου, ἐκδέτοντάς το σὴν διάβρωσις καὶ ἐνθαρρύνοντάς το σὴν ἀδιαφορία καὶ σὴν ἀποστασία», ἡ Ἐκκλησία δὲ πρέπει «νὰ καταφεύγει στὴν αὐστηρότητα» (ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ WARE, Εὐστράτιος Ἀργέντης, σ. 85.), ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιστροφή τῶν ἑτεροδόξων. Ὅπως καὶ ὁ Μητροπολίτης Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος ἔχει γράψει: «Ὅταν ὑπάρχει μία τέτοια σύγχυσις, τότε εἶναι ἀνάγκη νὰ υἱοθετοῦμε τὴν ἄποψη τῆς ἀκριβείας, ποὺ διασώζει τὴν ἀλήθεια, ὅτι δηλαδὴ ὅσοι περιπίπτουν στὴν αἵρεση βρίσκονται ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν ἐνεργεῖ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα γιὰ τὴν θέωση» (Εκκλησιαστικὴ Παρέμβασις 71, Δεκ. 2001).

1. KARL ADAM, *Τὸ πνεῦμα τοῦ καθολικισμοῦ*. New York: Macmillan 1943, σ. 190. «Ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία τῶν τελευταίων αἰώνων ἔχει ἀναπτύξει τὶς ιδέες τοῦ Ἁγίου Κυπριανοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου, ὅτι ἔχει «συνεχῶς ἀκονίζει τὴν ἀρχὴ τῆς ἀποκλειστικότητος καὶ ἐπομένως συνεχῶς περιορίζει τὸν Καθολικισμὸ» (Heiler), εἶναι σὲ ἀντίθεση μὲ τὰ σαφῆ γεγονότα τῆς ἱστορίας. Γιατί ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ νεότερη Ἐκκλησία διόρθωσε τὸν ἀρχικὸ ριγορισμὸ τῶν ἀρχαίων θεολόγων τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἰσχυρίστηκε ὅτι ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ἐνεργοῦσε ἀκόμα καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ Καθολικὸ σῶμα. Τὰ μὴ Καθολικὰ μυστήρια ἔχουν τὴν δύναμη νὰ ἁγιασθοῦν καὶ νὰ σώσουν, ὅχι μόνον ἀντικειμενικὰ ἀλλὰ καὶ ὑποκειμενικὰ» (σ. 192).

2. Βλ. κεφάλαιο 1, ἀριθμὸς 3, τοῦ *Διατάγματος περὶ Οἰκουμενισμοῦ*. Ἐκεῖ διαβάζουμε: «Πραγματικά, ὅσοι πιστεύουν στὸ Χριστὸ καὶ ἔλαβαν ἔγκυρα τὸ βάπτισμα βρίσκονται σὲ κάποια κοινωνία μὲ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησίαν, ἔστω καὶ ἂν αὐτὴ ἡ κοινωνία εἶναι ἀτελής». Παρακάτω δὲ διαβάζουμε: «Δὲν εἶναι ἐπίσης λίγες οἱ ἱερὲς πράξεις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ποὺ τελοῦνται ἀπὸ τοὺς χωρισμένους ἀδελφούς μας, οἱ ὁποῖες μὲ διάφορους τρόπους, ἀνάλογα μὲ τὴ διαφορετικὴ κατάσταση κάθε Ἐκκλησίας ἢ Κοινότητος, μποροῦν ἀναμφισβήτητα νὰ μεταδίδουν πραγματικὰ τὴ ζωὴ τῆς χάριτος, καὶ πρέπει νὰ ἀναγνωριστοῦν ἱκανὲς νὰ ἀνοίγουν τὴν εἴσοδο πρὸς τὴν κοινωνία τῆς σωτηρίας. Ἐπομένως, οἱ χωρισμένες αὐτὲς Ἐκκλησίες καὶ Κοινότητες, ἂν καί, ὅπως πιστεύουμε, ἔχουν ἐλλείψεις, δὲν στεροῦνται καθόλου ἀπὸ τὴ σημασία τους καὶ τὴν σπουδαιότητά τους μέσῃ στὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας. Πραγματικά, τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἀρνεῖται νὰ τὶς χρησιμοποιήσει σὰν μέσα σωτηρίας, ἡ δύναμις τῶν ὁποίων προέρχεται ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸ πλήρωμα τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀλήθειας, ποὺ τὸ ἐμπιστεύθηκε ὁ Χριστὸς στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησίαν» (ἡ ἔμφασις εἶναι τοῦ γράφοντος). Πιο κάτω, τὸ θεολογικὸ σχίσμα γιὰ τὸ ὁποῖο μιλάει ὁ πατὴρ Meyendorff, ἐκδηλώνεται πιὸ ἔντονα ὅταν γιὰ λόγους ἑκφρασεως ἐνότητος ἢ κοινῆ λατρεία ἀπαγορεύεται, ἀλλὰ γιὰ λόγους ἀπόκτησης χάριτος ἐπαινεῖται. «Ἡ ἔννοια τῆς ἐνότητος κατὰ κανόνα ἀπαγορεύει τὴν «κοινωνία στὰ ἱερά». Ἡ ἀνάγκη συμμετοχῆς στὴ θεία χάρις μερικὲς φορὲς τὴν συνιστᾷ» (βλ. κεφ. 2, ἀριθμ. 8). Καὶ αὐτὸ ἐπειδὴ ἡ ἐνότητα δὲν ἐκφράζεται στὴ Θεία Εὐχαριστία, ἀλλὰ στὸν ὑποτιθέμενο ἀντίπρόσωπο τοῦ Χριστοῦ στὴ γῆ, τὸν Πάπα.

3. *Ὁρθόδοξος θεώρησις τῆς Β' Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ*, ἐπιμ. Μαρίας Δ. Σπυροπούλου, Ἀθῆναι 1967. Ὅπως ὁ πατὴρ Meyendorff ὀρθὰ ἐπισημαίνει, ἡ ιδέα ὅτι δὲν ὑπάρχει οὐσιαστικὸ ἐμπόδιο γιὰ τὴν μυστηρια-

κή κοινωνία, «εἰς τὰς περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας ἀναγνωρίζεται ἡ «ἐγκυρότης» τοῦ μυστηρίου εἰς μίαν κοινότητα ἄλλου δόγματος» (σ.80), δὲν εἶναι καινούργια. Μάλιστα, εἶναι ἡ κυρίαρχη στὸν Προτεσταντικὸ κόσμον γιὰ αἰῶνες, ἡ ὁποία ἀπλῶς ἐπαληθεύει, ἀξιοσημείωτα, τὴν περίφημη φράση τοῦ Alexis Khomiakov: «Ὁ ρωμαϊσμὸς ἦτο διαμαρτυρόμενος εὐδὺς ἀπὸ τὴν γένεσίν του...».

4. Βλ. γιὰ παράδειγμα, ANTON KAPTAΣΕΒ (+1960), *Καθηγητὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἁγ. Σεργίου στὸ Παρίσι, στὴν Χριστιανικὴ Ἑνωση: Τὸ Οἰκουμενικὸ πρόβλημα στὴν Ὁρθόδοξη Συνειδηση*. Παρίσι: YMCA Press, χωρὶς ἡμερομηνία, ἐπανεκδοθὲν στὸν Πρωτοπρεσβύτερο ΜΙΧΑΗΛ ΠΟΜΑΖΑΝΣΚΙ, *Ἐπιλεγμένες Ἐκδόσεις*, Jordanville, NY: Holy Trinity Monastery 1996, p. 228. Ὁ Καθηγητὴς ΚΑΡΤΑΣΕΒ γράφει: «Ἀκόμη καὶ οἱ Προτεσταντικὲς κοινότητες, ἄσπλαχνα διακόπτοντας τὴν ἐπαφὴ μὲ τὴν ἀποστολικὴ ἱεραρχικὴ διαδοχὴ καὶ τὴν ζωντανὴ καὶ ἁγία παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἔχοντας διατηρήσει τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος, συνεχίζουν μέσῃ αὐτῆς τῆς μυσταγωγικῆς πόρτας νὰ εἰσάγουν τὰ μέλη τους στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μίας ἀδιοράτου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ τοὺς κοινωνοῦν τὴν ἴδια ἀκριβῶς χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅλο αὐτὸ δίνει ἑδαφος στὴν ἐρώτησι μίας ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἴσων δικαιωμάτων τους στὸ μυστικὸ ρεαλισμὸ τους καὶ ὅχι ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ «συνιτισμοῦ», δηλαδὴ ἐπανεκτίμησις τῶν αἰρετικῶν στὴν Ὁρθόδοξίαν. Ἡ ἐπανεκτίμησις τῶν Ἐκκλησιῶν πρέπει νὰ εἶναι μίαν φανέρωσι καὶ μίαν συγκεκριμένη πραγματικότητα τῆς μίας ἀδιοράτως ὑπάρχουσας ἑνώσεως τῆς Ἐκκλησίας».

5. *Ἐκκλησιαστικὴ Παρέμβασις* 71 (Δεκ. 2001), Ὁ Μητροπολίτης Ἱεροδίδης συμπεριλαμβάνει τὸ ἀκόλουθο ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν *Σύνοψιν καὶ Κριτικὴ Ἀνάλυσιν* τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΡΑΓΑ στὴ Συμφωνηθεῖσα Δήλωση, στὴν ὁποία καταλήγει ὅτι «αὐτὴ ἡ ἐξέτασις τῆς μυστηριακῆς θεολογίας στερεῖται ὁποιασδήποτε ἐκκλησιολογικῆς βάσεως καὶ ὅτι ἐρμηνεύει μονοπλευρῶς- ἢ καλύτερα παρερμηνεύει- τὰ γεγονότα τῆς Ὁρθόδοξης μυστηριακῆς πρακτικῆς καὶ εἰδικὰ σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τοὺς ἑτεροδόξους στὶς διαφορὰς περιόδους τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Αὐτὲς οἱ συστάσεις καὶ αὐτὰ τὰ συμπεράσματα, καί, μάλιστα, ὁλόκληρη ἡ Συμφωνηθεῖσα Δήλωση εἶναι τὸ ἀποκορύφωμα τοῦ Δυτικοῦ Σκεπτικισμοῦ. Ἡ ἀποδοχὴ τους ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους θεολόγους σημαίνει τὴν σκόπιμη προδοσίαν τῶν Ὁρθοδόξων ἀπόψεων καὶ συνθηκολόγησιν στὴν ἀντίληψιν τοῦ Δυτικοῦ Οἰκουμενισμοῦ. Αὐτὸ εἶναι κάτι ποὺ πρέπει νὰ ἀπορρίψουμε».

Ἡ πίστις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι θεό-
πνευστη καί ἀδιαπραγμάτευτη. Σύμ-
φωνα μέ τήν συγκεκριμένη πίστις
τῆς, πολλές ἤ διηρημένες Ἐκκλησίες
δέν μποροῦν νά ὑπάρχουν, ἐπειδή
ἀποτελεῖ ἀντίφαση ἐν τοῖς ὅροις τό
μία καί τό πολλές ἤ τό μία καί τό δι-
ηρημένη. Τό διηρημένη ἀναιρεῖ στήν
πράξη τήν πίστις στήν πραγματικότη-
τα τῆς Ἐκκλησίας, πού μόνο ὡς μία
καί ἀδιαίρετη μπορεῖ νά κατανοηθεῖ
μέ βάση τήν ὀρθόδοξη αὐτοσυνειδη-
σία. Ἀποτελεῖ ἄρνησις τῆς πίστεως
τῆς Ἐκκλησίας, ἄρνησις τῆς ταυτό-
τητας καί τῆς αὐτοσυνειδησίας τῆς,
ὅταν κάποιος κάνει λόγο ἐνσυνείδη-
τα γιά διηρημένη Ἐκκλησία...

Ὁ Ρωμαιοκαθολικισμός δέν εἶναι
Ἐκκλησία. Τοῦτο πρακτικῶς σημαί-
νει ὅτι δέν ἔχει τήν ὀρθή ἀποστολική
πίστις καί τήν ἀποστολική διαδοχή.
Δέν ἔχει τήν ἄκτιστη Χάρις καί κατ'
ἐπέκταση δέν ἔχει τά θεουργά μυ-
στήρια πού καθιστοῦν τό Θεανθρώ-
πινο σῶμα τῆς Ἐκκλησίας «κοινω-
νία θεώσεως» τοῦ ἀνθρώπου. Καί,
ἐπειδή ἡ Ἐκκλησία δέν μπορεῖ παρά

νά εἶναι καί νά παραμένει ἕως τῆς
συντελείας μία καί ἀδιαίρετη, κάθε
χριστιανική κοινότητα, ἐκτός τῆς
Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἶναι ἀπλά
αἵρετική. Κατά συνέπεια, κάθε ἄλλη
ἐπιμέρους συμφωνία ἔχει πολύ μι-
κρή σημασία, εἶναι συμφωνία ἐξωτε-
ρικῶν τύπων, ἀλλά οὐσιαστικά ἀθε-
μελίωτη καί ἀμφισβητούμενη, γιατί
ὅποιαδήποτε συμφωνία θά πρέπει
νά νοηματοδοτεῖται ἀπό τήν ταυτό-
τητα καί τό χαρακτήρα τῆς Ἐκκλη-
σίας, ὡς τοῦ μυστηριακοῦ σώματος
τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι λογικῶς καί θε-
ολογικῶς παράδοξο, πῶς μέ τίς πα-
ραπάνω διαμετρικά ἀντίθετες ἐκκλη-
σιολογικές τοποθετήσεις προέκυψε
Κείμενο κοινῆς ἀποδοχῆς γιά τή Μι-
κτή Διεθνή Ἐπιτροπή στή Ραβέννα.

(Δημητρίου Τσελεγγίδη, Καθηγητοῦ τῆς Θεο-
λογικῆς Σχολῆς τοῦ Δ.Π.Θ.)

